

fan **75** anys

Vicent Pitarch (ed.)

**Les Normes de Castelló
fan 75 anys.
Homenatge de la premsa**

Vicent Pitarch (ed.)

Castelló de la Plana
2008

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT JAUME I.
Dades catalogàfiques

Les **NORMES** de Castelló fan 75 anys : la premsa amb les Normes de Castelló. Homenatge de la premsa / Vicent Pitarch (ed.). — Castelló de la Plana : Publicacions de la Universitat Jaume I: Institut d'Estudis Catalans, D.L. 2008

p. : il. ; cm.

ISBN: 978-84-697-0103-4

I. Català — Dialectes — Comunitat Valenciana — Normalització. I. Pitarch, Vicent, ed. II. Universitat Jaume I. Publicacions. III. Institut d'Estudis Catalans.

811.134.11'26

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny de la coberta, no pot ser reproduïda, emmagatzemada, ni transmesa de cap manera, ni per cap mitjà (elèctric, químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia) sense autorització prèvia de la marca editorial.

© Del text: els autors i les autores, 2008

© De la present edició: Publicacions de la Universitat Jaume I; Institut d'Estudis Catalans, 2008

Correcció: Vicent Pitarch

Disseny de coberta: Amat Bellés

Coordinació de l'edició: M. Carme Pinyana i Garí

Edita: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals.
12071 Castelló de la Plana
Fax 964 72 88 32
www.tenda.uji.es e-mail: publicacions@uji.es

ISBN: 978-84-697-0103-4

DOI: <http://dx.doi.org/10.6035/NormesCastello75.2008>

ÍNDIX

Sigles emprades pels autors11

Presentació13

Vicent Pitarch

ARTICLES

1) Sota el signe de l'IEC. Perspectiva històrica

Valencianisme i identitat en 193225

Ferran Archilés

L'edat de Plata31

Lluís Meseguer

Les Normes de Castelló, una premissa
de la modernització valenciana35

Vicent Pitarch

Aniversaris de la normativa41

Joaquim Mallafrè

El naixement de les Normes de Castelló45

Josep Daniel Climent

Carles Salvador i el 75 aniversari de les Normes de Castelló (1932-2007)	51
<i>Pere-Enric Barreda</i>	
100 anys de l'Institut d'Estudis Catalans en el 75 aniversari de les Normes de Castelló	55
<i>Àngela Buj Alfara</i>	
1932: canvi de pas al valencianisme	59
<i>Enric Orts</i>	
Importància de les Normes de Castelló	65
<i>Albert Sánchez-Pantoja</i>	
75 aniversari de les Normes de Castelló. Lluís Sales Boli	69
<i>Joan Josep Trilles i Font</i>	
De les Normes de Castelló al tancament de repetidors d'Alacant	73
<i>Joan Melià</i>	
L'IEC i Menorca	77
<i>Joan F. López Casasnovas</i>	
Les Normes de Castelló, 75 anys	81
<i>Isidor Marí</i>	
Les Normes de Castelló: la dimensió gramatical i la cívica	83
<i>Vicent Pitarch</i>	
Normes	89
<i>Alfons Llorenç</i>	

Castelló 75	91
<i>Joan Solà</i>	
Normes de Castelló i Església valenciana	93
<i>Òscar Pérez Silvestre</i>	
Les Normes a escena	99
<i>Fàtima Agut</i>	
Del turó de Montgat a Castelló de la Plana	103
<i>Jordi Mir</i>	
Significat i valor de les Normes	109
<i>Vicent Pitarch</i>	

2) Actualitat i eficàcia

75 anys d'eficàcia	117
<i>Francesc Pérez i Moragon</i>	
Norma i literatura	121
<i>Joan F. Mira</i>	
Les Normes de Castelló i Frankfurt 2007	125
<i>M. Carme Pinyana i Garí</i>	
Normes de Castelló: 75 anys	127
<i>Bernat Joan i Marí</i>	
Llengua i televisió pública	131
<i>Toni Mollà</i>	
Les Normes de Castelló i les noves tecnologies	135
<i>Rebeca Moya</i>	

Homenatge a Castelló 32	137
<i>Josep Gifreu</i>	
Normes i futur de la llengua	139
<i>Joan Peraire</i>	
De les Normes de Castelló a l' <i>Stryer</i> en català	143
<i>Juli Peretó i altres</i>	
Celebrar les Normes	147
<i>Vicent Usó</i>	
75 anys de les Normes que van obrir el camí	149
<i>Rosa Roig</i>	
Sort dels mestres	151
<i>Marc Antoni Adell</i>	
Molt més que unes normes	155
<i>Josep Lluís Doménech</i>	
75 aniversari de les Normes de Castelló	159
<i>Josep Daniel Climent</i>	
Com hauríem superat el franquisme sense les Normes?	163
<i>Jordi Querol</i>	
Normes del 32 i llengua comuna	167
<i>Maties Segura</i>	
De tomates i de normes	171
<i>Ramon Sistac</i>	

El 75è aniversari de les Normes de Castelló	173
<i>Antoni Porcar</i>	
Déu em deu deu pessetes	177
<i>Enric Nomdedéu Biosca</i>	
75è aniversari de les Normes de Castelló: una oportunitat engrescadora	179
<i>Vicent Pitarch</i>	

PARLAMENTS

<i>Jesús Rodríguez Marín</i>	183
<i>Francisco Toledo Lobo</i>	187
<i>Xavier Grau</i>	190
<i>Joan Martí i Castell</i>	194
<i>Germà Colón Domènech</i>	198
<i>Javier Moliner Gargallo</i>	203

DECLARACIONS I RESOLUCIONS

Xarxa Vives d'Universitats	207
Junta de Personal Docent no universitari	208
Federació d'Ensenyament de Comissions Obreres PV	210

Intersindical Valenciana (STEPV, STA, STAPV,
STSPV, PUT, STICS i SF)212

Ajuntament de Mutxamel214

TEXTOS ICÒNICS

Logo de Joan Montañés, *Xipell*219

Auca de Joan Montañés, *Xipell*220

Vinyetes d'Enric Arenós, *Quique*221

Auca d'Enric Arenós, *Quique*222

SIGLES EMPRADES PELS AUTORS

ACPV	Acció Cultural del País Valencià
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line (Línia d'abonat digital asimètrica)
ANPE	Asociación Nacional del Profesorado Estatal
AVL	Acadèmia Valenciana de la Llengua
BSCC	Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura
CCOO PV	Comissions Obreres del País Valencià
CCRTV	Corporació Catalana de Ràdio i Televisió
CSI-CSIF	Central Sindical Independiente-... y de Funcionarios
DRV	Dreta Regional Valenciana
EGM	Estudio General de Medios
FETE-UGT	Federación de Trabajadores de la Enseñanza-Unión General de Trabajadores
FOLC	Federació d'Organitzacions per la Llengua Catalana
FUNDACC	Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura
HIFE	La Hispano de Fuente en Segures (SA)
IB3	Radiotelevisió de les Illes Balears
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IEV	Institut d'Estudis Valencians
IV	Intersindical Valenciana
PUT	Plataforma Unitària de Treballadors (IV)
PV	País Valencià
PURA	Partido de la Unión Republicana Autonomista
RTVE	Radiotelevisión Española
RTVV	Ràdio Televisió Valenciana
SF	Sindicat Ferroviari (IV)

SMS	Short Message Service (Servei de missatges curts)
STA	Sindicat de Treballadors de l'Administració (IV)
STAPV	Sindicat de Treballadors de l'Administració Pública Valenciana (IV)
STEPV	Sindicat de Treballadors i Treballadores de l'Ensenyament del País Valencià (IV)
STICS	Sindicat de Treballadors de la Indústria, el Comerç i els Serveis (IV)
STSPV	Sindicat de Treballadors de la Salut del País Valencià (IV)
TDT	Televisió Digital Terrestre
TIO	Teatre Independent Obrer
TV3	Televisió de Catalunya
UGT-PV	Unió General de Treballadors del País Valencià
UIB	Universitat de les Illes Balears
UJI	Universitat Jaume I
URV	Universitat Rovira i Virgili
USO	Unión Sindical Obrera
UV	Universitat de València-Estudi General
VIU	Valencian International University (Universidad Internacional Valenciana)

Presentació

A TRAVÉS DE LA SEU de Castelló de la Plana, l'Institut d'Estudis Catalans va entendre que la conjuntura sociopolítica valenciana dels nostres dies continua propensa a generar ensurts damunt el panorama sociolingüístic ambiental i, d'una manera específica, en l'àmbit de la normativització. En efecte, hi sovintegen decisions polítiques i comencen a emergir opinions –entre les quals n'hi ha fins i tot alguna que fa quatre dies hauria estat impensable– que participen en l'objectiu de minar l'autoritat gramatical que ostenta l'acadèmia de la catalanitat. Fet i fet, som al davant d'un escenari valencià nou, no sols preocupant sinó també d'una gravetat d'abast imprevisible. Heus ací una de les raons que va fer adonar-nos que la circumstància del 75è aniversari de les Normes de Castelló constituïa una oportunitat favorable per traure al carrer la qüestió de la normativització valenciana, tot obrint-la a sectors extensos de la societat, això és, exposant les Normes del 32 a una reflexió rigorosa –que servís d'antídoto contra les temptatives de bastardejar el sentit històric i la significació actual de les Normes– i alhora vindicant-les com a instrument operatiu de compactació social i d'obertura del país a la cultura sense fronteres del segle XXI. Es tractava, al capdavant, de divulgar la notícia sobre la realitat de les Normes mitjançant una campanya que esdevingués un

revulsiu davant la situació present de la codificació del català. El sentit comú ens feia dissenyar la campanya tenint al davant l'horitzó del conjunt dels territoris –tot i reconeixent que l'espai físic certament perd consistència sota l'impacte de la globalització– on habita la comunitat catalanoparlant. Sens dubte, la projecció de les Normes de Castelló per tot el perímetre de la catalanitat constituïa una de les novetats que ens ha aportat el 75è aniversari.

I va ser a partir de l'esquema mental que acabe de perfilar que vam plantejar la commemoració de l'efemèride sobre la base de dues iniciatives fonamentals, paral·leles i complementàries, això és, un cicle de conferències i una campanya que vaig fer circular amb l'emblema simbòlic «75 articles per les Normes de Castelló». Em plau de constatar ací que el cicle ha assolit la fita de la cinquantesena de conferències, en el qual hem comptat amb la col·laboració generosa d'un conjunt extens, variat i prestigiós, de conferenciants. Com a indicadors de la distribució geogràfica d'aquests actes culturals em permet d'esmentar els municipis de les Escaldes-Engordany, Perpinyà, Maó, Palma, Girona, Lleida, Barcelona, Tarragona, Reus, Morella, Vinaròs, Onda, València, Gandia, Alcoi i Elx, entre molts d'altres. Naturalment el centre neuràlgic de l'efemèride ha estat la ciutat de Castelló de la Plana.

El segon pern del programa commemoratiu de les Normes l'integraven els articles de premsa, un recull ben significatiu dels quals apareix reproduït en aquest volum de *LES NORMES DE CASTELLÓ FAN 75 ANYS*. Val a dir que el llibre compta amb un precedent insigne, *Les Normes de Castelló. Una reflexió col·lectiva seixanta anys després*, que van coeditar la Universitat Jaume I i la Diputació de Castelló l'any 1993, a cura de Joan Andreu i Bellés, i Francesc Pérez i Moragon. Aquella iniciativa va constituir el testimoniatge que la Universitat Jaume I s'havia erigit en capdavantera en la promoció del 60è aniversari de les Normes, una funció

que ha assumit l'Institut d'Estudis Catalans, a través de la seu castellonenca, en la celebració dels 75 anys del triomf definitiu de la reglamentació fabriana al País Valencià.

De tota manera, a més dels articles periodístics, aquest volum aplega una antologia de textos que comparteixen el denominador comú d'haver estat produïts també amb ocasió del 75è aniversari de les Normes de Castelló. Així doncs, com a producte de tot aquest material el llibre queda estructurat en quatre blocs: articles, parlaments, declaracions i resolucions i, en quart lloc, textos icònics. No cal dir que els textos de premsa hi constitueixen la part central de l'obra alhora que la resta de documents en són un complement força suggeridor.

Els parlaments que recollim ací corresponen a dues sessions acadèmiques de rellevància notable en la commemoració de les Normes, en concret la sessió acadèmica que hi va dedicar la Universitat Rovira i Virgili, per un costat i, per i l'altre, la jornada «De Castelló a Bolonya» en homenatge a les Normes, que va dur a terme la Xarxa Vives d'Universitats, a Castelló. En efecte, la URV va ser pionera entre les universitats que van commemorar la nostra efemèride, mitjançant una sessió extraordinària, tinguda el 6 de novembre de 2007, que va presidir el rector, acompanyat pels presidents de l'IEC i de la Secció Filològica, amb una conferència a càrrec del professor Miquel Àngel Pradilla. Per la seua banda, l'acte central de la jornada «De Castelló a Bolonya» (15 de novembre de 2007) el constituí la conferència del professor Germà Colon (de la qual ací reproduïm la part primera) i va estar presidit per dos rectors, el de la Universitat Miguel Hernández i alhora president de la Xarxa Vives, i el de la universitat amfitriona, acompanyats pel vicecalde de la ciutat que acollia l'acte. Encara hi va haver una altra contribució acadèmica extraordinària, les Jornades que la Secció Filològica de l'IEC va dedicar a

l'estudi de les Normes de Castelló (14-15 de desembre de 2007), les actes de les quals estan en procés d'edició.

Per descomptat, em plau d'incloure en aquestes pàgines el bloc documental que apleguem sota l'etiqueta «Declaracions i resolucions», el qual constitueix una mostra suggeridora del nivell d'implicació que van assolir sectors de l'avantguarda social en la commemoració de la normativització valenciana. En aquest sentit, ha estat àmpliament reconeguda com a iniciativa afortunada la Comissió Cívica per les Normes de Castelló. I com a colofó del volum, hi ha el quart bloc, que integren textos icònics, tres originals d'Enric Arenós, *Quique* –autor de dues vinyetes i una auca, dibuixada a partir d'un text de Manel Pitarch– i els altres dos, obra de Joan Montañés, *Xipell*, que va crear el logo del 75è aniversari, a més de l'auca corresponent.

Al costat –al davant, segons l'ordre de paginació– d'aquests textos complementaris hem situat el bloc central i més dens del llibre, el constituït pels articles, respecte dels quals convé que ara recuperem l'atenció. D'entrada, la campanya de promoció invitava a redactar escrits que abordassen, des de qualsevol perspectiva, les aventures que avui dia duu implícites l'opció de viure en català, tot aconsellant que aquestes reflexions tinguessen com a punt de referència les Normes de Castelló. La proposta suggeria la confecció de textos periodístics de to divulgador, conformats al gènere d'articles d'opinió que fossen publicats en qualsevol mitjà de comunicació, imprès o virtual, tant d'informació general com de temàtica específica, d'àmbit sectorial o oberts al conjunt de la societat, d'abast supracomarcal o bé local, de titularitat pública o privada. Al mateix temps hi havia l'objectiu explícit i fonamental d'estendre, arreu del teixit social i territorial de la catalanitat, la sintonia de la població amb les Normes del 32.

I una vegada arribats al capdavant de la campanya que havíem programat, ens plau de reconèixer que els resultats han estat gratificants. Per començar, juntament amb els nostres textos, sobretot al darrer trimestre de 2007 hi va haver una informació periodística remarcable sobre els actes del 75è aniversari, la qual va incloure il·lustracions fotogràfiques, cròniques i notícies, fins i tot amb presència en primera pàgina. En qualsevol cas, entenem que els 40 articles que ací apleguem constitueixen una mostra respectable, per la quantitat i per l'interès intrínsec, del ressò que han assolit les Normes de Castelló damunt la premsa. Notem, a més, que, per primera vegada en la història, aquest ressò s'ha fet present en revistes i diaris de signe ben divers i que cobreixen un espai considerable de la varietat geogràfica del domini lingüístic. Al mateix temps ací deixem anotat que el recull present no té cap pretensió d'exhaustivitat. Més aviat, raons de distinta mena hi han pesat perquè foren desestimats uns quants articles: l'extensió desproporcionada, l'elevat to acadèmic o el fet d'haver estat reproduïts en format de llibre (és el cas de *Les Normes de Castelló (1932) a favor de l'ús social del valencià*, la publicació feta el 2007 per la UGT-País Valencià, homòloga a la nostra) han estat alguns dels motius que han orientat la nostra selecció.

D'altra banda, un volum de textos d'autoria múltiple i heterogènia com els que ací apleguem justifica per si mateix que s'hi barregen reiteracions abundants de dades, enfocaments i valoracions sobre les Normes de Castelló. Ara, més enllà d'unes tals redundàncies, segurament inescapables, resulta força enriquidora la varietat d'enfocaments, de matisos i de punts de vista que suggereix avui dia la problemàtica de la codificació de la llengua catalana, sobretot contemplada des de la talaia del País Valencià. I, per descomptat, considere sobrer d'advertir que aquests articles han de ser llegits en clau periodística. Així doncs, en

lloc d'una escriptura elaborada amb el registre de formalitat marcada és normal que hi predomine un to més aviat directe i planer, el qual, a més, tot sovint inclou referències a l'actualitat i a la localitat immediates; en aquest sentit, és comprensible l'aparició de seqüències textuais en què els gèneres periodístics s'alternen entre l'article i la simple crònica. Al capdavant, la col·lecció d'articles periodístics que reunim en *LES NORMES DE CASTELLÓ FAN 75 ANYS* constitueix un testimoniatge brillant de la riquesa de percepcions amb què el món divers de la catalanitat vam celebrar el 75è aniversari d'un fet emblemàtic que va constituir una fita històrica, això és, l'arrelament de la codificació fabriana al si de la societat valenciana mitjançant el triomf definitiu de les Normes de Castelló.

Més encara, no sé estar-me de remarcar que al mateix temps que hem obert a la ciutadania els espais d'informació sobre les Normes del 32 hem aconseguit que la figura de l'Institut d'Estudis Catalans i, en concret, la seua condició d'autoritat acadèmica de la llengua nacional haja planat per damunt de qualsevol consideració feta a l'entorn de la normativització valenciana, tal com palesen els mateixos textos d'aquest llibre. Així doncs, la conjuntura del 75è aniversari de les Normes de Castelló ha contribuït amb una certa eficàcia a estendre el coneixement de la nostra primera –en rigor, l'única– institució nacional en totes les direccions del perímetre de la catalanitat.

Finalment, com a cloenda d'aquest text liminar em plau d'aportar-hi un parell d'indicacions, totes dues de to gratulatori. L'una és el reconeixement per la contribució, abundant i generosa, que ha fet la Universitat Jaume I (una mostra de la qual és aquesta mateixa edició) a la commemoració de l'aniversari de l'èxit de la reforma fabriana al País Valencià; i l'altra, l'agraïment profund a les escriptores i als escriptors, als dibuixants, a les autoritats i a les

institucions que, mitjançant la seua producció, han enriquit la reflexió pública sobre l'estat i la significació actuals de les Normes de Castelló.

VICENT PITARCH
Institut d'Estudis Catalans

ARTICLES

1

**Sota el signe de l'IEC.
Perspectiva històrica**

Valencianisme i identitat en 1932

FERRAN ARCHILÉS

Universitat de València-Estudi General

AL DESEMBRE DEL 1932, la ciutat de Castelló era una bona candidata per a actuar com a capital del valencianisme. No és que la trajectòria de la ciutat de la Plana pel que fa a les activitats dels valencianistes fóra un cas únic. Altres ciutats valencianes, amb la mateixa València al capdavant, havien anat desplegant al llarg de tot el primer terç del segle xx una notable activitat. El ben cert és que en molts casos (Alacant, Gandia, Xàtiva...) simplement és encara massa poc el que s'ha estudiat de les coses que sabem que s'hi van fer tot al llarg d'aquells anys. Però Castelló havia aconseguit des d'inicis del segle una remarcable intensitat en el món tant del valencianisme polític (és a dir, del nacionalisme valencià) com del valencianisme cultural.

S'ha convertit ja en un lloc comú assenyalar l'any 1902, amb el discurs de Faustí Barberà, a Lo Rat Penat, com a data de naixement d'aquest valencianisme polític, un moviment que esdevindria especialment visible a partir dels anys de la República. L'any 1932, quan les Normes van ser signades, l'evolució i el creixement del valencianisme no havia arribat encara ni de bon tros al seu màxim desplegament.

En realitat, el valencianisme polític va ser sempre un moviment minoritari, però també una presència infal·lible-

ment constant, en l'escenari polític valencià. És ben cert que les forces polítiques del valencianisme van tindre sempre un lloc menor, i sovint la presència de valencianistes a les institucions públiques va dependre de coalicions electorals més àmplies, ja fóra l'any 1931 o a les eleccions de febrer de 1936. Però sempre hi van ser presents. De fet, a Castelló va ser un valencianista qui va proclamar la República, des del balcó de l'ajuntament.

En la meua opinió, la contribució del valencianisme polític ha estat decisiva a l'hora d'*imaginar* la identitat valenciana contemporània i això és cert tant pel que fa al primer terç del segle xx com pel que fa al nostre present estricte. Una cosa és deixar constància de la seua feblesa electoral (que seria convenient, per cert, no remetre a hipotètiques trajectòries frustrades de l'evolució socioeconòmica valenciana i els seus endarreriments, en contrast amb, posem per cas, Catalunya) i una altra minimitzar el seu llegat global. Quan el valencianisme polític va entrar en joc, i amb forces polítiques pròpies, ja era la segona dècada del segle xx. En bona mesura l'espai polític ja estava definit, tot deixant poc d'espai per a l'afiançament d'una nova força política, d'una nova cultura política.

A més, cal recordar que aquesta va nàixer precisament quan s'estava afiançant la construcció, que va esdevindre extremadament exitosa, de la identitat valenciana com a identitat regional (és a dir, espanyola). No és estrany, doncs, que el valencianisme polític nasquera i s'afiançara en aquest moment, precisament, creixent *a partir* d'aquesta embranzida identitària. Però és clar que, per això mateix, tot intent per «desmarcar-se» d'aquesta identitat regional havia de resultar ben complicat. Així, el valencianisme polític va nàixer des de dins i no des de fora ni contra la identitat regional i encara contra el regionalisme. El valencianisme polític, a mesura que s'afirmava, va anar definint un espai propi.

En definitiva, al llarg del segle xx, i fins a arribar de fet a inicis del segle XXI, és l'imaginari regional (i per tant espanyol) el que es manté vigent i configura la identitat majoritària dels valencians i valencianes i no l'alternativa nacionalista. Però al mateix temps, el que cal destacar és que el valencianisme polític va modificar la dimensió política que hom podia atribuir a la identitat dels valencians; és a dir, va mostrar que era possible *polititzar* aquesta identitat, i aquesta és, en definitiva, la seua màxima transcendència respecte de la tradició del regionalisme. Això no vol dir, però, que trencara amb bona part dels trets que la identitat regional atribuïa als valencians com a col·lectiu. En realitat, una bona part dels materials culturals assumits pel valencianisme polític procedien d'un llegat previ (ja fóra el seu discurs històric o la presència d'elements simbòlics). L'aspecte on el trencament va ser més evident era el de la importància política que s'atribuïa a la llengua, cosa que el regionalisme no havia volgut fer. Es procedí, així, a una autèntica politització de la identitat etnocultural. De totes maneres, convé no menystindre, a més a més, el fet que el valencianisme polític va ser capaç de situar a l'alçada dels anys trenta la qüestió «autonomista» en el centre de la vida política valenciana. Això finalment obligà (de grat o per força) que les forces polítiques majoritàries hi tingueren també una proposta per a oferir.

El valencianisme polític podia situar-se als marges del mapa polític valencià però no semblava ser concebut com un discurs ideològic aliè a les definicions bàsiques de la identitat valenciana. Per exemple, en la majoria dels casos el seu discurs de definició territorial (que no era altre que l'àmbit estricte valencià) era coincident amb l'imaginari regional i encaixava sense dificultats amb la resta dels elements culturals i simbòlics àmpliament compartits. És ben cert que les forces polítiques majoritàries (com ara el

PURA i la DRV) no perderen oportunitat d'atacar-los i acusar-los sovint de «separatistes». Tanmateix, i més enllà de la dialèctica política estricta, les fronteres que podien separar certs sectors d'aquests partits respecte de la cultura política del valencianisme, i a l'inrevés, no eren infranquejables. Noms com els de Gaetà Huguet, Rafael Trullenque, Vicent Marco Miranda o Ignasi Villalonga així ho mostren, perquè el valencianisme polític era més aviat un àmbit magmàtic, un espai de posicions fluïdes. En definitiva, i malgrat les acusacions més o menys oportunistes, el valencianisme polític no solia plantejar un trencament amb la idea d'Espanya (sí amb la seua concepció centralista). Tampoc amb molts dels trets simbòlics que definien la identitat valenciana com a regional (només amb les conseqüències de subordinació atribuïbles a aquesta). Es dibuixava així un espai obert i amb possibilitats de diàleg. La marginació del valencianisme polític, doncs, no era resultat tant de la naturalesa del seu discurs com deguda a altres problemes i sobretot, com argumentem, a l'èxit inqüestionable de la identitat regional (i, per tant, de la identitat nacional espanyola) que ho emplenava tot.

Aquesta fluïdesa i l'absència d'incompatibilitats massa extremes feia també que el valencianisme de caire més cultural però que no tenia una dimensió política (movent-se directament en el si del regionalisme però no del nacionalisme valencià) mostrara una confluència de noms i propostes. I això és el que va esdevindre's a Castelló, l'any 1932, quan les Normes van ser signades a instàncies de la Societat Castellonenca de Cultura, una institució emblemàtica i capitanejada per valencianistes culturals, poc o gens afins a cap politització nacionalista.

En realitat, pel que fa a la llengua, el programa ideològic dels valencianistes conservadors castellonencs era prou modest. Mai no haurien plantejat fer política amb la llen-

gua, ja que per a ells regionalisme i espanyolisme eren un binomi suficient. Però, en aquell moment, els uns i els altres, valencianistes polítics i culturals, progressistes i conservadors podien actuar junts. El tall que va representar la guerra civil i el franquisme ho va impedir, i aquella confluència i enteniment va resultar molt més complicada per al futur. El valencianisme polític va haver de reinventar-se mentre que bona part del valencianisme conservador es va retraure o es va situar en posicions molt defensives i hostils. Finalment, aquell desembre del 32 va ser irrepensible en els anys de la Transició. I tots n'hem pagat un altíssim preu.

Levante-El Mercantil Valenciano, «Posdata», 23 de novembre de 2007, p. 3.

L'edat de Plata

LLUÍS MESEGUER

Universitat Jaume I

Acadèmia Valenciana de la Llengua

DURANT LES PRIMERES DÈCADES DEL SEGLE XX, Castelló de la Plana, emergent capital de província ubicada entre ciutats de gran pes històric, com Sagunt i Tortosa –fins a l'any 1960, la diòcesi de Tortosa arribava fins a Almenara–, va viure en aquells anys unes transformacions urbanes significatives, decisives, entre la tradició i la modernitat; i també el seu *hinterland*, és a dir, les ciutats costaneres més destacades en termes econòmics, socials i culturals, com Vinaròs, Benicarló, Vila-real, Borriana, Onda, Betxí o la Vall d'Uixó; mentre que començava a minvar el gruix demogràfic i el potencial econòmic dels centres històrics més importants de l'interior, com Morella al nord i Sogorb a l'oest. La comarca de la Plana, amb la substitució del cànem per la taronja i el paper creixent de la ceràmica i de l'exportació, esdevingué un pol d'atracció econòmica i també un eix important de la cultura valenciana.

Ara bé, quina era la implicació de la llengua i la literatura al si d'eixa situació? Com entendre, en definitiva, la cultura castellonenca contemporània, sense els Jocs florals (a Castelló de la Plana, des del 1892, encara que no amb el lema *Patria, fides, amor*, sinó com a commemoració política de la defensa liberal de la ciutat en la primera guerra

carlina, al juliol del 1837); sense *Heraldo de Castellón* (aparegut el 1935 i desaparegut el 1938) o el *Boletín* de la Societat Castellonenca de Cultura (aparegut el 1920 i interromput per la guerra del 1936-1939); sense les publicacions valencianistes, com *Veü de la Plana* (1916) o *El crit de la Muntanya* (1921)? Tot això, a més, fins a l'aparició del cinema i de la ràdio: el cinema, precisament, a finals del segle XIX, i la ràdio, als anys vint del XX: a Castelló de la Plana, l'any 1933.

D'altra banda, els estudis historiogràfics, filològics, i l'erudició local –bé que fora de les institucions educatives i culturals oficials– van expandir l'ús del valencià fins a crear la necessitat de formalitzar en termes moderns la vida de la llengua: d'aqueix caliu, i de les necessitats del món comunicatiu i educatiu, i també del progressiu diàleg amb la puixant vida cultural catalana, nasqué l'ambient de reivindicació d'un acord en favor de la sistematicitat i la coherència de la llengua escrita i formal: així, a Castelló de la Plana aparegué parcialment el *Vocabulari del Maestrat* (1922) de mossén Joaquim Garcia Girona; a Benassal (l'Alt Maestrat) escrigué Carles Salvador les seues obres dels anys vint i trenta; a la capital de la Plana es publicà *La llengua valenciana* (1930) de l'erudit Lluís Revest; i, no per casualitat, sinó per la relació entre la Societat Castellonenca de Cultura i els nuclis més importants de la capital valenciana, amb el concurs d'algunes forces vives del valencianisme, el dimecres 21 de desembre del 1932, a Castelló de la Plana es van materialitzar les *Bases Ortogràfiques*, és a dir, les anomenades Normes de Castelló. Van nàixer en un moment històric problemàtic: només uns dies després d'aquell dimecres, Carles Salvador, en la mateixa ciutat (a l'Institut General y Técnico, a un centenar de metres de la casa del carrer de Cavallers, on tenia la seu la Societat Castellonenca de Cultura), era impedit de pronunciar una conferència en

valencià, en un congrés de l'Asociación de Maestros de Levante. Però, sens dubte, l'any següent, el 1933, el *Boletín* de la Societat publicava les Normes –precedides d'unes interessants consideracions–, degudes a la ploma de Lluís Revest; i es difonien a València, per part de la publicació *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, de l'Estel i també per l'ajuntament de la capital.

No cal dir que l'educació, el periodisme, la literatura i els estudis científics o erudits deixaven de ser un clos localista o provincià, i la unitat i la qualitat formal de la llengua n'eren una conseqüència rellevant, en el marc d'una nova època: havien entrat, el territori i la llengua, definitivament al segle xx. I no solament a la ciutat de Castelló, sinó a tot el *hinterland* de les seues comarques, d'on provenien o on treballaven en aquells anys Joaquim Garcia Girona o Carles Salvador (Benassal), mossén Manuel Betí (Sant Mateu), Francesc Almela i Vives o Joan Manuel Borràs Jarque (Vinaròs), Josep Calzada o Manuel Peris Fuentes (Borriana), Vicent Tomàs i Martí (Artana)...

Són aquells anys molt profitosos en la literatura en valencià, i precisament eixa és la màxima causa i la màxima conseqüència dels dos fils daurats que teixiren les Normes de Castelló: la unitat de la llengua i la unitat dels valencians; o dit altrament, una literatura popular valenciana i una literatura moderna i oberta al món. Tal és –a més, per cert, d'una capacitat insòlita per a la convivència de caràcters i estils– la marca de fàbrica dels literats castellanencs. No altrament es poden interpretar poemaris excel·lents com *Ioesa* (1914) de Maximilà Alloza, *L'espill a trossos* (1928) de Francesc Almela, *Vermell en to major* (1929) de Carles Salvador, i *Terra* (1935) de Bernat Artola. O fruits narratius més o menys costumistes, com el primerenc *Capolls mustigats* (1900) de Salvador Guinot; *Tombatossals* (1930) o *De la meua garbera* (1935) de Josep Pascual Tirado, i *Bolangerera de*

dimonis (1931) d'Àngel Sànchez Gozalbo; o la millor peça valenciana de l'època, *Ícar o la impotència* (1929) d'Artur Perucho. O sarsueles i sainets d'èxit com *Mos quedem* (1907) dels germans Soler, *Amor torna* (1917) de Francesc Baidal, o l'excel·lent peça costumista *La filla del rei Barbut* (1939-1943) de Manuel Segarra i Matilde Salvador.

La referència a aquesta compositora alhora terral i cosmopolita –traspasada fa unes setmanes– és un missatge històric d'una època, la de la literatura que volgué posar-se dempeus en la modernitat, capaç d'interpel·lar els usos i els costums lingüístics i literaris actuals. En efecte: si fa cent anys la llengua oral, en terres valencianes, era el valencià, i vingueren les Normes del 32 a construir la possibilitat de l'escriptura –educativa, literària, comunicativa– en termes de modernitat, com no posar la llengua i la literatura en l'agenda del present trànsit de la societat de l'escriptura a la de l'audiovisual, la globalització i la vida multilingüe? Què serà de la societat castellanenca o valenciana si no actua amb la literatura com hauria d'actuar amb l'ecologia, els drets col·lectius i la solidaritat internacional?

Molts anys després, la memòria històrica d'aquells papers castellanencs, idealistes o crítics, són una incitació a l'aventura del progrés. I aquesta aventura pot resultar una mesura definitiva si la societat sencera, amb la llengua i la literatura –és a dir, amb la part pròpia del llenguatge i de la literatura del món– és capaç de la llibertat i del futur.

Levante-El Mercantil Valenciano, 23 de novembre de 2007, «Posdata», p. 2.

Les Normes de Castelló, una premissa de la modernització valenciana

VICENT PITARCH
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Jaume I

ARA MATEIX LA PRODUCCIÓ EDITORIAL que genera el País Valencià, en concret la que és redactada en registre culte –que abraça gèneres diversos com l'educatiu, el científic, el periodístic, l'assagístic o el literari– i que circula tant mitjançant el canal clàssic del paper com a través de la xarxa virtual, assoleix un gruix textual de dimensions respectables, en volum i en qualitat. De fet, considerat des d'una certa distància, el panorama sociocultural valencià bé pot encomanar la imatge d'una situació força normalitzada. Per descomptat, una tal normalitat social no deixaria de ser un simple miratge, el qual, però, tampoc no invalida la vitalitat considerable que presenta el petit món de la cultura al si de la societat valenciana. Natural-ment, a la base d'aquesta realitat cultural hi ha la codificació lingüística consolidada; una codificació que tot just ara compleix 75 anys.

En efecte, el 21 de desembre de 1932 (a la data no s'ha d'atribuir un rigor cronològic, sinó més aviat un valor simbòlic), el conjunt del valencianisme, polític i cultural, que comprenia entitats, publicacions i escriptors, va confluïr en una formidable iniciativa de concòrdia, que clausurava una època que havia estat dominada pel caos ortogràfic i els capricis personalistes a l'hora de fer servir la llengua

nacional, tot acceptant les bases de la normativització que propugnava l'Institut d'Estudis Catalans.¹ Amb aquesta actitud disciplinada, d'exemplaritat civil, la societat valenciana assumia, en termes inequívocs, la reglamentació fabriana –adaptada, en termes tàctics, a la realitat domèstica– alhora que es dotava d'una eina, imprescindible i altament operativa, per accedir als mecanismes que havien començat a regular els processos contemporanis de comunicació de masses.

La gestació del procés

Ben mirat, el fet que al País Valencià l'acceptació generalitzada de la normativa fabriana es retardés fins al 1932 tampoc no constituïa cap originalitat. En efecte, tan sols feia un any que al Principat s'havia esfondrat la resistència antifabrista de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, una resistència que hi mantindrien fins al 1934 els Jocs Florals barcelonins. D'altra banda, el procés valencià havia estat simultani al de les Illes Balears, les quals situen dins el 1931 el triomf de la reforma, que considerem simbolitzat en la publicació de *l'Ortografia mallorquina segons les Normes de l'Institut*, redactada per Francesc de B. Moll, amb l'acord de mossèn Antoni Ma. Alcover, el qual moria el 8 de gener de 1932. Notem, encara, que les prevencions anti-normistes no s'erradicarien del tot de la Catalunya del Nord fins a la Segona Guerra Mundial.

En tot cas, si va haver-hi cap originalitat valenciana tan sols ho podria ser el fet que la normativització contemporània hagi estat un acord col·legiat, ratificat per un total de

1. V. Pitarch: «Codificació lingüística i modernitat», *Parlar i (con)viure al País Valencià*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, pp. 97-123.

75 signatures, 14 de les quals corresponen a entitats, i les altres 61 a individus.² El document que va conciliar una tal varietat de veus constava de dos blocs, les normes ortogràfiques (l'autoria principal de les quals atribuïm a Lluís Revest) i el diccionari (obra de Carles Salvador). Heus ací el bloc normatiu que coneixem com les Normes de Castelló, una fita clau en la història contemporània del País Valencià.

Val a dir que el procés per arribar a aquell acte de concòrdia no fou precisament un camí planer. És cert que així que foren sancionades les *Normes ortogràfiques* (1913) de l'Institut d'Estudis Catalans, s'hi adheriren amb entusiasme alguns elements del valencianisme, sobretot els més inquietos i adscrits a organitzacions com ara la Joventut Valencianista o Nostra Parla, així com l'equip de redactors del setmanari *Pàtria Nova*. Més encara, aviat sorgiria una entitat, la Societat Castellonenca de Cultura (fundada l'any 1919), que esdevindria la peça definitiva en l'èxit final de les Normes de Castelló. Noms com Marià Ferrandis Agulló, Miquel Duran i Tortajada («M. Duran de València»), Carles Salvador o Àngel Sánchez Gozalbo exemplifiquen amb nitidesa el valencianisme emergent de conviccions nacionals generoses, que se sentia seduït per l'autoritat, moral i acadèmica, de l'Institut d'Estudis Catalans.

Ara, tampoc no podem ignorar que hi persistien els vells tics segons els quals l'escriptura en català havia de tenir un component anàrquic, i s'emparava en el pseudopopulisme que s'expressava en l'eslògan mal digerit del «valencià que ara es parla». Aquest antinormisme crònic es retroalimentava d'un altre prejudici, el del secessionisme lingüístic. El pare Lluís Fullana, gran admirador de mossèn Alcover, va erigir-se en el gramàtic de referència que enarborava l'estendard valencià contra l'autoritat gramatical de l'Institut

2. V. Pitarch: *Les Normes de Castelló. Textos i contextos*, Castelló de la Plana: Excm. Ajuntament/Caixa Rural Castelló, 2002, pp. 26-30.

d'Estudis Catalans. Tot i això, el seu tarannà orgullós i pusil·lànim va dur-lo a encapçalar la nòmina dels signataris de les Normes de Castelló, contra les quals, però, va alçar-se tot seguit. Al capdavant, la proposta gramatical de Fullana sols comptava amb l'adhesió del propi menorret.

En tot cas, enmig del desconcert ambiental, la necessitat de superar el caos que predominava entre les publicacions valencianes i l'opció per recuperar-hi el nivell de normalitat que atorga la normativització establerta esdevingué una exigència generalitzada, la qual va rebre un impuls notori pels volts de l'any 1926. En aquest impuls col·laborava activament la Societat Castellonenca de Cultura, que es mostrava lleial a la codificació dirigida per l'IEC tant en els textos en català que incloïa el seu *Boletín* (fundat l'any 1920, constitueix un cas extraordinari de pervivència tot al llarg de vuitanta-set anys) com a través del seu admirable programa de publicacions. Amb una punta d'eufòria il·lusa, Carles Salvador assegurava l'any 1929: «A València hom escriu ja com a Barcelona, mostra patent que Pompeu Fabra no ha treballat a soles per al Principat, ans per a tot Catalunya. Els escriptors joves valencians, sabedors de llurs responsabilitats, compleixen llurs deures».

Sens dubte, el diagnòstic de Carles Salvador constituïa una efusió de voluntarisme. Amb tot, l'any 1930, la redacció de la revista *Taula de Lletres Valencianes* llançava la famosa proclama «Als escriptors valencians i a les publicacions valencianes», a través de la qual convocava a superar els «perjuïns que irroga l'anarquia ortogràfica». *Taula*, però, va desaparèixer tot seguit. Ara, la seva crida fou assumida amb responsabilitat per la Societat Castellonenca de Cultura, que fou capaç de coronar-la dignament, sota la convicció que el seu president, Salvador Guinot, expressava en els termes següents: «creiem que res més pràctic i beneficiós pot ésser que acceptar les "Normes" de l'Institut».

El significat de les Normes

En efecte, les Normes de Castelló –que foren gestades des de conviccions tals com la catalanitat de la llengua, la qual alhora constitueix el fonament identitari de la societat– no són sinó l'adopció, adaptada tàcticament a la realitat valenciana, de la normativa fabriana. D'altra banda, també era compartit pel conjunt dels signataris el convenciment que la codificació lingüística és un requisit de modernització social i, ara mateix, una condició prèvia per participar activament en els fluxos que circulen arreu de la xarxa global de les comunicacions. Bé que havia previst Carles Salvador, l'any 1928, les condicions i l'abast que implicava la codificació lingüística: «Tindre un sistema és tindre-ho tot: una visió, unes regles, una voluntat. I un ideal».

Fet i fet, les Normes de Castelló han esdevingut un dels fonaments de la vitalitat que manté la societat valenciana dels nostres dies. Ningú no ha de dubtar que sense un tal fonament, aquest cos social hauria caigut, a hores d'ara, en uns nivells límits d'afluixament i desarticulació dels vincles col·lectius, un estat de degradació tal que seria potser irrecuperable. En aquest sentit, el gran acord valencià de 1932 va tenir una innegable transcendència històrica. Fou una oportunitat única. En efecte, no sols hauria estat impensable durant el franquisme, sinó que tampoc no ens el podem imaginar produït durant l'etapa inicial del postfranquisme, aquells anys negres en què l'aparició del blaverisme va fer estralls damunt el valencianisme renovat.

Així doncs, a la vista del panorama polític dominant a la societat valenciana d'avui, no costa gaire d'advertir que si el procés de «galleguització» valenciana (en definitiva, de secessionisme lingüístic) no s'ha consumat ha estat, en bona mesura, gràcies a l'existència de les Normes de Castelló i, de manera específica, gràcies al suport civil –sobretot el que

procedeix dels rengles socials de la cultura i de la racionalitat— amb què compten aquestes Normes. Potser resulta sobrer d'indicar que, per contra, a les esferes institucionals el capteniment envers les Normes de Castelló es caracteritza, en ocasions, per una certa fredor, en d'altres per una incomoditat notòria, i fins i tot per una aversió oberta. El cas és que tot sovint els diversos governs autonòmics que han dirigit el País Valencià han fet intents de bastardejar els valors bàsics que identifiquen les Normes de Castelló. Aquests intents perversos s'han manifestat, unes vegades, mitjançant l'actitud de plegar-se al xantatge de la dreta més dura; en altres ocasions, hom ha invocat les Normes com a recurs obstructionista de la normalització social i, encara, aquestes són sovint instrumentalitzades amb l'objectiu d'exacerbar el sentimentalisme particularista. Ben mirat, al fons d'unes tals actituds bull un mal dissimulat patriotisme espanyol, que no encaixa amb l'horitzó de catalanitat i de modernitat implícit a les Normes de Castelló.

Ara, a 75 anys de l'acord gloriós favorable a la normalització lingüística, la societat valenciana continua mantenint uns índexs respectables de lleialtat i compromís envers la generació de grata memòria que el 1932 formalitzava, en un acte modest però de transcendència social i històrica, l'acceptació de la codificació lingüística que condueix l'Institut d'Estudis Catalans, una contribució impagable a la modernització del país.

Lluc. Revista de cultura i d'idees, núm. 858, juliol-agost de 2007, pp. 3-4; *Llengua Nacional*, núm. 61, iv trimestre de 2007, pp. 5-6; *Esquerra Nacional*, núm. 84, desembre de 2007, p. 18. Versió resumida: «Codificar la llengua, modernitzar el país», *El Temps*, 18 de desembre de 2007, p. 18.

Aniversaris de la normativa

JOAQUIM MALLAFRÈ
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Rovira i Virgili

S'HA DIT que sense l'Institut d'Estudis Catalans, no tindríem una llengua normalitzada. I potser ni llengua, si més no per a usos cultes unificats. Si la llengua no sobreviu sense parlants, també mor sense escola, sense criteris normatius que la facin transmissible i exportable. L'IEC neix, per una felicitosa oportunitat política, el 1907, per dotar la societat catalana d'una institució científica i acadèmica dedicada a l'alta investigació en les diverses branques del saber i a la normativització de la llengua, el paper de la qual va recaure especialment en la Secció Filològica, creada el 1911. Per limitar-nos ara a la llengua, en pocs anys es treballa molt. Fabra és la figura cabdal: el 1913 surten les *Normes ortogràfiques*, el 1918 la *Gramàtica catalana*, adoptada com a normativa, i el 1932 el *Diccionari general de la llengua catalana*. La societat necessitava la regularització i la va acollir amb entusiasme: premsa, ràdio, «patufets», escriptors, van adoptar-la ràpidament. Si pensem que l'Estatut de Catalunya fou aprovat el 1932, l'any de la publicació del *Diccionari*; que l'Estatut es va suspendre ran dels fets d'octubre de 1934, i que va ser restablert el 1936, poc abans de la revolta militar de Franco, ens adonarem del poc temps que els poders polítics autòctons van tenir per a la política lingüística i com va ser d'oportú comp-

tar amb una guia solvent per als anys de resistència cultural. Sense norma, el català no hauria tingut defenses davant de la persecució. Fixeu-vos, doncs, si hi ha motius per a celebrar els cent anys de l'Institut d'Estudis Catalans.

Les Illes havien estat presents des de l'inici de l'IEC. Malgrat certes desavinences amb Mossèn Alcover, la situació es va reconduir i el monument lexicogràfic illenc, el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Alcover i Moll, va unir-se al corpus unitari de la llengua, tot recollint-ne la diversitat. A l'IEC intervenen ben aviat membres valencians. En aquest aspecte, enguany se celebra un altre centenari: els setanta-cinc anys de les dites *Normes de Castelló*. Què signifiquen? Ja sabeu que les discussions sobre la unitat de la llengua són políticament atiadades a València. Les *Normes* aprovades a Castelló van representar l'acceptació de la norma fabriana per part dels escriptors i les entitats valencianistes el 21 de desembre de 1932 a la ciutat que els dona nom. Sense les *Normes*, que no han deixat de ser vigents, la societat valenciana tindria més facilitats per a distanciar-se del català. Són la base que permet la implementació del català institucional, escolar i literari d'avui mateix a València, i l'afirmació de la unitat de la llengua en tot el domini. Tots els filòlegs, escriptors, ensenyants i mitjans de comunicació en la nostra llengua han seguit i segueixen el mateix model, des del respecte a les variants estàndard respectives. Les regles secessionistes són residuals.

Aquests dos aniversaris són celebrats arreu dels Països Catalans. Els setanta-cinc anys de les *Normes de Castelló* (el segon sobretot a Castelló mateix, des d'on Vicent Pitarch l'ha impulsat incansablement), amb actes i conferències a Alcoi, Andorra, Banyoles, Barcelona, Benicarló, Castelló, Eivissa, Elx, Ferreries, Gandia, Girona, Lleida, Maó, Morella, Onda, Palma, Perpinyà, Reus, Sant Vicent del Raspeig, Sueca, Tarragona, Tortosa, València, Valls, Vila-real i Vinaròs.

A Reus, Josep Murgades celebrarà els aniversaris amb el parlament «Donar normes a qui no en té: cent anys de l'IEC». Serà dimarts, dia 11 de desembre al Centre de Lectura. L'ocasió s'ho val. Ja sabem que la guerra de la llengua no s'ha acabat. La lluita pacífica que ha fet guanyar batalles molt significatives no mereix l'oblit.

El Punt, 7 de desembre de 2007, p. 32.

El naixement de les Normes de Castelló

JOSEP DANIEL CLIMENT
Professor i investigador

L'ANY 1930 FOU ESPECIALMENT SIGNIFICATIU per l'elevat nombre d'iniciatives en favor del valencià, com ara l'aparició del llibre de Lluís Revest *La llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*. La dimissió de Primo de Rivera suscità a València i a tot Espanya el naixement d'unes expectatives de canvi polític i cultural que possibilitaven un ús de la llengua més significatiu a tots els àmbits. És en aquest context que al juliol de 1930 la revista *Taula de Lletres Valencianes*, dirigida per Adolf Pizcueta, publicà l'editorial «Als escriptors valencians i a les publicacions valencianes», que considerem l'iniciador de l'etapa final del procés de codificació idiomàtica al País Valencià. El propòsit era, com afirma el manifest, «l'establiment d'unes normes fixes que deixen fora del gust o del caprici personal les formes gràfiques del valencià», és a dir, que els escriptors valencians adoptaren unes solucions ortogràfiques consensuades. «Per a arribar a la unificació ortogràfica no veiem més que un camí. No és el de les autoritats, que ja està vist que ningú reconeix, ni el de la imposició, sinó el de l'acord», proclamaven amb fermesa.

La proposta de *Taula* va tenir una resposta immediata, i van ser diverses les publicacions i els autors que s'hi van adherir, a la iniciativa, com ara les revistes *Acció Valenciana*,

Avant o el *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, l'editorial *L'Estel*, els periòdics *Las Provincias* i *Diario de Valencia*, i els escriptors Teodor Llorente i Falcó, Francesc Caballero i Muñoz i Salvador Guinot, entre d'altres. Malgrat les respostes positives, les diverses posicions exposades de defensa de la normativa fabriana, per una part, i la indiferència amb què fou acollida la proposta per institucions com Lo Rat Penat, impulsaren els promotors a ajornar indefinidament la iniciativa. Segurament, l'ambient polític de 1931 –eleccions municipals, proclamació de la II República– aconsellava deixar madurar la idea per tal d'obtenir un consens més destacable.

Serà a les darreries de 1931 quan es reprén la iniciativa de *Taula*, ara de la mà de la Societat Castellonca de Cultura, que publicà al seu butlletí una nova crida, on anunciava l'elaboració d'unes «normes ortogràfiques provisionals». El fet que aquesta nova i contundent crida es fes des de Castelló, i des d'una entitat tan prestigiosa culturalment, responia a un plantejament tàctic, elaborat conjuntament per Adolf Pizcueta i Gaetà Huguet, els entusiastes impulsors de la iniciativa, que consideraven que a la ciutat de València les posicions divergents entre els sectors valencianistes no farien sinó entrebancar el procés, i que la Castellonca «sempre imposarà més respecte i juntarà més voluntats». Altrament, també s'ha d'assenyalar que al març de 1932 apareixia a València el setmanari *El Camí* que jugarà un paper importantíssim en tot el procés.

La gestació de l'acord

L'octubre de 1932 Gaetà Huguet proposà a la Castellonca de Cultura la redacció d'unes normes ortogràfiques. L'encàrrec, el rebé d'Adolf Pizcueta, amb la convi-

vència d'altres escriptors agrupats al voltant d'*El Camí*. A partir d'aquell moment les reunions es van succeir amb rapidesa i amb bastant discreció, sense transcendir als àmbits escrits. El 15 d'octubre es reuní la Junta de la Castellonenca que decidí que Lluís Revest s'ocupara de la redacció de les normes. Per altra banda, Carles Salvador fou convidat a participar en la redacció, i a preparar un *vocabulari ortogràfic* ajustat a les futures normes. Poc després, el dissabte 12 de novembre, a la seu de la Castellonenca, tingué lloc la reunió on Revest presentà els seus resultats, que foren aprovats sense més problemes, ja que, segons Huguet, la idea era buscar «l'adhesió de tots o de quasi tots els escriptors». Tot i aquesta unanimitat, la decisió provocà certes reticències entre els autors castellonencs, que ja empraven les normes de l'Institut d'Estudis Catalans i veien com un pas enrere l'adopció de dues normatives per a la mateixa llengua. En tot cas, l'esperit de consens i la voluntat d'arribar a un acord s'imposaren per damunt de qual-sevol altra consideració.

Posteriorment, a principis de desembre, un reduït nombre de representants d'entitats culturals i publicacions valencianes es reunien per aprovar definitivament la normativa adoptada per la Castellonenca. La històrica reunió tingué lloc a Castelló el divendres 2 de desembre de 1932 a la Casa Matutano, del carrer de Cavallers, i hi participaren Salvador Carreres, del Centre de Cultura Valenciana, Joaquim Reig, d'*El Camí*, Emili Gómez Nadal, de l'Agrupació Valencianista Republicana, Adolf Pizcueta, de L'Estel, i Gaetà Huguet, Lluís Revest, Salvador Guinot i Àngel Sánchez Gozalbo, de la Societat Castellonenca de Cultura. S'ha de dir que les Normes aprovades a Castelló, si bé deixaven de banda l'espinós tema del nom de la llengua, suposaven l'acceptació de la normativa fabriana adaptada a la realitat valenciana.

Una vegada aconseguí l'acord, es tractava de recollir el màxim d'adhesions d'entitats, publicacions i personalitats del món cultural valencià. Els fulls on s'estampaven les signatures s'encapçalaven amb el text «Acceptem les Bases ortogràfiques i el Vocabulari que integra este quadern», i la data simbòlica elegida fou la del 21 de desembre de 1932. Aquest text és el que es conserva actualment a la Biblioteca Valenciana, i fou elaborat per Lluís Revest. Ara bé, la redacció definitiva de les Normes, tal com es publicaren al *Vocabulari Ortogràfic*, fou obra de Lluís Revest i Carles Salvador, i no estigué enllestida fins a finals de febrer de 1933.

Els signants de les Normes

Entre les entitats culturals valencianes trobem les més representatives de l'època, fins a un total de 14, com ara la Societat Castellonenca de Cultura, el Centre de Cultura Valenciana, Lo Rat Penat o l'Agrupació Valencianista Republicana; entre les personalitats, cal indicar que la llista l'encapçalava Lluís Fullana, seguit per Lluís Revest, les dues persones més competents en l'àmbit lingüístic de l'època. A més a més, cal destacar noms com els d'Adolf Pizcueta, Gaetà Huguet, Carles Salvador, Teodor Llorente i Falcó, Manuel Sanchis Guarner, Nicolau Primitiu Gómez, Emili Gómez Nadal, Salvador Carreres, Ignasi Villalonga, Francesc Martínez i Martínez, i una llarga llista fins a 61, els quals signaren a títol individual o com a representants d'alguna entitat o agrupació cultural i política.

Finalment, només cal afegir que les Normes ortogràfiques de Castelló van aparèixer publicades en les més prestigioses publicacions valencianes del moment, i que des d'aquell moment van ser divulgades a través de nombro-

sos cursos de llengua arreu de les terres valencianes per persones com Carles Salvador, Enric Valor, Josep Giner o Francesc Ferrer Pastor, entre molts d'altres. Fins i tot, en ple franquisme, Lo Rat Penat fou l'entitat que més esforços esmerçà a divulgar la normativa aprovada ara fa 75 anys a Castelló.

Levante-El Mercantil Valenciano, 23 de novembre de 2007,
«Posdata», pp. 1-2.

Carles Salvador i el 75 aniversari de les Normes de Castelló (1932-2007)

PERE-ENRIC BARREDA
Universitat de Barcelona
Fundació Carles Salvador

COMMEMOREM ENGUANY els 75 anys d'un esdeveniment molt important com és la unificació ortogràfica pactada a Castelló el 21 de desembre de 1932 pels principals escriptors i entitats culturals valencianes. Des de la seu de l'IEC a Castelló, Vicent Pitarch ha preparat un seguit d'actes, amb la col·laboració de gran nombre d'entitats, per recordar l'efemèride. El motiu d'este escrit és demostrar que Carles Salvador s'havia anticipat a eixa signatura amb la preparació d'un *Vocabulari ortogràfic* i una *Gramàtica* que explicava aquelles normes teòriques i les feia fàcils d'aprendre de forma pràctica.

Dos són els antecedents que li van permetre anar per davant: el primer, l'aparició al març de 1932 del setmanari *El Camí* (el més important de tota la premsa valencianista de preguerra, en paraules de Vicent Simbor). Des del primer moment va usar una ortografia molt apropada a la propugnada per Pompeu Fabra i que en la pràctica seria la normativa que es va aprovar de forma definitiva a Castelló al desembre següent.

El segon va ser la participació, la segona setmana d'agost de 1932, a l'Escola d'Estiu de l'Escola Normal de Barcelona. Allí, davant de centenars de mestres, va presentar una

ponència en sessió presidida per Pompeu Fabra. De tornada a Benassal, en un parell de mesos va redactar un vocabulari ortogràfic de més de 6.000 paraules per facilitar la seua escriptura uniforme. Es va basar en el *Vocabulari ortogràfic abreujat* del mateix Fabra, publicat el 1926, amb canvis mínims (per exemple, els verbs acabats en *-itzar* passen a *-isar*, i manté *altre* a més d'*atre*). El llibre estava acabat a Benassal el 13 d'octubre de 1932 (com ha documentat el professor Simbor, en una carta dirigida a Adolf Pizcueta), però no es va publicar fins un any després, el 1933.

Una vegada acabat el vocabulari, Carles va començar a redactar les lliçons pràctiques de gramàtica. La idea era redactar unes lliçons breus i fàcils d'entendre, amb molts exemples i amb exercicis pràctics que els alumnes resoldrien pel seu compte i enviarien per correu a les oficines del setmanari perquè els les corregiren. Aquí Carles es basava en els *Exercicis de gramàtica catalana* (editats des de 1927 en quatre parts: Ortografia, Morfologia, Sintaxi i Prosòdia) de Jeroni Marvà (pseudònim d'A. Martorell i E. Vallès).

El resultat va ser el «Curs d'Ortografia» amb 26 lliçons, que es van publicar setmanalment a *El Camí* a partir del 4 de març de 1933. El seu èxit va motivar que es reeditaren conjuntament en forma de llibre (*Ortografia valenciana*, de 1934 i 1937). I es van continuar a partir del 10 de març de 1934 amb el «Curset de Morfologia per correspondència», amb 23 lliçons, que es van editar conjuntament en forma de llibre el 1935. El 1937 Salvador anunciava la propera edició dels volums de sintaxi i fonètica, que el final de la guerra va retardar molts anys.

Finalment, aquestes dues obres, amb unió de la «Fonologia», «Sintaxi» i «Prosòdia», van donar lloc a la *Gramàtica valenciana amb exercicis pràctics*, editada per primera vegada el 1951 com a text docent dels Cursos per Correspondència de Lo Rat Penat, iniciats el 1949. Esta obra de Carles Salvador,

reeditada fins a la dècada dels noranta, és el llibre que més vegades s'ha reeditat en tota la història del llibre valencià, i el manual amb el qual tots aprenien el valencià fins fa poc més d'una dècada.

Per tant, és ben cert que les Normes es van signar a Castelló, amb el suport majoritari dels escriptors valencians del moment, però també s'ha de dir que el seu desenvolupament pràctic, amb lliçons i exercicis gramaticals, i un vocabulari ortogràfic, el va fer Carles Salvador des de Benassal (i des de setembre de 1934 a Benimaclet, barri de València). Com a record d'aquest fet, a Benassal hi ha una placa a la casa de la plaça de Balasc d'Alagó, on va viure entre 1923 i 1934.

Publicat per *locel*, 21 de desembre de 2007. Consultable en línia:
<http://blocs.tinet.cat/blog/locel>.

100 anys de l'Institut d'Estudis Catalans en el 75 aniversari de les Normes de Castelló

ÀNGELA BUJ ALFARA
Universitat Rovira i Virgili

EL DIA 19 D'OCTUBRE D'ENGUANY vaig assistir amb un grup d'alumnes meues de Magisteri d'Educació Infantil de la URV, Campus de les Terres de l'Ebre a Tortosa, a la visita guiada de l'exposició «IEC 100 Anys». El motiu de la visita era que coneguessen de prop aquella institució emanadora de la normativa de la llengua catalana i que en significuessen els seus personatges principals.

No sé si costa de creure, sobta o corprèn que la majoria d'alumnat universitari desconega noms i institucions com Mn. Antoni M. Alcover, Enric Prat de la Riba, Francesc de Borja Moll, Joan Coromines, Manuel Sanchis Guarner, Carles Salvador, Enric Valor, Institut d'Estudis Catalans..., per citar-ne tan sols uns quants exemples. Observarem que a la breu enumeració hem obviat Pompeu Fabra, ja que potser de l'elenc anterior apostem perquè seria el qui segurament es trobaria més ben situat en l'imaginari col·lectiu.

De tots aquests personatges, a classe, n'havíem donat unes pinzellades contextuals referents al moment històric i a la seua obra. Moltes vegades amb l'excusa de l'anècdota arribàvem a cercar la relació amb el personatge i acabàvem destacant-ne la relació amb el territori, en aquest cas el de les comarques centrals del domini lingüístic, és a dir,

el Montsià, el Baix Ebre, la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Matarranya, els Ports, l'Alt Maestrat i el Baix Maestrat.

Per exemple, del *Diccionari català-valencià-balear* o *Diccionari Alcover-Moll* (1926-1968) en citàvem alguns dels col·laboradors d'aquestes comarques com Mn. Tomàs Bellpuig (Barcelona 1876-1936), Mn. Joan B. Manyà (Gandesa 1884-Tortosa 1976), Mn. Joaquim Garcia Girona (Benassal 1867-Baeza 1928), Francesc Mestre i Noé (Tortosa 1860-1940), Carles Salvador (València 1893-Benimaclet 1955). Dels gèneres de la literatura oral apreníem la narració contada encara pels nostres majors sobre el llop i la rabosa ambientada a Albocàsser i a Tírig. De l'arxiconeguda, en aquestes terres, companyia de transports de viatgers HIFE, nascuda a Benassal, arribàvem a Mn. Joaquim Garcia Girona, amb un breu panorama jaumí del seu poema èpic *Seidia* (1920), extrapolable a les glòries literàries excel·lides per la història de la literatura sobre el *Canigó*, de Jacint Verdaguer.

Tanmateix repassàvem aportacions lexicogràfiques com les de Francesc Mestre i Noé amb el seu *Vocabulari català de Tortosa* (1916) i la seua repercussió en el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), de P. Fabra, i en el *Diccionari de la llengua catalana* (1995, 2007), de l'Institut d'Estudis Catalans. O comparàvem també les entrades del *Petit vocabulari de Benassal*, de Carles Salvador –un dels principals fabristes i impulsor de les *Normes de Castelló*, el *mestre* de Benassal–, aparegut el 1943 a Buenos Aires, en la *Miscel·lània Fabra*, amb els dos diccionaris normatius. I dels diccionaris normatius arribàvem a conèixer les diferents tipologies que presenten els repertoris lexicogràfics, com per exemple el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (1980-1991), de Joan Coromines.

Tot això per garantir que el nostre alumnat, en arribar a l'exposició «IEC 100 Anys» relacionés i situés aquelles

obres, fitxes, cartografia lingüístiques que eren fruit d'una voluntat de restablir en la normalitat la nostra llengua. El nostre alumnat en arribar a l'exposició, ja no se situava entre aquell alumnat universitari que desconeixia els principals impulsors de la normativa fabriana. Reconeixia les obres, imatges, personatges que es visionaven o apareixien a les vitrines: I Congrés Internacional de la llengua catalana (1906), *Diccionari ortogràfic* (1917), de P. Fabra, *Normes de Castelló* (1932), etc.

Amb aquesta visita el nostre alumnat contextualitzava, des d'aquestes comarques centrals, l'aportació que aquells hòmens de feia cent, o més de cent, anys havien contribuït a compondre en la normativització polimòrfica i la difusió, arreu dels territoris, de les bases de la llengua literària d'aleshores i de la llengua estàndard d'avui. Entenien que les aportacions, per exemple, Fabra-Salvador-Moll no eren parcel·làries sinó que coneixent els personatges i llurs obres tothom ens enriquíem i aprofundíem en el coneixement de la llengua comuna.

L'Ebre, 14 de desembre de 2007.

1932: canvi de pas al valencianisme

ENRIC ORTS

Director d'edició d'*El Punt PV*

L'APROVACIÓ DE LES NORMES DE CASTELLÓ, ara fa 75 anys, va obrir el camí a la definitiva modernització de la llengua, amb l'adopció d'una normativa acceptada per tots els usuaris, que adaptava la reforma fabriana a les necessitats del País Valencià.

Comparada amb la pompa institucional que va acompanyar la constitució de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i la repercussió mediàtica que va generar el pacte que la féu possible, la signatura de les Normes de Castelló, fruit d'un altre pacte, pot paréixer un episodi menor. No existeix ni tan sols una fotografia de l'acte que el 21 de desembre de 1932 va tindre lloc a la Societat Castellonenca de Cultura i que va propiciar la codificació definitiva del valencià i l'inici del seu procés de modernització.

Ho recorda Vicent Pitarch, el gran especialista en aquest fragment de la nostra història, en un dels seus llibres. «Sens dubte l'acte degué desenvolupar-se al marge de qualsevol toc de solemnitat i protocol; més aviat estaria ben marcat per la profunda modèstia que és pròpia dels fets transcendents».

El document –a penes cinc pàgines mecanografiades publicades posteriorment per l'editorial L'Estel en el *Vocabulari ortogràfic valencià* (1933), de Carles Salvador– va representar la culminació d'un procés iniciat dècades abans, que tenia com a propòsit posar fi a l'anarquia orto-

gràfica, pas imprescindible per a dignificar la llengua. Això no significa que fins al 1932 regnara el caos absolut entre els escassos –però entusiastes– usuaris del valencià.

Els valencianistes més conscienciats, els promotors últims de les Normes que tenien ben assumida la catalanitat de l'idioma, van adoptar amb entusiasme les regles de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), dictades en 1913 per Pompeu Fabra. Alguns, de manera ortodoxa.

Amb tot, sempre va planejar la necessitat d'adaptar la normativa fabriana a la realitat del País Valencià. Així, el 1930, la revista *Taula de lletres valencianes*, amb una nodrida presència de patriotes entre la seua nòmina de col·laboradors, va llançar formalment el desafiament de la codificació.

La proposta tingué el ressò esperat i, al cap de poc de temps, va assolir la meta: un acord assumit per tots –inclús per aquells que havien promogut una altra normativa en el passat, com ara el pare Fullana– que va permetre l'arrancada d'un prometedor procés de normalització, dramàticament frustrat per la Guerra Civil i el franquisme.

Les Normes, dites asèpticament pel seus autors *Bases per a la unificació de l'ortografia valenciana*, es componen de 34 regles i una breu exposició de motius.

En aquesta última, no hi ha cap referència explícita a la naturalesa de la llengua ni al seu nom. D'això no cal deduir que es negara la unitat de l'idioma. A parer de Josep Daniel Climent, autor de *Les Normes de Castelló. L'interès per la llengua dels valencians al segle XX* (que acaba de publicar l'AVL), aquest *oblit* respon a un «pacte tàcit». «Es volia aconseguir un consens. El pacte hauria resultat difícil si es parlava expressament de català. Però, compte, tampoc es parlava de valencià ni s'anomenava cap llengua.

Segurament es va tractar d'una penyora a pagar. Recordem que signaren tots, incloent-hi gent com ara Fullana,

que havien manifestat posicions secessionistes clares en algun moment», afirma.

Tot i la marginalitat que representaven els plantejaments de Fullana –el seu criteri oscil·lava sovint–, els valencianistes sentien una certa veneració pel personatge.

Fins i tot Carles Salvador, un dels més catalanistes, va arribar a proposar que se li retera un homenatge quan el religiós accedí a firmar les Normes, tot i l'explícit «caràcter provisional» amb què va considerar-les.

«Fullana era un autodidacte, anava per lliure, es movia per intuïció. La seua intervenció al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) va ser molt fluixa i tirada per terra. És curiós, però a partir d'aquest moment començaren les seues vel·leïtats secessionistes. Però al País Valencià continuava sent respectat perquè no hi havia més cera que la que cremava. No hi havia filòlegs, no n'hi podia haver, i no n'hi hagué fins que no va passar la guerra. Això era el desert», apunta Pitarch.

El respecte per Fullana palesa que les dissidències que suscitava la normativa fabriana i l'autoritat que els valencianistes atorgaven a l'IEC no s'assemblaven gens a les polèmiques suscitées en els anys huitanta amb motiu de la Batalla de València. Ni per intensitat, ni per virulència els dos períodes són comparables. Abans de les Normes es va produir, si de cas, alguna divergència intel·lectual, mentre que, durant la Transició, el debat lingüístic es va desenvolupar en mig de l'influx d'una sèrie d'elements polítics sense els quals resulta inexplicable. El 1932 no hi va haver una discussió tan acalorada. «El procés que va conduir a les Normes va ser encapçalat pels catalanistes, que eren els que s'ho creien –insisteix Pitarch–. És l'avantguarda del valencianisme qui pren la iniciativa, aquells que de joves van militar en Joventut Valencianista i que, més tard, es distribuïren per publicacions com *Taula* i la *República de les*

lletres. Aquesta última publicació parla ja en el seu primer número d'un sol idioma, un sol codi, una autoritat lingüística, que és l'IEC. L'horitzó era inequívoc. Quan el 1937, ja en guerra, es crea l'Institut d'Estudis Valencians, es fa a imatge i semblança de l'IEC. L'IEV acollí en la Secció Filològica una colla de catalanistes, com ara Almela i Vives, Sanchis Guarner, Bernat Artola, Carles Salvador...».

Les Normes van ser confeccionades per Lluís Revest, membre de la Societat Castellonenca de Cultura, i supervisades per Carles Salvador, que també hi féu algunes aportacions. Revest s'havia convertit en una referència després de la publicació, el 1930, del seu llibre *La llengua valenciana. Notes per al seu estudi i conreu*, on aborda assumptes propis de la normativització i també del nom i la naturalesa de la llengua, sobre els quals conclourà: «La millor solució per a les qüestions de nom és deixar-les conforme estan i cadascú done a son parlar l'apel·latiu més falaguer per als seus sentiments, sempre a condició de reconèixer sense vacil·lacions la unitat indissoluble de la llengua de València, Balears i Catalunya», recull Climent en la seua obra.

Però si decisió va ser el concurs de Revest i Salvador, no menys important va ser el suport i l'espenta de Gaetà Huguet (fill), des de Castelló, i d'Adolf Pizcueta, des de València –Alacant no va participar en aquest procés–, autèntics motors del valencianisme.

No és cap casualitat que les Normes foren sancionades a Castelló. Després del primer impuls llançat per la revista *Taula*, la capital de la Plana, i en concret la Castellonenca, va prendre el relleu. «Era l'única entitat amb un mínim de solvència intel·lectual i moral per a conduir el procés –assenyala Climent. Lo Rat Penat, ja el 1914, intenta fer unes normes, les de Fullana, que no són acceptades perquè se separen molt de Catalunya, i en 1915 el Centre de Cultura Valenciana publica la gramàtica del mateix autor. Per tant,

Lo Rat Penat i el Centre de Cultura Valenciana ja tenien les seues pròpies normes i és difícil pensar que ells posaren en marxa un procés d'aprovació d'unes altres normes. Això explica en part les maniobres d'Huguet i Pizcueta de traslladar el procés a Castelló.»

Per la seua banda, Pitarch opina que Castelló era «la capital del valencianisme sense cap mena de dubte». «Tots cregueren que la Castellonenca ho podia tirar avant perquè no hi havia dissidències i perquè la societat gaudia d'un gran prestigi. A més, l'entitat seguia de manera rigorosa la normativa de Fabra», diu el responsable de la seu de l'IEC a Castelló que, per cert, tenia previst acollir, al tancament d'aquesta edició, una reunió de la Secció Filològica de l'Institut amb motiu de l'efemèride.

La revista *Taula, la Castellonenca...*; però encara faltava un últim impuls. I aquest va vindre de la mà d'una nova publicació, *El Camí*, que a parer de Climent va ser «el veritable impulsor de l'etapa final del procés d'unificació. El setmanari, on es van ajuntar Joaquim Reig, Adolf Pizcueta, Emili Gómez, Enric Navarro Borràs, Carles Salvador o Sanchis Guarner, entre d'altres, va fer bandera de la depuració ortogràfica i ja des del primer número insistia en la necessitat d'un acord referendat per tots els usuaris.

Del pacte, se'n va fer un dilatat ressò la premsa de l'època, també els diaris, que s'editaven en castellà. Les Normes van ser àmpliament difoses després de la signatura, encara que la seua observança no superara l'estricta àmbit del valencianista que, a poc a poc, es va eixamplar, com acredita l'ascens dels partits nacionalistes en els anys posteriors.

Tot i les suspicàcies que va mostrar Pompeu Fabra a l'inici del procés, no consta que el gramàtic i lexicògraf expressara cap retret a la vista del resultat obtingut al remat. «La postura de Fabra fou impecable», afirma Climent.

El cas valencià no fou excepcional, ni a la resta d'Europa ni tampoc del domini lingüístic del català. El 1932 també va ser l'any que a les Balears, i de la mà de Moll, es van aplicar les normes de l'IEC –de manera inèdita– al *Diccionari català-valencià-balear*, una vegada mort Antoni Maria Alcover, iniciador de l'obra. Alcover, que no dubtà mai de la unitat de la llengua, no va acceptar, en canvi, la reforma fabriana. Encara més, no va ser fins al 1931 que una de les més prestigioses entitats culturals catalanes, l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, va adoptar la normativa de l'IEC, denou anys després de la seua aprovació.

El Punt, núm. 467, 16-22 de desembre de 2007, pp. 8-10.

Importància de les Normes de Castelló

ALBERT SÁNCHEZ-PANTOJA

AMB MOTIU DE COMPLIR-SE el 75è aniversari de la signatura de les anomenades Normes de Castelló, s'han dut a terme a la nostra ciutat, durant els darrers mesos de l'any 2007, una sèrie d'actes de commemoració i homenatge, en els quals s'ha glossat a bastament el contingut, el significat i els protagonistes d'aquest fet cabdal esdevingut a la nostra ciutat el 21 de desembre de l'any 1932.

Voldria afegir a tot el que s'ha dit, algunes consideracions sobre la gran transcendència que ha tingut la promulgació d'aquestes Normes, les conseqüències que se n'han derivat i fins a quin punt podria haver resultat nefasta la seua no-existència.

Com a conseqüència dels segles de degradació continuada patida per la nostra llengua, abandonada a la seua sort per la carència d'organismes propis que en tingueren cura i, sobretot, a partir de la pèrdua del caràcter oficial amb la liquidació de les institucions i ordenament jurídic propi dels valencians, després de la batalla d'Almansa el 1707, i la imposició per la força del decret de Nova Planta, la situació de l'idioma del nostre país a finals del segle XIX i inicis del XX era gairebé terminal i considerada per molts com a irreversible.

El moviment cultural anomenat Renaixença, amb els plantejaments utòpics, romàntics i voluntaristes, va treballar per redreçar l'estat de prostració de la llengua, però

malgrat l'aportació d'il·lustres patricis com Constantí Llombart, Venceslau Querol i Teodor Llorente, els resultats van ser mediocres i de curta volada, tot i que van aconseguir remoure algunes consciències i van desvetllar alguns focus d'interès per la llengua pròpia, com va ser el cas dels intel·lectuals castellanencs agrupats a la Societat Castellonenca de Cultura.

L'obstacle més important en aquell temps per a un ús normal de la llengua com a vehicle de cultura era l'anarquia ortogràfica derivada dels segles de decadència. Cada escriptor feia servir l'ortografia que li semblava millor, no hi havia cap normativa vàlida i el «campe qui puga» era la tònica general. No hi van faltar alguns intents, tan benintencionats com disbaratats, d'establir uns sistemes ortogràfics *sui generis*, com van ser els del pare Fullana, el vila-realenc Josep Nebot o l'inefable Josep Maria Bayarri, per tal d'escriure «el valencià que ara parlem i en el que vos escriu i me llexiu lloxiqament». Com podeu veure, els actuals «blaveros» van tenir il·lustres precedents.

El 1913 l'Institut d'Estudis Catalans va promulgar les Normes Ortogràfiques elaborades per Pompeu Fabra i, malgrat algunes reticències inicials, foren ràpidament assumides per tothom i també pels homes de la Castellonenca des de la seua fundació, el 1919. Però si la gent de la Castellonenca tenia molt clares aquestes normes, encara tenia més clar que els valencians no acceptarien cap norma ni sistema ortogràfic que s'anomenés «català», si no es demostrava explícitament el respecte a les particularitats estrictament valencianes, i també era cosa evident que per tal que el procés unificador fos viable, s'havia de promoure des de dins, des del mateix País Valencià, i a iniciativa dels mateixos valencians.

La Societat Castellonenca de Cultura, fent valer el seu prestigi com a capdavantera entre les institucions cultu-

rals valencianes d'aquella època, va saber sumar esforços i guanyar voluntats fins a aconseguir el consens de les entitats culturals i els escriptors valencians, que es va plasmar en la signatura de les Normes de Castelló, que eren les mateixes promulgades per l'Institut el 1913, amb la inclusió d'algunes especificitats valencianes: 1a persona present d'indicatiu en *e* en lloc d'*o*: *jo cante*, en lloc de *jo canto*; 1a persona present de subjuntiu en *e* o *a* en compte d'*i*: *cante*, *vinga*, en lloc de *canti* i *vingui*; formes valencianes del possessiu: *meua*, *teua*, *seua*, en lloc de *meva*, *teva*, *seva*, i altres petites variacions que no representaven cap pertorbació del conjunt unitari.

Aquest acord, que pot ser considerat com a fruit pòstum de la Renaixença, va garantir i blindar la unitat bàsica de la llengua catalana, alhora que preservava formes valencianes genuïnes a les quals no s'havia de renunciar. Això resultà ser un fet d'una importància cabdal, que va modificar i condicionar tot el que vindria després. Des d'aquell 21 de desembre del 32, a tot el domini lingüístic del català es va fer servir una ortografia unificada i normalitzada. Els anys transcorreguts fins als nostres dies han consolidat la normalització i han acumulat una quantitat ingent de llibres i publicacions escrits amb aquesta normativa.

Però si important va ser l'acord assolit, encara va ser més important saber aprofitar el moment propici per a fer-lo realitat. Espanta imaginar com seria el panorama lingüístic del País Valencià avui si l'anarquia ortogràfica s'hagués prolongat només un parell d'anys més, fins a arribar al «bienni negre» (1934-1936), la Guerra Civil (1936-1939), els gairebé 40 anys de la dictadura franquista i la posterior transició democràtica enfosquida per la violència blavera i la «batalla de València». Amb tota probabilitat, el consens assolit aquell desembre del 32 hauria estat pràcticament

impossible a partir del 1934, a causa d'una situació política i social cada dia més complicada i adversa, i els actuals manipuladors del secessionisme lingüístic (com, per exemple, aquest «filòleg» de pacotilla que pontifica un dia sí i un altre també, a través d'una de les televisions locals de Castelló) s'ho haurien trobat massa fàcil.

Aquells homenots que van bastir les Normes de Castelló el 1932, no solament van encertar a fer allò que havien de fer, sinó que ho van fer en el moment que calia.

Les Normes de Castelló són alhora un instrument formidable per a defensar la unitat de l'idioma i un monument en honor dels homes que les van fer possibles. També són l'únic fruit de l'esplendor cultural castellanenc dels anys 30 que ha resistit impàvidament el terrabastall de la guerra i el genocidi cultural sistemàtic de la postguerra, fins a arribar als nostres dies com una esplèndida herència que mai no agraiem prou.

Aquestes Normes han constituït la base sobre la qual s'ha pogut bastir posteriorment l'obra d'escriptors de la talla d'Enric Valor, Manuel Sanchis Guarner, Vicent Andrés Estellés o Joan Fuster, en un llenguatge normalitzat, flexible i homologable amb qualsevol idioma modern.

Crec que hi ha motius més que suficients per a proclamar la gran transcendència de les Normes de Castelló i expressar la més gran de les satisfaccions per la seua plena vigència.

Plaça Major [Castelló], núm. 36, hivern-primavera de 2008, pp. 8-9.

75 aniversari de les Normes de Castelló. Lluís Sales Boli

JOAN JOSEP TRILLES I FONT

A CASTELLÓ DE LA PLANA, el 21 de desembre de 1932, ara fa 75 anys, se signaren les anomenades Normes de Castelló. Les Normes Ortogràfiques de Castelló, o simplement Normes de Castelló o Normes del 32, són unes regles elementals que segueixen bàsicament les normes fabrianes, adaptades al valencià. Acord lingüístic entre valencians i la reafirmació de la unitat de la llengua dins del màxim respecte a les fórmules pròpies. Les van signar el 1932 les més importants institucions culturals i 52 escriptors de la nostra terra, del País Valencià.

La firma de l'acord lingüístic tingué lloc al centre antic de la ciutat, a la Casa Matutano, en un casal d'aire aristocràtic del segle XVIII, al carrer de Cavallers de Castelló, on va estar emplaçat el Museu Provincial de Belles Arts i on aviat hi haurà el Museu d'Etnologia.

Així doncs, fou un grandió gest simbòlic, mitjançant el qual el valencianisme polític i cultural acceptava solemnement, i de manera definitiva, la normativa fabriana. Les normes troben un compromís, en el sentit que respecten en essència l'estil i les normes de Pompeu Fabra, però permeten l'ús d'idiosincràsies valencianes. És important destacar que no són unes normes ortogràfiques completes; són simplement una guia.

Tal com comenta Vicent Pitarch en el seu treball *Les Normes de Castelló. Textos i contextos*, fou un gran mèrit que

va assolir la Societat Castellonenca de Cultura mostrant-se a l'altura de les circumstàncies i no deixant que escapés aquella ocasió històrica. La gesta castellonenca del 32 marca la fita en la trajectòria de la societat valenciana, com reconeixia el mateix Enric Soler i Godes: «... el temps que ha de venir ha d'ésser l'obra més important del nostre renaixement: la unitat ortogràfica».

D'entre els més de cinquanta escriptors signataris n'hi va haver un bon grapat de les comarques de Castelló: Maximià Alloza i Vidal, metge i poeta; Francesc Almela i Vives, poeta i erudit; Emili Calduch Font, advocat; Honori Garcia i Garcia, notari i historiador; Salvador Guinot Vilar, polític i escriptor; Ramon Maria Huguet Juan; Gaetà Huguet Segarra, polític, publicista i mecenes; Josep Pascual Tirado, propietari rural i escriptor; Miquel Peña Masip, metge i polític; Joan Baptista Porcar Ripollés, pintor i escultor; Lluís Revest Corzo, arxiver, historiador i professor; Lluís Sales Boli, il·lustrador i escriptor; Àngel Sánchez Gozalbo, metge, historiador i escriptor; Joan Simon i Matutano, tècnic comercial de l'estat; Enric Soler i Godes, pedagog i escriptor.

Aquest grup de lletraferits donaren a Castelló de la Plana una extraordinària vitalitat cultural, fins al punt de fer escriure a Azorín que «la seu de la intel·lectualitat del País Valencià és a Castelló», una condició en la qual col·laboraren, tot i que no signaren les Normes, Ferran Puig i Gil (filòsof), Casimir Melià i Tena (enginyer), Artur Perucho i Badia (escriptor), Bernat Artola i Tomàs (poeta), Francesc Esteve i Gàlvez (historiador), Vicent Sos Baynat (geòleg) i Manuel Rozalén Sales.

Els uns i els altres estaven compromesos amb la llengua, amb la cultura del seu poble i també, no podria ser d'una altra manera!, amb la festa. Molts d'ells participaren en molts rebomboris literaris com els premis de Flor Natural: Almela i Vives, l'any 1952; Artola i Tomàs, els anys

1947, 1948 i 1950; Calduch Font el 1947 i el 1948; Rozalén Sales, els anys 1968, 1969 i 1974. N'hi va haver de la Junta Central de Festejos de la Magdalena (Porcar Ripollés, Sánchez Gozalbo, Artola i Tomàs, Sales Boli), molts dels quals esdevindrien els renovadors de les nostres Festes de la Magdalena. En aquesta circumstància vull fixar-me en Lluís Sales Boli, com ens diu Vicent Pitarch, «pintor, il·lustrador i escriptor». El proper any celebrarem el centenari del seu naixement. Nascut el 13 de febrer 1908, signà les Normes de Castelló ben jove, el mateix any que en feia vint-i-quatre i que publicava la seua novel·la *Fontrobada*.

Sales Boli va assolir la plenitud artística amb la seua màgia per a les miniatures, els dibuixos exquisits i, sobretot, en la creació de pergamins; espectaculars i valuosos pergamins i diplomes, més de 300 i de tot tipus, que la societat de Castelló li va encarregar. En el pergami a Manuel Segarra Ribés també trobem un meravellós Pregó, en el qual ens presenta tots els components d'un homenatge a l'amic; hi trobarem detalls espectaculars com els personatges mitològics del *Tombatossals*, amb el Rei Barbut i la seua Colla, i amb estampes del Pregó que certament marcaren un inici de la renovació d'unes festes que han perdurat fins als nostres dies.

Amb Bernat Artola i Pérez Dolz ja havia aconseguit un gran èxit en la primera edició, premiada en el pla nacional, de l'obra *Tombatossals* (1930), de Josep Pascual Tirado, amb vinyetes, dibuixos, portada i «ex-libris». Però Lluís Sales Boli era un artista polifacètic, i també va destacar en altres camps, com ara autor de delicioses cançons i contes infantils i en la confecció de decorats i figurins per al teatre. Són recordats els dissenys d'escenaris com *La Filla del Rei Barbut*, de Matilde Salvador.

Finalment, formà part d'aquell grup de castellanencs enamorats de la seua terra que al voltant de la figura de

Manuel Segarra Ribes va fer possible la renovació de les nostres festes pairals. Aquells ferits per la festa van ser capaços de portar a la pràctica tots els detalls del primer Pregó.

Plaça Major [Castelló], hivern de 2007, pp. 6-7.

De les Normes de Castelló al tancament de repetidors d'Alacant

JOAN MELIÀ
Universitat de les Illes Balears

DURANT AQUEST MES, a Mallorca, tenim l'oportunitat de visitar l'exposició commemorativa dels 100 anys de l'Institut d'Estudis Catalans (1907). Una de les poques institucions que té com a abast real tot el territori de llengua catalana. L'exposició, que s'ha instal·lat a l'edifici Ramon Llull del campus de la UIB, fa un repàs als cent anys d'història de l'entitat, però, alhora, és una síntesi de la història de la cultura catalana durant el segle XX. Els bons moments i els moments difícils de la història de l'IEC són els moments bons i els dolents de la llibertat del nostre país. La nòmina de persones que al llarg d'aquests cent anys han contribuït a fer de l'acadèmia el que ara és, és molt àmplia i de procedència de tot l'àmbit lingüístic i de totes les branques de la ciència, moltes de les quals mantingueren intacte el compromís i l'esperança en els moments dels exilis (l'interior i l'exterior).

A part de les informacions que podem trobar als plafons, hem de destacar quatre audiovisuals que ens permeten conèixer amb més detall l'IEC: la història, el patrimoni, les aportacions, l'amplitud d'acció... Convendria que aquests audiovisuals continuassin essent accessibles –potser a través d'Internet–, després de clausurar l'exposició.

La commemoració dels 100 anys de l'IEC va paral·lela a la celebració dels 75 anys de l'aprovació de les *Normes de Castelló* (1932). Aquest dijous, a les vuit del vespre, Vicent Pitarch (professor, sociolingüista, activista cultural, membre de la Secció Filològica de l'IEC...) pronunciarà, al Consell de Mallorca, la conferència «La llengua catalana al País Valencià: de les *Normes de Castelló* a la situació actual». Crec que és bo que la principal institució mallorquina aculli aquest acte i, no deu ser debades, des del punt de vista simbòlic, que ho faci amb la solemnitat que suposa destinar-hi la Sala de Plens. El mateix dijous, a les quatre de l'horabaixa, ja haurà impartit aquesta conferència a la UIB.

Les *Normes de Castelló* permeteren dotar els valencians d'unes normes gramaticals unitàries concordants amb les normes de l'IEC de 1913. Carles Salvador, Josep Giner, Sanchis Guarner i Enric Valor s'encarregaren amb la seva obra de millorar-les i de divulgar-les entre la societat valenciana; i aquesta voluntat difusora i investigadora continua avui dia amb l'aportació de nombrosos autors valencians.

D'alguna manera, podríem dir que les Normes de Castelló han tengut la mateixa finalitat i funció referencial que a les Balears han tengut sobretot les obres de Moll; principalment la *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*, de la qual, ja que parlam de commemoracions, l'any que ve farà 40 anys de la primera edició. No és l'única obra illenca d'aquest tipus. Convé recordar que el mes de febrer de 1913, poc després que s'aprovàs, el quinzinari menorquí *Llum Nova* ja divulgava la nova normativa de l'IEC. Un poc abans de l'aparició de les *Normes de Castelló*, i empressos per la mateixa inquietud, F. de B. Moll i Jaume Busquets publicaren, respectivament, *Ortografia mallorquina segons les normes de l'Institut* (1931) i *Curs pràctic d'ortografia i elements de gramàtica catalana* (1931). I si volem continuar amb aniversaris arrodonits, enguany fa 70 anys que també

Moll va publicar els *Rudiments de Gramàtica Preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics* (1937), que presentà com un complement gramatical de la seva *Ortografia* i suposa el precedent de la *Gramàtica* de 1968. També en fa 35 de l'aparició del *Curs d'iniciació a la llengua* (1972), que Marià Villan-gómez elaborà pensant principalment endestinatariis eivissencs.

Tota una voluntat de mantenir la força i els lligams entre els territoris de llengua catalana (la creació de l'IEC, l'elaboració d'una gramàtica unitària, ara la celebració a Mallorca de la commemoració d'aquests esdeveniments), que es pot veure també en altres camps com l'existència de la Federació Llull, la xarxa universitària de l'Institut Joan Lluís Vives, la presència de locutors i actors valencians i principatins a les televisions insulars... Quin contrast amb l'anunci, també aquests dies, del tancament dels repetidors de TV3, aquest cop els d'Alacant! Una evidència més de la reiterada voluntat d'una determinada classe política valenciana d'esborrar el propi país.

Diari de Balears, 20 de novembre de 2007, p. 25.

L'IEC i Menorca

JOAN F. LÓPEZ CASASNOVAS
Professor i escriptor

ÉS ACONSELLABLE que cada generació reescrigui la seva pròpia història i faci la seva lectura crítica de la cultura pròpia; però per a açò caldrà que no ignori el seu passat. Des del dia 5 d'aquest mes roman oberta a la seu de l'Institut Menorquí d'Estudis (a l'edifici de Can Victory al camí des Castell, Maó) l'exposició que celebra el Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC); podríem ben anar-hi.

En general, la commemoració d'una anyada tan fèrtil per a la cultura catalana com va ser la de 1906 no ha estat prou divulgada. Clar que per a açò caldria comptar amb uns mitjans de comunicació de masses poderosos i aquí no sols no els tenim sinó que els majoritaris dins la nostra societat passen olímpicament de la cultura catalana. La ignoren, alguns fins i tot la menyspreen i li són hostils.

Ara fa cent anys, la nostra nació cultural vivia una conjuntura expansiva. De la mà del noucentisme, Eugeni d'Ors volia fer l'exaltació quotidiana de la ciutadania i s'imposava la *missió* de publicar la gran aventura literària de la seva vida, el *Glossari*, a partir de l'1 de gener de 1906, al diari *La Veu de Catalunya*. Prest, la que fou la columna periodística més influent de la Catalunya dels primers trenta anys del segle xx es va consolidar no sols com a autoretrat magnífic del mateix autor, sinó també com l'indiscutible dietari

intel·lectual de tota una generació. Xènius, el glossador, es va convertir en un vertader periodista d'idees que pretenia recollir les «palpitacions dels temps». El mateix any sis la poesia en català donava a la llum tres llibres, tres joies literàries de referència: *Els fruits saborosos* de Josep Carner; *Enllà*, de Joan Maragall, i *Horacianes*, de Miquel Costa i Llobera.

La intel·ligència política d'Enric Prat de la Riba havia aconseguit treure el màxim rendiment de la legislació espanyola, primerament des de la Diputació de Barcelona (lleï provincial de 1882) i després, del Decret de 18 de desembre de 1913, que autoritzava la unió de províncies de l'estat espanyol «per a fins exclusivament administratius», des d'un organisme que ajuntava les quatre «províncies» del Principat de Catalunya: la Mancomunitat (1914), que va suposar el primer estadi d'autonomia política. L'esperit creatiu de la societat hi va fer la resta, sempre comptant amb les bases del poc poder que es tenia. La palanca de la Mancomunitat va permetre el salt qualitatiu que la societat catalana reclamava. El mateix any sis el gran filòleg manacorí, Mn. Antoni M. Alcover, presidia el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, una fita que es proposava, entre la ciència i la passió, endegar el procés seminal de dur una llengua d'un passat gloriós cap a un futur que hom volia esplèndid. Tornarà qualque dia un entusiasme col·lectiu per la nostra llengua i la cultura semblant a aquell?

Sols un any després, el 1907, es constituïa l'IEC, que es defineix com «l'acadèmia catalana de les ciències i les humanitats» i que té la missió de vetlar per tot el tresor de la nostra cultura, com ja es deia en el dictamen de l'acord fundacional. Una entitat d'alt nivell científic i intel·lectual que havia d'encapçalar la tasca fonamental de suplència de tot allò que l'estat espanyol no donava i que calia a la cultura catalana per esdevenir una cultura dinàmica i moderna.

Institucionalitzar la cultura era un dels propòsits marcadament noucentistes. L'empenta civilitzadora i de recuperació de la identitat que havia engegat el grup de la Renaixença madurava d'aquesta manera en una obra de construcció d'una cultura nacional. I un menorquí, el doctor Francesc Camps i Mercadal, es vinculava decididament amb el grup intel·lectual d'aquells orígens. Quan semblam instal·lats en una de les etapes més depressives i grises de la nostra història política recent, en què potser és ver allò que «del poc que tenim ara no sabem fer-ne l'ús que cal», a part de sortir als carrers de Barcelona a cridar que volem decidir a ca nostra, convendria molt tenir en compte aquell moment de gran empenta nacionalitzadora..., per superar, si més no, l'estretor dels nostres límits d'ara.

Llavors es deia, com si es tractàs d'un eslògan, que el que calia era «definir una llengua, construir una cultura». La codificació es va fer: l'Ortografia de l'any 1913, la Gramàtica de l'any 1918, el Diccionari de 1932. Se superava així una vella situació de desorientació que patien els escriptors i les normes constituïen eines imprescindibles per situar el català l'altura de les grans llengües de cultura. Fou l'obra de Pompeu Fabra, el seny ordenador de la llengua catalana, que sortia de l'esforç canalitzat a través de l'IEC i que era finalment acceptat tant a les Illes Balears com al País Valencià i arreu dels territoris on el català es parla. No oblidem que un grup de menorquins, agrupats entorn del doctor Camps, accepten i apliquen les normes de l'Institut tres setmanes després d'haver-se publicat (24/1/13): així es diu i es fa a la revista *Llum Nova* (15/2/13), que s'editava a Es Migjorn Gran. I un altre menorquí, Francesc de Borja Moll, normalitzarà segons les normes de l'IEC l'ortografia del gran Diccionari iniciat per Mn. Alcover i tindrà una participació decisiva en la codificació de les formes balears dins la comuna gramàtica catalana.

Igual van fer les entitats i els escriptors valencians, reunits a Castelló de la Plana, per acord signat el 21 de desembre de 1932. Des del moment en què van ser acceptades també per balears i valencians, aquestes Normes es van popularitzar amb rapidesa i van vehicular la producció editorial, l'Administració Pública, els organismes docents i el món educatiu (en tots els cicles, des de l'infantil fins a l'universitari) i, en definitiva, orienten els hàbits de lectura i escriptura de tots els catalanoparlants i dels catalanòfils de tot el món. Havíem entrat en el bon camí per assegurar un futur a l'idioma. Fixem-nos-hi bé, per a vergonya de Rita Barberà i els seus companys de partit a València, tan secessionistes ells i esquenagirats al propi país: les Normes de Castelló, que recollien la unitat de la nostra llengua foren publicades llavors per l'Ajuntament de València! Menorquins com Mn. Josep Salord, Andreu Murillo i seminaristes dels anys 60 van seguir els cursos de català de *Lo Rat Penat*, la societat cultural valenciana.

Gràcies a la col·laboració de l'IME, la secció filològica de l'IEC s'ha reunit dues vegades a Menorca. La primera tingué lloc el 8 i 9 d'octubre de 1993, l'altra ha estat els dies 11 i 12 d'enguany.

Recordem finalment que l'IEC va ser reconegut com a corporació acadèmica, científica i cultural «cuyo ámbito de actuación se extenderá a las tierras de lengua y cultura catalanas», segons estableix un Reial Decret del novembre de 1976. En el parlament que Salvador Giner va fer en l'acte d'inaugurar l'exposició itinerant a Menorca explicà el moment de consolidació i expansió que viu la institució que el sociòleg presideix. Llarga vida a l'IEC!

Diari de Balears, 7 de desembre de 2007. Reproduït a *Última Hora*, edició de Menorca, 9 de desembre de 2007.

Les Normes de Castelló, 75 anys

ISIDOR MARÍ

Universitat Oberta de Catalunya
Institut d'Estudis Catalans

EL CENTENARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS coincideix amb una altra commemoració: la dels 75 anys de l'acord normatiu que van adoptar a Castelló els escriptors valencians més representatius del moment, acollint-se a la normativa de l'IEC amb algunes adaptacions específiques a les varietats del seu territori.

Fora del País Valencià, molt poca gent deu ser conscient de la transcendència d'aquella decisió, com segurament tampoc tenen present que al mateix temps, a les Balears, Francesc de B. Moll tancava el període de discrepàncies i divergències entre el seu mestre Antoni M. Alcover i Pompeu Fabra, i adoptava igualment les normes de l'IEC.

Els anys trenta del segle passat van ser els de l'acord normatiu i la desactivació dels antinormistes també a Catalunya, on fins aleshores havien persistit alguns nuclis oposats a les normes de l'IEC. Així ho subratllava el mateix Fabra en el discurs que va pronunciar als Jocs Florals de 1934.

I la raó d'aquest acord general no va ser tan sols la coherència de la normativa fabriana, ni la seva ponderada atenció a les diferents varietats del català, sinó en gran part també la consciència que amb la República i les autonomies s'obria un període en què la unitat d'acció de tota la

comunitat lingüística seria indispensable. Avui pertot es fan commemoracions d'aquells esdeveniments. I està molt bé. Però estaria millor si tots tinguéssim present que avui, més que fa 75 anys, el futur de la llengua i la cultura catalanes en el món global depèn de la recuperació d'aquell objectiu d'acció unitària.

Si ens n'oblidem, les commemoracions no serviran de gran cosa...

Desembre de 2007. Consultable en línia: <http://www.terrincabras-filosofia.cat>.

Les Normes de Castelló: la dimensió gramatical i la cívica

VICENT PITARCH

Una efemèride oportuna

SENS DUBTE, ha de resultar estranya l'afecció que la societat valenciana manifesta –fins i tot amb una tendència compulsiva– envers la commemoració de les Normes de Castelló. Ben mirat, aquesta mena de complaença a celebrar un episodi que, al capdavall, no fou sinó un pacte civil a favor de la instauració domèstica de la codificació fabriana, no deixa de contenir un cert ingredient de morbositat. En tot cas, constitueix un índex d'anomalia social. En efecte, no sol entrar dins els paràmetres de la normalitat que una societat hagi elevat la codificació ortogràfica de la llengua al rang de les grans efemèrides pròpies. I tanmateix entre nosaltres els valencians ha esdevingut habitual que de manera periòdica redescobrim la conveniència de recuperar la memòria –i sobretot el missatge– d'aquella formidable iniciativa patriòtica que va reeixir l'any 1932 i que coneixem com a Normes de Castelló.

El cas és que al cap de setanta-cinc anys d'aquella data memorable, la circumstància politicocultural ens empeny a vindicar la vigència plena que mantenen, al sud de l'Ebre, les Normes de Castelló. I en aquest sentit sona amb una actualitat contundent la proclama que llançava als quatre vents Joan Fuster durant la commemoració apoteòsica del cinquantenari, que ens aplegà a la plaça de bous de Castelló, l'any 1982: «Venim a Castelló, on el 1932 van acordar-se les

Normes, per fer una afirmació enèrgica, ferma, convençuda, de la nostra fidelitat a la llengua que parlem i a la nostra voluntat de restaurar-la en la seua plena normalitat cívica a tots els nivells. Venim a Castelló, el 1982, a ratificar el sentit unitari, d'irreductible catalanitat, que inspirà les Normes. Venim a Castelló a proclamar en veu ben alta que contra les maniobres hostils al nostre idioma que hi ha en marxa el poble valencià conscient alçarà la resistència més festiva i més clara.»

La consolidació de la reforma fabriana

L'emergència del valencianisme polític, a començament del segle XX, va propiciar que fos plantejada, si més no al si dels reductes sensibles a la sort de l'idioma, l'exigència de superar el caos ortogràfic que predominava entre els textos valencians que circulaven redactats en català. En aquesta direcció exerciria una influència determinant la producció editorial de la Societat Castellonenca de Cultura (fundada el 1919) i uns quants anys més tard la revista *Taula de lletres valencianes* (1927-1930). El cas és que, des de les seves posicions castellonenques, als anys vint, tant Àngel Sánchez Gozalbo com Carles Salvador gosaran d'assegurar que «passa l'època anàrquica», o bé que «a València hom escriu ja com a Barcelona», unes apreciacions que, sens debte, responien més als seus desigs personals que no pas a la realitat ambiental.

Sigui com sigui, en l'ocàs de la dictadura primoriverista confluïen factors diversos que avalaven la necessitat que la societat valenciana es dotés de la codificació necessària perquè la llengua esdevingués una eina de progrés i de cohesió social. Hi havia, per exemple, la conveniència de disposar d'un mercat editorial únic, o bé les expectatives de crear

un mercat laboral per a professors de català, que anunciava, l'abril de 1931, el decret de bilingüisme del ministre Marcel·lí Domingo. Hi havia, en definitiva, el projecte del valencianisme polític de bastir una societat moderna, capaç de protagonitzar el govern autònom que anunciava el flamant règim republicà.

Mentrestant, Castelló de la Plana, una capital administrativa força modesta amb fortes empremtes rurals i alhora oberta a inquietuds d'avantguarda, esdevenia un punt de referència inexcusable per al conjunt del País Valencià. Notem que l'activitat literària valenciana gravitava cap a la capital de la Plana, la qual, a més, havia arribat a aconseguir els contactes preferencials de mossèn Alcover. Per la seva banda, «Joan Sacs» difonia, des de les pàgines de *La Publicitat*, que la Societat Castellonenca de Cultura «fa feina europea». Uns pocs anys abans, Carles Salvador havia publicat la coneguda glossa «Castelló, la major», això és, la «forta» i la lleial, en oposició a València i Alacant. Definitivament, ningú no dubtava, als anys trenta del segle passat, que solament Castelló de la Plana reunia les condicions de prestigi i d'autoritat moral que eren el requisit per protagonitzar amb fortuna el projecte de fer triomfar entre els escriptors d'ací i les empreses editorials valencianes la reforma fabriana. Un tal triomf va unit a una data més aviat simbòlica, el 21 de desembre de 1932. Notem, de tota manera, que precisament l'any 1932 s'esdevenia la implantació general i definitiva de la codificació lingüística no sols al territori valencià sinó també a les Balears (amb la desaparició de mossèn Alcover) i, en certa mesura, al mateix Principat.

Paga la pena que ens fixem en el canemàs ideològic que sustenta l'acceptació valenciana de la normativització establerta per l'Institut d'Estudis Catalans. En efecte, el text de la declaració preliminar de les Normes, tot partint de l'axio-

ma que «la llengua pròpia és la més alta manifestació de la dignitat d'un poble», constata que «el nostre poble comença a sentir la dignitat de la llengua pròpia», en el camí de la qual emergeix com a escull «la manca d'unitat ortogràfica»; «és, doncs, necessària l'adopció d'un sistema ortogràfic unitari», que no pot ser cap altre que el promulgat per l'Institut d'Estudis Catalans.

Rèdits i riscos

Certament, les Normes de Castelló han estat la garantia que el registre culte de la llengua catalana hagi mantingut uns nivells admirables de dignitat al País Valencià tot al llarg de setanta-cinc anys. De dignitat i d'eficàcia productiva. També han constituït, alhora, el dic que s'ha interposat en el procés pervers de galleguitzar la realitat idiomàtica valenciana. En definitiva, la normativització que va triomfar l'any 1932 constitueix una lliçó admirable que ensenya a la societat valenciana a descobrir la pròpia integració dins una comunitat cultural –més aviat nacional– potent, la qual manifesta una vigoria gratificant al si de la xarxa de la comunicació global.

És evident que, en el nostre cas, les Normes de Castelló ultrapassen amb escreix els límits d'una simple codificació gramatical i esdevenen el referent d'un projecte ambiciós de dimensions socials que van més enllà de la producció literària. Precisament perquè la normativització valenciana de l'any 1932 conté un ferment actiu de desvetllament nacional ningú no ha de sorprendre's del fet que s'hagin d'enfrontar a l'amenaça constant de ser qüestionades, negades i bastardejades. Vet-ne ací una fatalitat inesquivable.

En última instància, les Normes de Castelló constitueixen un producte fecund de l'activitat impagable que l'Ins-

titut d'Estudis Catalans ha desplegat al llarg dels seus cent anys. Són, en definitiva, un patrimoni d'Europa, no pas exclusiu de valencianes i valencians, sinó compartit pel conjunt de la catalanitat. I, doncs, constitueixen un repte i un compromís compartits, en primer lloc, sense excepcions ni preferències, per les dones i els homes que fem servir la mateixa eina de comunicació.

Serra d'Or, núm. 579, març de 2008, pp. 21-22.

Normes

ALFONS LLORENÇ

ERA UN DESGAVELL. Era un dels mals d'Almansa: en prohibir l'oficialitat de l'idioma, s'impossibilitava també la seua normativització i, clar!, la seua normativització. Errors abominables i estupideses acientífiques poblaven un ben tèrbol panorama. Els qui escrivien es dividien en «arcaïtzants» i «vulgaritzadors». Per als cultistes era un passatemps dominical de desenfeinats, que procuraven mantenir la cultura ancorada en somnis medievalistes per tal d'evitar el contagi amb plantejaments polítics avançats; la llengua era bonica, «més dolça que la mel», però «dels avis»; sense futur. D'altres empraven una presumpta llengua del poble, al qual es volien adreçar, però la miopia i l'autodidactisme els feia castellanitzar la parla. Nebot i Pérez, el 1894, va arribar a voler consagrar el cisma amb un solució pintoresca: «per a evitar mals majors ha arribat el moment d'escriure dues gramàtiques valencianes diferents: la *hieràtica* i la *demòtica*; és a dir la literària i la popular».

Llorente Falcó analitzava la confusió en 1915: «Els tope-ton i els dubtes rodejaven als escriptors, la corrupció havia arribat a termes que la sintaxi i l'ortografia eren camps brossencs i punxosos». Davant els riscos per al prestigi i la supervivència del valencià, Carles Salvador va emprendre la intensa tasca de defensar la llengua, donar a conèixer la doctrina de Pompeu Fabra i dotar l'escriptura d'una correcta ortografia: «el camp de les grans batalles. La que

més tinta ha fet córrer». Fou l'ànima de la convenció que a la Casa Matutano del carrer de Cavallers de Castelló acceptà, sota el signe de la concòrdia i el patriotisme, el 21 de desembre de 1932, fa 75 anys, les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans «per arribar a la unificació lingüística», per adoptar «un sistema ortogràfic unitari si no volem ofegar el bressol mateix, eixe esplet de curiositat patriòtica tan prometedor de fruits».

El Temps, 18 de desembre de 2007, p. 79.

Castelló 75

JOAN SOLÀ

Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

DEMÀ FARÀ 75 ANYS que es van signar a Castelló de la Plana les *Normes d'ortografia valenciana* o *Bases d'unificació*, versió lleument adaptada de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans. L'esdeveniment ha produït durant els vint-i-cinc darrers anys una allau de bibliografia, signada, entre molts d'altres, per Pérez Moragon, Pradilla, Colón, Pérez Saldanya, Simbor, Saragossà, Ferran-do, Viana, Gimeno, Josep Daniel Climent i sobretot Vicent Pitarch, que, a més a més, ara ha engegat una espectacular operació de sensibilització de tot el domini lingüístic. Per commemorar el fet, la Secció Filològica ha celebrat un col·loqui a Castelló, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua hi farà un acte demà i hi ha muntat una exposició literalment excel·lent a cura de Lluís Meseguer i Josep Palomero; i s'hi ha representat l'òpera *La filla del rei Barbut*, amb lletra de Manuel Segarra, música de la irreductible patriota castellonenca Matilde Salvador (desapareguda fa dos mesos) i escenografia de Xarxa Teatre: ha sigut simplement esplèndida i ha arrencat aplaudiments interminables i més d'una llàgrima d'emoció.

Al final de la dictadura de Primo de Rivera, la revista *Taula de Lletres Valencianes*, dirigida per Adolf Pizcueta, va llançar una crida fervent «Als escriptors valencians i a les

publicacions valencianes» (juliol de 1930) per salvar la llengua i potenciar-la començant per l'acceptació d'una ortografia de consens. A finals de 1932 prengué el relleu de la idea i la dugué a realització la Societat Castellonenca de Cultura, presidida per Salvador Guinot. Si fa no fa, el que havia passat a Catalunya feia vint anys, amb un significatiu tret diferencial subratllat per Pérez Saldanya i Simbor: a Castelló els protagonistes no foren els polítics i els lingüistes oficials, sinó la pràctica totalitat dels escriptors i de les entitats culturals; la signatura unia la gent de totes les tendències estètiques i polítiques. Un èxit rodó degut al tacte exquisit de Pizcueta, Guinot, Gaetà Huguet, Lluís Revest i Carles Salvador, també patriotes de pedra picada, car, com es diu a la Declaració inicial, «la llengua pròpia és la més alta manifestació de la personalitat d'un poble» i, com ha recalcat tothom, escriure en català al País Valencià [i arreu, ei!] era [i és, ep!] un acte polític.

Com a conseqüència del que diem, el text de vegades no és filològicament modèlic, però Saragossà aclareix que la importància d'aquestes normes «no és tant *lingüística* com *social*». Evidentment: i política. I Viana fa veure que un text que aleshores va ser de consens, ha esdevingut una realitat perceptiblement diferent: el suport «per constituir un espai propi» diferenciat a València, cosa, però, que pot significar el final de «l'amarga ruptura entre catalanistes i blaveros». No ho sé, Viana: uns poderosos personatges profundament sinistres continuen el genocidi planificat davant la mirada si fa no fa immutable de tots els governs dits democràtics, de Madrid i de casa.

Avui, 20 de desembre de 2007.

Normes de Castelló i Església valenciana

ÒSCAR PÉREZ SILVESTRE

Tècnic de normalització lingüística i escriptor

ENTRE LA NÒMINA DE SIGNANTS de les *Bases per a la unificació de l'ortografia valenciana* de 1932 hi ha, aparentment, unes absències. No hi ha cap dona, pocs alacantins i només dos *hòmens d'Església*, un dels quals –el pare Lluís Fullana– es va atrevir a afegir per a més inri aquesta nòtula pseudocondicional: «Atés lo caracter provisional que tenen les Bases anteriors no tenim inconvenient en firmarles».

Aquesta anècdota ha estat elevada a categoria pel discurs interpretatiu hegemònic, i sol coadjuvar a la justificació fictícia de per què l'Església no ha estat mai un agent de valencianització de la societat en què s'incardina, o, dit altrament, de per què en rares ocasions ha evangelitzat en la llengua del país. En realitat, ni el pare Fullana ni tampoc el canonge valentí Josep Sanchis Sivera firmaren les *Bases* com a representants de l'Església, sinó pels seus treballs filològics i erudits, respectivament, de valor inqüestionable llavors i per les simpaties que suscità al Cap i Casal una corretja de transmissió anomenada Teodor Llorente Falcó. L'aura de Fullana havia començat a decandir cap al 1929, però continuava sent un element indispensable per al consens lingüístic per la seua ascendència.

Hui, des del coneixement més profund de la realitat, hem de dir amb claredat que aquesta afirmació sobre el

paper minúscul o nul de l'Església és una falsedat articulada des del prejudici que s'adiu a la conveniència dels esquemes d'interpretació que, per a dissort nostra, són els que més corren. Alguns analistes han sabut veure que l'assoliment de 1932 és el fruit d'un procés, però sembla que el tòpic que s'hi ha instal·lat dóna a entendre que qui no apareixia en la foto –entre les signatures, vull dir– no hi era present, o no li interessava aquell consens, o en el pitjor dels casos hi estava en contra. I això, ni de bon tros.

Efectivament, les Normes de Castelló són el producte en què desemboquen tots els esforços, els encerts i els errors també, que es generaren des del segle XIX amb la Renaixença. Amb dades a la mà, l'Església valenciana pot presentar sense cap complex un estol de religiosos seculars, regulars i de creients laics que tingueren ben present en el seu ministeri la premissa de l'encarnació en el territori al qual servien i en què vivien. La conclusió a què arribe després d'uns quants anys de dedicació és que el paper de l'Església en la castellanització/valencianització de la societat és idèntic al paper que exerceixen altres instàncies de poder, tot i que utilitze uns altres mètodes, amb una influència constant en la vida quotidiana de la comunitat. Ço és: l'Església és un element més de la societat, variat i polièdric, no uniforme, amb els encerts i les errades de qualsevol grup social, integrada per membres que procedeixen d'aquesta mateixa societat. Per tant, si la seua obra és rica o esquifida, deu ser perquè la resta de la societat de què són part ha estat capaç, o no, d'assolir la maduresa i la normalitat que desitjaríem trobar en els seus actes. Desig i realitat, dues dimensions que convé mantindre separades.

Quan parlem d'Església solem pensar sovint en els jerarques i en altres dignitats inferiors. El Poble de Déu, però, és més que tot això. A més dels caps visibles amb quota de poder de decisió, hi ha la part més nodrida: els laics creients

i practicants que treballen per la societat des d'una perspectiva confessional. En el cas que ens ocupa, aquest tret resulta indestruïble de la persona i de l'obra de personatges tan rellevants com Carles Salvador, Francesc Almela i Vives, Salvador Guinot Vilar, Lluís Revest, Àngel Sánchez Gozalbo, Josep Pascual Tirado, Emili Baró, Nicolau Primitiu i encara un llarg etcètera de noms que consten o s'oculten entre les 14 entitats i els 61 personatges signataris. Alguns dels anteriors han estat qualificats per Vicent Pitarch com personatges clau en l'èxit de les Normes de Castelló.

He parlat adés de *procés* que culminà en la data simbòlica del 21 de desembre de 1932, en un acte que no fou l'acte solemne com se sol pensar. Això ja fou desmitificat per Pitarch en sengles publicacions el 2002 amb motiu del 70é aniversari. En aquest procés, què hi aportaren els lletraferrits cristians? Deixant de banda la ingent tasca de recuperació i interpretació dels materials que basteixen la memòria històrica (arxius, monuments...), fruit de la seua condició de grup social amb una formació humanística superior que té a l'abast els fons documentals, tot el moviment de renaixença –ara en minúscules– està esguitat de clergues i de cristians laics que troben en la llengua la matèria primera del seu treball intel·lectual o de creació. Pel que fa a l'interès més purament lingüístic, centrat en la recopilació de dades de la llengua vivent i antiga, és imprescindible parlar del revulsiu introduït pel canonge manacorí Antoni Maria Alcover a partir del 1901, en publicar la *Lletra de Convit* i dedicar llargues temporades a presentar-la i a reclutar col·laboradors per a l'Obra del Diccionari arreu de l'àrea lingüística. Com és evident, el canonge establí contactes amb el personal més ben format de l'època, com ara mestres, professionals liberals, erudits i eclesiàstics. Per al cas del País Valencià, els meus càlculs personals aboquen un 63,82% d'elements religiosos (preveres, frares, jesuïtes i col·legials)

que tingueren almenys un primer contacte amb Mn. Alcover i, d'entrada, s'hi oferiren a participar. Posteriorment, la realitat seria molt diferent i el cos de col·laboradors potencials es reduiria moltíssim fins a arribar al grup selecte més compromés.

Hi ha, encara, altres aspectes de l'ús social del valencià/català en l'àmbit religiós que convé tindre en compte: la predicació, l'ensenyament del catecisme, la publicació de revistes religioses, les col·laboracions en publicacions obertes a tota mena de redactors, la participació en actes de reivindicació identitària de signe valencianista, etc. Aquestes i altres per a les quals ara no tenim espai són les aportacions que podem presentar com la labor d'aquesta Església particular que coadjuvà al desvetlament cultural i a l'arrelament. Hom hi podria objectar que són elements concrets, escassament representatius de la globalitat de la institució, però és just de la mateixa manera com s'esdevé en la resta de la producció literària (erudita i de creació) que trobem arreu del país. Cal, per això mateix, seguir el mateix camí d'escorcoll i d'anàlisi que s'ha seguit per a altres realitats que, isoladament, poden semblar-nos desconectades. Aquells cristians actuaven en relació directa amb les iniciatives de caire confessional i no confessional que la societat d'aquell temps va saber i va poder generar, i cal no oblidar-ho. De fet, alguna de les publicacions de l'AVL i més testimonialment l'exposició commemorativa que inaugurarà el 20 de novembre a la capital de la Plana incorporen aquest col·lectiu cristià a la història del procés de preparació de les Normes, *Deo gratias*.

És així que recuperem, amb nom i cognoms, una part negligida de l'àmplia família de responsables de la recuperació i normalització de la nostra llengua, l'activitat dels quals se centrava, per descomptat, en el seu ministeri sacerdotal, conventual o de cristians de la base. A més dels laics

esmentats fins ara, cal consignar alguns deixebles influïts pel pensament del bisbe Torras i Bages mentre es formaven al Seminari de Tortosa, que va ser una de les portes d'entrada del vigatanisme al País Valencià, i també de la normativa fabriana. Parlem dels mossens Joaquim Garcia Girona, Manuel Betí Bonfill, Eloi Ferrer Cadroi, Joan Puig i Puig, Melcior Boix Rambla, Josep Pasqual Bono Boix, Josep Maria Bertran Bojadós, Manuel Rius Arrufat, Ramon Bruñó Escorihuela, Rossend Cucala Martí, Manuel Milián Boix, Josep Antolí Miralles, l'escolapi Pere Sadurní, Benet Traver, fra Bernardí Rubert Candau, Francesc Borràs Juan, Josep Ramos i Tàrrega, Facund Manzana Sorribes, Josep Pasqual Nàcher Miró, Enric Asensio Roca, Joan Granell Pertegàs, Joan Baptista Martínez i d'altres que visqueren entre el darrer terç del segle XIX fins al primer terç del XX. L'aportació de cadascun és diversa, especialitzada en molts casos i circumscrita de vegades a una època de la seua vida, però de totes totes valuosa. La nòmina és més llarga, però la limite al clergat valencià de la diòcesi de Tortosa que conec millor.

Recapitem, doncs, i prenguem aire. Si les Normes són un exemple de consens i un model que ha perviscut fins ara, és sens dubte perquè unes parts molt variades de la societat –amb dons i carismes diversos, però amb un sol esperit– ho feren possible i continuen fent-ho possible. Com que hui n'hi ha per a tots, també convé insistir, com feia Agustí Colomer recentment parlant de l'exemple de Mn. Gonçal Vinyes (*Levante-EMV*, 11-11-2007), en el fet que l'Església valenciana de hui continue sent fidel i assumisca el seu compromís amb la llengua i la cultura valencianes, sense pors, amb valentia, com van saber fer en temps també difícils, per altres motius socials, aquells cristians que passaren per ací abans que nosaltres.

Saó, núm. 323, desembre de 2007, pp. 32-33.

Les Normes a escena

FÀTIMA AGUT
Universitat Jaume I
IES Sos Baynat

DURANT LES PRIMERES DÈCADES DEL SEGLE XIX apareix el sainet com a forma dramàtica del teatre escrit en valencià, que amb el temps es convertirà en sinònim de teatre valencià. En el procés de formació foren fonamentals la tradició del *sainete* divuitesc –hereu dels entremesos barrocs– i els col·loquis.

Els sainets eren peces satíriques de costums, centrades en la descripció d'un tipus o d'una situació amb una minsa progressió dramàtica. Algunes obres presentaven una procacitat manifesta, segons els espectadors; probablement foren concebudes per a representacions privades, com és el cas d'*El virgo de Visanteta*, de Bernat i Baldoví.

Aquest teatre, però, arribarà al públic petitburgès i als menestrals i comerciants, tradicionalment marginats d'un teatre fins aquell moment més elitista.

A finals del segle XIX els sainets, que ocupen l'entreacte, comencen a ser autònoms i formen la base dels espectacles, gràcies a la demanda d'uns espectadors fidels. Aquestes obretes optaren per un model de llengua, «el valencià tal com se parla en lo dia», una opció oposada al cultisme dels sectors renaixentistes conservadors.

Eduard Escalante és qui dóna al sainet la seua configuració clàssica, el sainet d'un acte o el sainet llarg (de dos actes) i amb un argument que trenca la descripció tipolò-

gica o situacional, sense renunciar als motius satírics, amb una temàtica sentimental i costumista amb poques concessions a la política i a la crítica social.

Al País Valencià no es passà del valencià col·loquial del sainet al drama o la comèdia, com ocorre a Catalunya. És més, es passà de l'observació del que és real al seu estereotip; és a dir, del retrat a la caricatura, al sainet epigonal, com l'anomenen els estudiosos.

La llengua anà degradant-se amb vulgarismes i castellanismes paral·lelament a com es degradaven els temes. El temor al rebuig del públic plenament identificat amb la llengua vulgaritzada deixà fora la normalització, la qual es produirà a deshora en un teatre amb massa anys de tradició dialectalitzant.

A les comarques de Castelló, com que els autors no seguiren un model escalantià, la llengua no arribà a una degradació tan pregona. Sí que podem parlar de dialectalització però hi observem una voluntat normativitzadora en alguns autors dels anys trenta i quaranta, quan prenen consciència de la necessitat de dignificar la llengua als escenaris arran de la signatura de les Normes el 1932.

Tenim el testimoni de Manuel Segarra Ribés que demanà ajut a Bernat Artola, perquè «corregira» el seu conte *La filla del Rei Barbut*, que després serà òpera gràcies a les partitures de Matilde Salvador. Per cert, òpera censurada precisament per estar escrita en valencià normatiu, entre altres coses.

Un altre autor benassalenc d'adopció, Carles Salvador, escrigué diverses peces teatrals tot dignificant la llengua i la temàtica, el mateix que féu el vinarossenc Francesc Almela i Vives, de València estant, en les obres teatrals publicades i en les inèdites.

Cal esmentar també Josep Barberà i Ceprià, que és molt conscient del que ocorre («el nostre teatre és el de *Nelo*

Bacora cap a baix i el dels catalans el de *Terra baixa* cap a dalt») i es lamenta que «dir teatre valencià és dir *astracanà*. Però crec, que per fer riure, per esbargir penes, per distraure les hores mortes, no és precís ni xafar la ratlla santa de la moral, ni que els personatges naixquen bojós, tartamuts o mariquites». I comenta a propòsit de *Del meu raval*, obra premiada al Certamen Literari de Castelló de 1948: «Va nàixer frèstega. Les mans de n'Àngel Sánchez Gozalbo van polir amorosament aquelles grotesques ratlles». Així ho exposa al discurs pronunciat a la Diputació el 1960 i publicat al pròleg de *l'Obra inèdita* (1984).

Mentrestant, Josep Forcada i Polo, autor de joguets còmics, es disculpa si comet errades («és pels errors dactilars de la mecanografia») i demana al lector que es digna a fer de corrector (pròleg a l'obra *Canella en rama*, mecanografiada, 1943).

La consciència lingüística de normalitzar la llengua de les obres escrites i per tant la llengua de la representació, la trobarem més endavant en alguns grups d'aficionats que als setanta tenien entre els seus objectius dignificar el valencià que hom sentia als escenaris, tant en els sainets com en les obres del Teatre Independent; així ho feren Espiral, TIO i Universal Comics.

Aquesta preocupació lingüística ha fet dels escriptors castellanencs un illot lingüístic que ha seguit fins als nostres dies en què autors i companyies teatrals amateurs i professionals continuen utilitzant majoritàriament una llengua normalitzada i normativitzada en les seues representacions, com ho podem comprovar a l'escenari en cada representació. Les Normes, doncs, no han deixat d'estar presents als escenaris castellanencs des de la seua signatura.

Del turó de Montgat a Castelló de la Plana

JORDI MIR

Lingüista, estudiós de Pompeu Fabra

EN EL PROCÉS DE DEIXONDIMENT NACIONAL que es va produir arran de la Renaixença en tots els àmbits de la societat catalana hi ha dos factors que, per la seva trajectòria pràcticament paral·lela en el temps i en la intenció, han esdevingut transcendentals a l'hora d'atjar la flama que ha permès no solament mantenir viva sinó refermar la nostra identitat. Són el redreçament de la llengua, que es va anar forjant lentament però profunda a partir de la darrera del segle XIX, i l'eclosió de l'excursionisme, que té l'origen simbòlic en una data i un lloc precisos –el dia 26 de novembre del 1876 i el turó de Montgat– amb la decisió de crear l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques.

Aquests moviments, nascuts independentment i que, per tant, podien fer creure que anirien per camins diferents, ben aviat es va veure que coincidirien en una complementarietat total. L'assumpció de la llengua com a fet bàsic de la nostra personalitat ens duia a refermar la consciència de comunitat amb entitat pròpia, mentre que l'excursionisme ens avivava el sentit d'arrelament a la terra, de pertinença a un país i, en definitiva, de lligam als orígens.

No és, doncs, estrany, que les accions i les voluntats anessin juntes des del primer moment tant al Principat com al País Valencià. Els màxims propulsors de l'ennobliment de la llengua es van adscriure de ple a l'esperit de l'excursionisme –com a exemple ben significatiu només cal dir que Pompeu Fabra el 22 d'octubre del 1891 ja signava una proposta de soci del Centre Excursionista de Catalunya avalada per Joaquim Casas-Carbó i Jaume Massó i Torrents–

i les entitats excursionistes que anaven sorgint no dubtaven ni un moment a considerar la llengua catalana com a pròpia en tots els àmbits de la seva vida social.

El 1878 amb *L'Excursionista*, butlletí de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, i els subsegüents volums de memòries d'aquesta entitat barcelonina, i el 1880 amb *l'Album històric, pintoresch y monumental de Lleyda y sa provincia* de Josep Pleyan de Porta, promotor i ànima de l'Associació Excursionista Ilerdanesa, primera entitat de fora de l'àmbit barceloní, l'excursionisme ja deixava ben clar aquest principi. Un principi que també va aplicar a consciència en els actes públics de tot ordre –assemblees, sessions socials o culturals, etc.–, com ho demostren les mítiques conferències dutes a terme al Centre Excursionista de Catalunya sobre la reforma lingüística de *L'Avenç* la tardor del 1891, quan en aquest tipus d'actes acadèmics era insòlit l'ús de la nostra llengua tant en cercles oficials com privats. I encara més. El fet que fessin constar d'una manera manifesta als estatuts o reglaments que el català era la seva llengua oficial acabava de fer patent la intencionalitat que les inspirava.

És lògic, doncs, que en l'exercici d'aquestes dues *dèries* hi hagi moltes coincidències d'ordre personal. Des de Jacint Verdaguer a Joan Coromines, per dir només dos noms ben diferents en el temps i en l'objectiu final de la seva intenció investigadora, són nombrosos els lingüistes que s'han immegit en l'excursionisme i raríssims els excursionistes de soca-rel que no s'hagin sentit atrets per la problemàtica de la llengua. Una mostra singular d'aquesta voluntat comuna és el fet que els uns i els altres han sabut i volgut veure sempre com a límits naturals del seu camp d'acció la integritat de l'àrea lingüística, sense tenir en compte les diverses fronteres arbitràries i premeditadament perverses que ens han imposat, amb les quals topem des del Camp

d'Elx fins al Capcir i des del massís del Turbó fins a l'algueresa cova de Neptú.

La completíssima guia de les comarques de la Catalunya Nord que Cèsar August Torras va publicar el 1919, les excavacions realitzades per Pere Bosch i Gimpera al poblat ibèric de Calaceit la segona dècada del segle passat i la coneguda anada a Poblet i Santes Creus compartida per membres rellevants de Lo Rat Penat amb d'altres del Principat i de les Illes, són uns exemples només espigolats però prou significatius d'aquesta concepció.

Durant el primer terç del segle passat l'excursionisme es va anar implantant arreu de les terres de parla catalana sempre responent a l'esperit inicial, mentre la proposta d'una llengua moderna i normalitzada impulsada per l'Institut d'Estudis Catalans sota el guiatge de Pompeu Fabra també anava guanyant terreny implacablement, tot i la contumàcia d'alguns focus reaccionaris a acceptar-ne la unitat. La mancança més preocupant en aquest camp era, sens dubte, la resistència que hi feien alguns sectors del País Valencià, fet que entorpia la desitjable integració d'aquesta àrea lingüística al projecte comú de normalització de la llengua. Aquesta qüestió havia estat abordada en més d'una ocasió i des de diversos angles, però no s'acabava de reeixir a resoldre-la.

Finalment, els fets menaren a la raó i el 21 de desembre del 1932 es reuniren a Castelló de la Plana catorze institucions culturals i seixanta-un intel·lectuals per signar el document conegut com a Normes de Castelló que, de fet, era l'acceptació de les Normes de l'IEC del 1913 amb lleus retocs per tal de satisfer les reticències dels qui fins aleshores hi havien posat entrebancs. Cal fer esment que entre les entitats concurrents es van aplegar les que havien fet més oposició a la iniciativa i que un dels signants que més va contribuir a l'èxit de l'operació va ser Gaetà Huguet i Segarra,

líder del valencianisme polític i que justament va ser promotor del Centre Excursionista Castellonenc. Es pot ben dir, doncs, que la signatura de les Normes de Castelló va representar, per complaença dels qui més hi havien lluitat, el triomf de la legítima tesi unitària.

Aquest fet que bé podem qualificar d'històric s'esdevenia quan encara no feia quatre mesos que havia estat aprovat l'Estatut de Catalunya i un que havia vist la llum el *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra. L'horitzó de la Pàtria s'il·luminava i tant el procés de restauració de la llengua com el moviment excursionista podien estar orgullosos d'haver col·laborat eficaçment, amb esforços sempre coincidents, a aquella esperança naixent de recuperació nacional.

Allò que no es podia sospitar és que d'una manera tan immediata ens hauríem d'enfrontar a una travessia d'un desert de quaranta anys en què l'impuls engendrat per aquella voluntat encara hauria de complir una missió importantíssima, com fou la de col·laborar a mantenir viu el caliu d'una flama que els enemics de sempre maldaven per apagar. Ara es pot dir sense reserves que la força d'una llengua normalitzada –amb el baluard que va representar el *Diccionari* que Fabra premonitòriament es va obstinar a enllestir– i la tasca sovint arriscada que van desenvolupar les entitats excursionistes –no és pas casual que, entre altres accions de caire cultural, fossin les primeres a organitzar curssets de català– van ser dos dels pilars que, ja des de la immediata postguerra, més van contribuir a tornar a desvetllar en la nostra societat l'afany de recuperar la identitat.

Avui, quan ens disposem a commemorar amb il·lusió els setanta-cinc anys de les faustes Normes de Castelló i del providencial *Diccionari* de Fabra, podem estar satisfets de la trajectòria que ens ha permès d'arribar a aquesta

efemèride. El prestigi i la unitat de la llengua són uns fets acceptats per la comunitat científica mundial i la consciència de col·lectivitat va prenent cos en el conjunt de la societat catalanoparlant. La projecció acadèmica de l'IEC per tot l'àmbit lingüístic i la iniciativa ben consolidada de la celebració anual de l'Aplec Excursionista dels Països Catalans, que ja ha superat la trentena d'edicions, en són, en aspectes ben diferents però, una vegada més, complementaris, una realitat ben falaguera.

El binomi llengua-excursionisme es pot mostrar satisfet, doncs, de figurar en un lloc preferent entre els factors que ens han d'encoratjar a continuar resistint les gropades amb què, sistemàticament, ens assetgen els qui ens voldrien anorrear.

Excursionisme, Unió Excursionista de Catalunya, núm. 342, gener-febrer de 2008, pp. 28-30.

Significat i valor de les Normes

VICENT PITARCH

FÀCILMENT podem constatar que, sobretot arreu de les comarques castellonenques, augmenta de manera progressiva el nombre de ciutadans i ciutadanes que ens hem familiaritzat amb l'expressió «les Normes de Castelló». Una cosa ben distinta, però, és el significat que se'ns puga despertar cada vegada que escoltem aquesta denominació. Per això ha de resultar oportú de proposar unes reflexions bàsiques sobre el del sentit que van tenir les Normes de Castelló a l'època en què foren acordades i, més encara, unes consideracions sobre la transcendència que conserven dins la societat actual així com de cara al segle XXI.

El sentit originari

Exactament, l'any 1932 –en concret, el 21 de desembre– a Castelló de la Plana es va produir un acte de transcendència històrica, no solament per a la ciutat sinó per al conjunt de la societat valenciana. En efecte, el valencianisme en ple, integrat per escriptors, editorials i alguna entitat civocultural, arribava a l'acord d'acceptar la reglamentació de la llengua, dins les pautes que traçava l'Institut d'Estudis Catalans.

L'acord representava, en primer lloc, superar una llarga etapa de desorientació pública que s'havia caracteritzat pel caos dominant entre els escriptors i les empreses editorials a l'hora de fer circular la llengua del poble a través del canal escrit. En segon lloc, i com a conseqüència de l'anterior, l'acord significava l'accés a la modernitat del valencià, això és, l'idioma es dotava dels mecanismes tècnics bàsics per circular amb naturalitat entre els mitjans capdavanters de transmissió de la cultura, com ho eren aleshores la premsa escrita i sobretot el cinema i la ràdio. En definitiva, les Normes constituïen la ratificació explícita, col·lectiva i rigorosa del reconeixement de la identitat de la llengua dels valencians, tal com declaraven els insignes Salvador Guinot («Partim de la unitat de la llengua catalanesca») i Lluís Revest («Creiem que res més pràctic i beneficiós pot ésser que acceptar les "Normes" de l'Institut d'Estudis Catalans»), tots dos president i secretari, respectivament, de la Societat Castellonenca de Cultura. No se'n podia esperar, doncs, una precisió més nítida.

El cas és que feia temps –per ser exactes, a partir de la Renaixença, a la segona meitat del segle XIX– que a l'interior de la societat valenciana emergien veus que clamaven contra aquell hàbit nefast d'escriure cadascú segons el propi caprici, sense norma ni sensibilitat idiomàtica; eren les veus que urgien la necessitat imperiosa que la llengua disposara de la codificació unitària i tècnicament convincent, en la línia de les llengües europees de cultura. I un tal pas decisiu fou el que va fer el País Valencià a través de les Normes de Castelló, amb el protagonisme exemplar que hi va exercir la Societat Castellonenca de Cultura.

En l'itinerari per arribar en aquell port venturós hi va haver iniciatives memorables, com la famosa crida que va difondre la revista *Taula de Lletres Valencianes*. I, entre els personatges que van resultar més decisius en el triomf de

les Normes, no podríem ignorar noms insignes com els de Salvador Guinot, Lluís Revest i Carles Salvador, Adolf Pizcueta i Gaetà Huguet. Per descomptat, vistos des d'ara assoleixen un relleu especial el canonge Sanchis Sivera, el pare Fullana, Nicolau Primitiu, Teodor Llorente i Falcó i M. Sanchis Guarner. En concret, les comarques castellenques reivindiquen amb èmfasi signataris de les Normes com Àngel Sánchez Gozalbo, Enric Soler i Godes, Josep Pascual i Tirado, Joan B. Porcar, Lluís Sales Boli, Miquel Peña Masip, Honori Garcia i Garcia, Francesc Almela i Vives, Llorenç Sorlí Ballester i Joan Simon i Matutano, que fou el darrer supervivent d'aquella generació esplendorosa que va il·luminar el procés i l'èxit de les Normes de Castelló.

Actualitat i projecció de futur

Definitivament, les Normes del 32 no solament van constituir un acte de concòrdia i de magnífic sentit cívic de l'oportunitat, sinó que, a més, es van produir en un moment delicat, que ben bé pot considerar-se com una cruïlla decisiva de la història valenciana contemporània. En tot cas, van congriar una acceptació generosíssima per part de la intel·lectualitat i dels escriptors del país, amb alguna excepció irrellevant. Siga com siga, van tenir un pes força decisiu en la perpetuació del registre culte de l'idioma, sobretot als primers anys del franquisme i, per descomptat, tot al llarg de la dictadura. En aquest sentit, convé posar de relleu que durant aquelles dècades de foscor i repressió, no hi va haver ni una sola veu que qüestionara la validesa plena del profund missatge de racionalitat, de rigor i d'eficàcia, i també de sentit universalista, que mantenen les Normes de Castelló.

No sols això, sinó que precisament aquests valors culturals fan de les Normes un instrument valuós de vertebració social valenciana. Fixeu-vos-hi bé: si no arribem a disposar de la codificació idiomàtica ratificada per les Normes, ara se'ns faria difícil d'imaginar com hauríem pogut ingressar en la complexa xarxa de la comunicació global, que constitueix el gran repte de la civilització del segle XXI. Per fortuna, i gràcies en bona part a les Normes de Castelló, la societat valenciana accedeix al món fabulós d'Internet enfortida per una comunitat lingüística que es manifesta significativament potent al si de la societat xarxa.

I arribat en aquest punt, em plau encara d'afegir que les Normes de Castelló conjuminen els seus valors fonamentals d'eina insubstituïble de comunicació social amb el valor afegit de símbol excels de la ciutat que les va promulgar. Sens dubte, entre les fites més excels de la seua història, sobretot de l'edat contemporània, Castelló de la Plana compta amb les Normes com un dels grans símbols municipals, al costat d'altres referents simbòlics com la Magdalena, el Fadri o el Tombatossals, posem per cas.

Així doncs, és ben pertinent que el 75 aniversari de la signatura memorable de les Normes tinga una commemoració generosa i rigorosa, en la qual participem tots els segments del teixit social de la ciutat i, per extensió, del conjunt de la societat valenciana. És en aquesta direcció que a la vila i ravals hem constituït la Comissió Cívica de les Normes de Castelló, compartida per la Universitat Jaume I i la delegació de l'Institut d'Estudis Catalans, amb un seguit d'entitats com ara ACPV, els Col·lectius per la llengua i la cultura, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica, la FOLC, Escola Valenciana, la Càtedra Soler i Godes, CCOO PV, STEPV-IV, UGT-PV, Maulets i l'Associació Cultural La Nau. Des d'aquesta plataforma contribuïm a celebrar amb dignitat el 75 aniversari de les Normes, una celebració que confiem

compartir amb l'ajuntament de la ciutat i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, amb la Societat Castellonenca de Cultura i l'Ateneu, sense descartar, per descomptat, la Generalitat i les seues institucions, al capdamunt d'organitzacions oficials i privades dels àmbits més diversos.

Al cap i a la fi, la solidesa del missatge que representen les Normes de Castelló per a la societat valenciana dels nostres dies constitueix una garantia de consistència col·lectiva del poble valencià que aborda amb esperança els reptes que li planteja el segle XXI.

El Periódico Mediterráneo, 14 d'octubre de 2007, «Cuadernos», p. 3.

2

Actualitat i eficàcia

75 anys d'eficàcia

FRANCESC PÉREZ MORAGON

Editor (Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana-UV)

DE VEGADES SENTS algú que se'n queixa: «hi ha massa commemoracions; ens passem la vida celebrant aniversaris». És així exactament? No ho sé, crec que caldria jutjar cada cas per separat a fi de poder decidir amb un mínim d'equanimitat quins aniversaris tenen una verdadera utilitat civil i quins responen només a l'una o altra estratègia d'origen institucional o merament personal. En qualsevol cas, em sembla plenament justificat que d'una manera aïllada, seguint el ritual de les xifres cronològiques, es recorde enguany públicament l'acord històric de 1932, com ho han fet les universitats públiques valencianes i com ho fan ara l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Institut d'Estudis Catalans. Més encara, crec que la significació transcendental d'aquell fet hauria de ser molt més divulgada, perquè sense ell la difusió escrita, l'ensenyament i l'aprenentatge del valencià, el mateix procés de normalització del seu ús –per migrat que haja estat–, haurien estat impossibles o molt difícils.

La commemoració obliga a pensar en les persones que construïren aquell acte simbòlic, pel qual s'adoptava, amb algunes variants, la normativa ortogràfica oficialitzada per l'Institut d'Estudis Catalans anys enrere i de seguida utilitzada per diversos escriptors, periòdics i editorials del País Valencià. Hi hagué nombrosos signants de les Normes

refrendades a Castelló de la Plana aquell desembre de 1932, sobre els quals, com sobre la resta de l'episodi, ha donat moltíssima clarícia Vicent Pitarch amb les seues investigacions, però abans hi hagué uns protagonistes que prengueren la decisió de parlar sobre la possibilitat d'acord i feren les passes necessàries per a evitar obstacles i controvèrsies. El director de *Las Provincias*, Teodor Llorente i Falcó, en un article al seu diari, citava nominalment i per aquest ordre, pel paper que havien jugat en l'èxit del projecte, Emili Gómez Nadal, Àngel Sánchez Gozalbo, Lluís Revest i Corzo, Gaetà Huguet i Segarra, Joaquim Reig, Adolf Pizcueta i Salvador Carreres Zacarés. En definitiva, un grup de persones que potser pensaven de manera distinta sobre algunes coses importants –pensem, per exemple, en un Huguet que era republicà d'esquerra, mentre que Reig fou diputat per la Lliga–, i que fins i tot en qüestions ortogràfiques i lingüístiques podien tenir preferències divergents, però que saberen situar per davant de tot la necessitat inexorable de proporcionar a la societat en què vivien un instrument normatiu que permetera un ús escrit més freqüent de la llengua.

Hi hagué, doncs, uns protagonistes individuals, però, en la meua opinió, la seua coincidència responia a una situació política que l'exigia. La República, proclamada l'abril de l'any anterior, havia obert el camí per a unes expectatives de normalització lingüística que a Catalunya resultava més fàcil d'acomplir perquè hi havia un grau de consciència nacional molt més elevat i uns precedents molt pròxims que s'havien desenvolupat durant la Mancomunitat, mentre que al País Valencià, a més de la dificultat de partida que suposava un nivell molt inferior de consciència, i fins i tot de fidelitat lingüística, hi havia un altre entrebanc: la falta d'una normativa ortogràfica acceptada majoritàriament. Es parlava d'aconseguir l'entrada del valencià

a l'àmbit escolar, un organisme tan representatiu com l'Ajuntament de València ja estava publicant bans i edictes municipals en valencià des del mateix 14 d'abril, havia aparegut la reivindicació d'un Estatut d'Autonomia, que necessàriament havia d'incloure un tractament adequat per a l'ús oficial del valencià, algunes associacions privades manifestaven el propòsit d'utilitzar el valencià en els seus actes, contràriament al que havien fet fins aquell moment. Tot aquest ambient, en definitiva, feia més evident que calia arribar a un acord. Si no, amb quina ortografia estarien redactats els llibres de text per a l'ensenyament?, com haurien d'escriure el valencià els funcionaris del govern autonòmic que s'estava reclamant?

El sentit de la responsabilitat dels promotors de les normes i dels seus signants –persones i institucions– estigué, per tant, a l'altura d'una exigència civil que es pot qualificar d'històrica. És cert que després no hi hagué Estatut d'Autonomia, per bé que se'n fessen diversos projectes. És veritat que el valencià només arribà a unes poques escoles gràcies al voluntarisme d'alguns mestres –Carles Salvador, tan vinculat amb la divulgació de les Normes, Enric Soler i Godes i alguns altres– i que solament durant la guerra, i de forma quasi testimonial, s'obtingué del govern central l'aprovació d'unes signatures voluntàries en valencià per a instituts d'ensenyament secundari. És més ver, encara, que la victòria de Franco socarrà d'arrel qual-sevol possibilitat de dur endavant les reivindicacions lingüístiques –i no sols lingüístiques– dels primers anys trenta, mentre existí la República. I, tanmateix, la virtualitat de les Normes de Castelló, la seua vigència, la seua innegable eficàcia instrumental, es mantingueren incòlumes, malgrat el temporal. En les dècades successives, i fora d'algun cas pintoresc, aquella normativa, ajustada i millorada per nous gramàtics i estudiosos, fou aplicada per totes

les persones i les institucions, oficials o privades, que publicaven en valencià.

I és això, sens dubte, el que ara celebrem, l'aparició d'un instrument que mostraria una eficàcia permanent malgrat les circumstàncies adverses. Recordem aquell fet i també els noms dels qui el feren possible, el valor civil d'una voluntat d'acord al servei del país. Entre ells és particularment digne de memòria, ja que enguany s'escau el centenari del seu naixement, Gómez Nadal, que ja vell, en l'exili, en un diari que portà durant anys, i que aviat editarà la Càtedra Joan Fuster (Publicacions de la Universitat de València), relacionava sota el títol *Itineraris i descobertes* els viatges que havia fet en la joventut. En una línia de la llista, a molts anys i moltes quilòmetres de distància, no oblidà d'apuntar: «1932: Castelló: les normes ortogràfiques: desembre».

El País, 22 de novembre de 2007, «Quadern», pp. 1-2.

Norma i literatura

JOAN F. MIRA
Institut d'Estudis Catalans
Escriptor

TAL COM PROBABLEMENT ignoren, o no recorden, la major part dels lectors d'aquest diari, aquest any 2007 celebrem, o hauríem de celebrar, els 75 anys, tres quarts de segle, de l'adopció de les Normes de Castelló per part dels escriptors valencians. Les Normes eren, no cal dir-ho, les mateixes de l'Institut d'Estudis Catalans, les normes de Fabra, que a Catalunya no feia tants anys que circulaven sense obstacles. Aquell 1932 va marcar un pas irreversible en la recuperació de la llengua comuna, no solament al País Valencià, sinó a tot el territori: imagineu, si no, que els escriptors valencians més solvents, o tots els escriptors, i per tant els mestres i els professors, els llibres, la premsa, i tothom que escriu i llegeix, hagueren adoptat unes normes diferents, divergents, per definir una llengua també diferent. Per al País Valencià, hauria estat un suïcidi. Per a la llengua catalana, una amputació i una desgràcia.

Si en aquesta matèria, els valencians hem assolit un mínim grau de «normalitat» –en comparació a un segle o mig segle abans– és perquè els escriptors hem assumit una tradició –i una llengua– literària que no era reductivament valenciana: elimineu, al País Valencià, tot allò que (com a literatura, o com a producció «cultura» escrita) ha estat pro-

duït els darrers quaranta anys *dins* d'aquest espai globalment català, i no quedarà estrictament res, o gairebé res, fora de la producció en llengua castellana, que per tant està dins d'un *altre* espai. Dit d'una altra manera: ningú no ha demostrat encara que puga existir una literatura «valenciana no catalana»: valenciana en valencià, és clar. Les restriccions, i les actituds mentals que implica aquest concepte de llengua *valenciana, no catalana* són prou per impedir tota solvència literària. Són, com diria sir Francis Bacon de Verulam, «a wonderful obstruction of the mind», i amb la ment obstruïda no és fàcil fer literatura.

El que sembla que sí que pot existir és una literatura pensada i feta sobretot per a un públic valencià, i que difícilment podrà ser consumida per un altre públic (sobretot quan es tracta del mercat escolar). Parle d'autors valencians. Però la mateixa cosa és aplicable a molts autors del Principat de Catalunya, i a moltíssims llibres publicats a Barcelona: són perfectament localistes, a penes regionals, però la diferència és que no ho saben. I no és qüestió de llengua o dialecte, sinó de perspectiva: Valle-Inclán, Cela o Torrente Ballester han escrit molts llibres en un curiós «castellà-gallec», però no pensaven només en un públic local, ni de bon tros. Ni ho pensen els autors sud-americans quan escriuen amb girs, variants i vocabulari del seu país o regió. Ni els nord-americans quan escriuen en l'anglès d'Alabama i Tennessee. El problema, en el nostre cas, és tot un altre. És que habituar els lectors, des del principi, a aquesta reducció de perspectiva pot arribar a crear també una percepció reductiva, una distància, i un sentiment d'estranyesa. Encara no és greu, però existeix.

La nostra és una llengua convalescent i fràgil. Segurament no podem resistir els sotrats i els estiraments que resisteixen sense massa risc l'espanyol, el francès (l'anglès ho resisteix tot). Nosaltres podem resistir, en la llengua lite-

rària, un cert estirament i una certa dispersió en la morfologia i en el vocabulari, però només «fins a un cert punt»: només fins al punt que no es perda la percepció d'estar escrivint i llegint en *la mateixa* llengua. És a dir, fins al punt que el lector no senta que llegeix en un idioma que «sona» o resulta o és percebut com a distant i estrany. El remei, tal com jo ho veig, no està en la reducció sinó en l'expansió: no a reduir «tota» la llengua literària a una sola de les possibilitats normatives o lèxiques (no cal que «tots» escriguen *serveixi*, *galleda* i *noi* en comptes de *servisca*, *poal* i *xiquet!*); ni a reduir-la tampoc a les variants pròpies del territori de cada autor, per molt que siga important i es diga Mallorca o Barcelona: hi ha autors «barcelonins» que gasten un llenguatge que seria l'equivalent, *mutatis mutandis*, del «madrileño cheli», o del «porteño» de Buenos Aires que tant odiava Borges, i ells suposen que això és normal i regular, no local i dialectal.

Expansió significa 'un grau de variació suficient per no allunyar-se de les grans modalitats territorials', però amb variants que no arriben a ser percebudes com a «estranyes» fora del propi territori. Ara bé, un cert grau d'«estranyesa» és inevitable: no és fàcil que *serveixi* i *galleda* siguin percebuts com a pròxims i propis pels qui diuen *servisca* i *poal*; però coses així, i més fortes i extenses, passen amb altres llengües literàries, i els efectes no són vistos com a dispersió i barrera, sinó com a extensió, vitalitat i «riquesa». Mireu l'espanyol, i observeu com amplien i estenen el seu diccionari acadèmic, i pensem si, almenys en això, no ens podria servir d'exemple.

Avui, 17 de novembre de 2007, p. 26.

Les Normes de Castelló i Frankfurt 2007

M. CARMÉ PINYANA I GARÍ
Editora de la Universitat Jaume I

A LA FIRA INTERNACIONAL DEL LLIBRE DE FRANKFURT, la més important del món, entre la immensa quantitat d'actes programats, d'editorials expositores, d'autors i autores, i d'incomptables llibres escrits en infinitat de llengües de tot el món, enguany es va organitzar una taula redona on es parlava de l'edició en els territoris de parla catalana fora de Catalunya, on hi era l'editora de Trabucaire (Perpinyà), l'editor de Moll (Mallorca) i l'editora de Tàndem (València). Tots tres van posar de manifest el que va explicar Quim Monzó en la conferència inaugural, que «les llengües i les literatures no haurien de rebre mai el càstig de les estratègies geopolítiques, però el reben ben fort».

Monzó, en el seu discurs, se sorprenia que un muntatge com la Fira de Frankfurt haguera convidat una cultura amb una literatura desestructurada, repartida entre diversos estats (Espanya, França, Andorra, Itàlia) en cap dels quals és llengua realment oficial, encara que legalment estiga proclamat. A més, afegia que cap literatura sense Estat d'Europa no ha estat ni és tan sòlida ni tan continuada. La potència inicial que va posar la literatura catalana en un lloc preferent a Europa durant l'edat mitjana va venir de la mà del filòsof, narrador i poeta Ramon Llull, mallorquí; el primer tractat de Dret europeu va ser el català *Consolat de Mar*, pel qual es van regir les relacions marítimes al Mediterrani; alguns dels primers tractats europeus de medici-

na, dietètica, filosofia, cirurgia o gastronomia eren també escrits en llengua catalana; la més excel·lent novel·la de cavalleries mundialment reconeguda va ser *Tirant lo Blanc*, del valencià Joanot Martorell...

Les Normes de Castelló, les «bases d'unificació» que es van adoptar l'any 1932, salvaren l'escull «geopolític» al segle xx i van donar la continuïtat que calia a la llengua, amb unes normes ortogràfiques úniques, que van fer el pas decisiu per al que actualment s'anomena *foment de la lectura*, la gran preocupació d'instàncies culturals i educatives. Segons el baròmetre d'*Hàbits de lectura i compra de llibres en la Comunitat Valenciana 2006*, encarregat per la Conselleria de Cultura, el 79,3% de la població valenciana llig llibres en valencià o podria fer-ho; si ho desglossem: el 44,4% llig ocasionalment en valencià, el 33,0% hi podria llegir sense recórrer constantment al diccionari, i l'1,9% llig sempre o habitualment en valencià. I els llibres han d'estar redactats per a ser llegits per ulls humans, de manera agradable i intel·ligible amb unes normes úniques que faciliten la lectura.

L'any 1982, l'Ajuntament de Castelló va editar el llibre *Per la llengua* a cura de Vicent Pitarch per commemorar el 50è aniversari de les Normes de Castelló, el valor indiscutible de les quals ha estat celebrat per la totalitat de personalitats científiques i culturals al País Valencià en diferents commemoracions des d'aleshores, i en l'ús quotidià. Els editors valencians presents a la Book Messe de Frankfurt 2007, gràcies a les Normes de Castelló, i amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull, vam tenir l'honor de sentir-nos, a través dels nostres llibres, participants i membres d'una cultura singular i universal.

Levante de Castellón-El Mercantil Valenciano, 2 de novembre de 2007, p. 4.

Normes de Castelló: 75 anys

BERNAT JOAN I MARÍ

Secretari de Política Lingüística del Govern de Catalunya

ENGUANY FA SETANTA-CINC ANYS que es promulgaren les Normes de Castelló, anomenades així perquè s'aprovaren a Castelló de la Plana, al País Valencià. Les Normes de Castelló segellaren l'obra de normativització impulsada per Pompeu Fabra, amb l'acceptació d'una normativa unificada per a la llengua catalana, avalada per filòlegs i intel·lectuals del País Valencià, de les Illes Balears i de Catalunya.

Què varen significar les Normes de Castelló per a la llengua catalana? Quina transcendència té per a la consolidació de la llengua catalana el fet de comptar amb una normativització reeixida? En quina mesura aquella signatura, ara fa setanta-cinc anys, va permetre blindar mínimament el futur de la llengua, que era a punt de caure en l'etapa políticament més fosca de la nostra història dels dos darrers segles?

Moltes vegades ens passa la transcendència d'un fet concret, i, fins i tot, vist en perspectiva i passats tres quarts de segle, se'ns continua escapant. Però els pobles han de recuperar la seua memòria, si no volen perdre bous i esquelles pel camí. Les Normes de Castelló culminaven l'obra de dotació d'instruments formals per a la llengua catalana. El gran procés havia començat amb el Primer Congrés Interna-

cional de la Llengua Catalana, se n'havia encaminat la consolidació amb la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, sota la dinàmica batuta d'Enric Prat de la Riba al capdavant de la Mancomunitat, i havia eclosionat amb l'obra unificadora i sistematitzadora de Pompeu Fabra. Les Normes constituïen la culminació del procés. La llengua catalana esdevenia, a partir d'aleshores, una llengua normativitzada, plenament apta per a l'alta cultura i per a la ciència, dotada dels instruments necessaris per poder desenvolupar-se en tots els àmbits d'ús.

Algú podria pensar, ingènuament, que el català fa realment poc temps que compta amb una normativa per a l'ús formal de la llengua. Tot depèn de les comparacions que hom pugui realitzar, a partir d'aquesta observació. La majoria de les llengües que actualment són oficials a la Unió Europea, per posar un exemple, no comptaven amb aquesta normativització completa i acabada l'any 1932. Les llengües nòrdiques, en general, es trobaven –tret del danès– en ple procés d'establiment de la normativa. A Noruega encara es discutia si es portava a terme una doble normalització (tal com es va fer finalment), o si s'intentava un únic model, de base danesa. A Polònia hom va considerar que la normativització de la llengua s'havia pogut completar, finalment, a principis dels anys seixantes del segle xx (és a dir, bastant després d'acabada la II Guerra Mundial). Finlàndia, sense pràcticament cap bagatge literari abans dels anys vuitantes del segle XIX, havia iniciat el procés de normativització després de la independència, i hom usava un model que encara no havia estat convenientment ratificat per autoritats acadèmiques competents. A Islàndia, tot plegat es trobava encara a les beceroles...

L'existència de tots els instruments necessaris perquè el català fos viable a tots els àmbits d'ús va fer encara més manifesta la tragèdia de la persecució franquista, però va

contribuir a blindar el model de llengua a preservar. Els enemics de la normalització del català insistiren contínuament en el fet que el català normatiu era una llengua «artificial», «inventada», que no parlava ningú col·loquialment. Amb totes aquestes invectives, l'únic que es feia era posar de manifest el procés normalitzador que havia culminat en les Normes de Castelló: el català comú tenia les mateixes característiques que qualsevol altra llengua comuna.

Aquest va ser el gran repte de la primera meitat del segle xx –dotar el català d'un model per a l'ús formal–; els grans reptes d'avui són ben nous, d'acord amb la nostra època: inserir plenament el català dins el món globalitzat de les noves tecnologies de la comunicació i maldar perquè la nostra llengua esdevingui, de fet, la llengua d'intercanvi entre els parlants del parell de centenars de llengües que avui dia formen part del nostre paisatge social.

El Punt, 27 de novembre de 2007, p. 14.

Llengua i televisió pública

TONI MOLLÀ

Universitat de València-Estudi General

SÓC UN CIUTADÀ que paga els seus impostos a la vora de València. L'any 1986 vaig sintonitzar a casa per primera vegada la televisió pública catalana. A l'efecte, vaig haver d'autofinançar-me una antena individual i els artefactes tècnics corresponents. El senyal de TV3 era una novetat sociolingüística en un mapa comunicatiu valencià de televisió monolingüe en castellà. Poc després, aquestes mateixes emissions de la CCRTV van arribar a la meua comarca gràcies als repetidors que va instal·lar ACPV. Vaig comprar i vaig vendre bons populars per tal de sufragar la campanya cívica per la recepció generalitzada de la TV3 a tot el País Valencià. La novetat va imposar retocs en l'antena de la meua comunitat de veïns que vam pagar a escot. La cultura de peatge es confirmava entre nosaltres, els valencians. Paral·lelament, es va crear RTVV, que ara emet un canal en la llengua pròpia del país i un altre que es reparteix meitat i meitat amb la llengua oficial de l'estat. I, tanmateix, la televisió en castellà, pública i privada, augmenta sense aturador gràcies a les concessions de llicències de televisions privades de la Generalitat Valenciana i també a l'evolució tecnològica, imparable per cable i per satèl·lit i en els servicis connexos de la televisió per ADSL o al mòbil.

L'agost passat, les emissions analògiques de TV3 sobre el País Valencià migraren a TDT. En plena canícula i sense

avis previ, vaig haver de córrer a comprar un descodificador que llegira la nova tecnologia. Poc després, el govern valencià va amenaçar de precintar els repetidors d'ACPV que havíem sufragat els ciutadans i deixar-nos sense la possibilitat de gaudir de la llengua catalana en la intimitat. Mentrestant, el mateix govern valencià ha concedit llicències de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic i local-comarcal sense cap exigència pel que fa a l'ús de les llengües oficials de la comunitat autònoma. La qual cosa, unit a les TDT d'àmbit estatal, provocarà un augment exponencial de les emissions televisives en castellà sobre el mateix país.

Semblaria lògic que aquest creixement de la densitat informativa del sector privat i en castellà en comportara un altre de correlatiu del sector públic i en català. El joc de les compensacions és imprescindible per mantindre una certa cohesió social. La llengua normativitzada gràcies a les Normes de Castelló –que ara fan setanta cinc anys– hauria de ser el vehicle d'expressió institucional. Només així és possible un futur per a aquell acord cívic signat el 1932 per valencians amb una visió de futur envejable. Al meu parer, faria falta, en aquest sentit, un pas endavant, un pacte de col·laboració entre les televisions públiques de l'àmbit catalanoparlant que reforce un espai públic cada dia més colonitzat pels interessos privats, monolingües en castellà per interès i convicció. En aquest context, les televisions públiques haurien de ser, a més a més, les locomotores d'un sector audiovisual que crega i cree al mateix temps «audiències-mercat» en la llengua del país. Sense aquesta precondició serà difícil que les televisions privades opten alguna vegada per les emissions en la nostra llengua. RTVV + CCRTV+ IB3 + RTVE + les televisions públiques digitals terrestres haurien de constituir un terreny de trobada cultural, lingüístic i també econòmic, que es reforçara mútuament i constituïra el gran aparador d'un país «possible i normal» que

visca, riga, plora i faça l'amor –que no la guerra– en català. I açò val, segurament, per a les comunitats autònomes de Navarra i l'Euskadi oficial i, per descomptat, per a Galícia i Portugal –amb perdó.

No estic segur que els governs respectius disposats, però crec que es tracta d'una política pragmàtica i possibilista, un mecanisme d'*excepcionalitat cultural* imprescindible per a matisar els fluxos comunicatius globals i els interessos al·lòctons al país i de caràcter estrictament mercantil. La reciprocitat de les emissions entre els senyals televisius que proposen els governs de Catalunya i el País Valencià, per exemple, hauria de ser només el primer pas d'una estratègia més ambiciosa. La creació del «espai comú de comunicació» que ja reivindicava fa vint anys Josep Gifreu no ha de ser una quimera, sinó una estratègia de creixement. La tecnologia, per una vegada, juga al nostre favor.

Publicat en castellà dins la revista virtual *Euskara Gipuzkoan*.
Consultable en línia: <http://www.gipuzkoeuskara.net/abisteak/1187587152>.

Les Normes de Castelló i les noves tecnologies

REBECA MOYA

Traductora i correctora

ENS RESTEN POCS DIES per a acabar l'any. Un any d'importants commemoracions relacionades amb la normalització i la normativització de la llengua catalana. Recordem, d'una banda, el centenari de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans i, de l'altra, el 75è aniversari del que coneixem com les Normes de Castelló (unes regles ortogràfiques adoptades per escriptors i entitats valencianistes per a una escriptura comuna en la nostra llengua).

Ara bé, no oblidem que aquestes Normes no només van servir perquè en l'àmbit cultural valencià es poguera escriure en la llengua pròpia seguint unes regles inexistents fins aleshores, sinó que les Normes de Castelló també representaren un referent perquè tots aquells valencians que estimaven la seua llengua pogueren escriure-hi. En relació amb aquest punt, voldríem fer una reflexió sobre la correcció –o no– en l'ús lingüístic actual, sobretot des que les noves tecnologies començaren a imposar-se sobre l'escriptura en paper.

A banda de l'agraïment envers aquells que feren possible arribar a tenir aquestes Normes –ben palès en tots els actes commemoratius que s'estan celebrant des de fa uns quants mesos arreu dels Països Catalans–, ens resulta destacable l'esforç de tots ells en un temps en què els entrebancs per a expressar-se en la llengua pròpia no eren pocs. Per

tant, per què no pensar-hi i adonar-nos de com d'afortunats som que avui ens puguem trobar un terreny sense tants obstacles? O dels recursos lingüístics que tenim al nostre abast, que representen tota una ajuda per a expressar-nos correctament? O, fins i tot, per què no reflexionar sobre la paradoxa que ens envolta en aquest sentit? I és que, per un costat, les noves tecnologies ens posen a l'abast nombroses eines electròniques de gran utilitat per a escriure de manera correcta, però, per l'altre, ens han fet submergir dins la comunicació mitjançant SMS, mails, o xats, on sovint l'escriptura s'allunya enormement de les normes ortogràfiques –per no parlar de l'ús, no sempre encertat, dels correctors automàtics.

Se suposa que les innovacions tecnològiques estan pensades per a l'*avanç* de la societat. No és una llàstima, doncs, excloure la llengua d'aquest *avanç*?

Levante de Castelló-El Mercantil Valenciano, 20 de desembre de 2007, p. 4.

Homenatge a Castelló 32

JOSEP GIFREU
Universitat Pompeu Fabra
Institut d'Estudis Catalans

A 100 ANYS DE LA FUNDACIÓ de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la institució històrica decisiva per a la bona salut del català, i a 75 de l'acord fins ara més important per a la seva unitat –els acords de Castelló de 1932–, s'acaben de fer públics dos macroestudis que retraten amb alta definició l'estat del català avui en els seus territoris històrics.

El primer estudi es titula *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI*, un estudi comparatiu sobre coneixements, usos i actituds lingüístiques a partir d'enquestes específiques per a cada un dels set territoris (l'Alguer, Andorra, Catalunya, la Catalunya del Nord, la Franja de Ponent, les Illes Balears i el País Valencià). La gràcia i l'ambició d'aquest estudi és que per primer cop assegura les bases d'una comparació estadística fiable: s'utilitzà un mateix qüestionari, la mateixa metodologia i un mateix període de temps. I miracle: tot fet gràcies a un acord de cooperació dels governs de Catalunya, de les Illes Balears i d'Aragó, i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Mai no s'havia aconseguit un acord tan important, almenys des de les *Normes* de Castelló. Els resultats d'aquesta macroenquesta són ja de referència obligada per a situar l'espai del català a Europa, un espai que compta amb 9.118.882 perso-

nes que declaren saber parlar el català i 11.011.168 que l'entenen.

El segon estudi, no menys ambiciós, realitzat també a través d'una macroenquesta de prop de 40.000 informants, és el que acaba de presentar en públic a Barcelona El Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. El Baròmetre, impulsat per la Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC) i consultable al seu web (www.fundacc.org) s'interessa per analitzar de forma continuada els usos dels mitjans de comunicació i de les pràctiques i consums culturals en tots els territoris del català. Compta per a la realització de l'estudi de camp amb la multinacional Nielsen, líder en l'estudi de mercats, i amb el centre de càlcul valencià Odec per al processament de dades. Els primers resultats d'El Baròmetre han suscitat expectació per les possibles divergències amb els dos altres instruments espanyols de medició, EGM i Sofres.

Més enllà dels resultats, que són òbviament complexos i perfectibles en l'un i altre estudi, val la pena de considerar aquests dos instruments científics –l'enquesta d'usos lingüístics a repetir cada quatre anys, i El Baròmetre, amb resultats anuals– com a eines impagables de focalització, de diagnosi i de reconstrucció del nostre país. No és el millor homenatge als pioners de l'IEC de 1907 i als signants dels acords de 1932 a Castelló?

El Temps, núm. 1226, 12 de desembre de 2007, p. 14.

Normes i futur de la llengua

JOAN PERAIRE
Universitat Jaume I
IES Francesc Ribalta

EL 21 DE DESEMBRE DE 1932 –ara fa, per tant, 75 anys– els escriptors i intel·lectuals valencians i les entitats culturals més significatives signaren, a la ciutat de Castelló de la Plana, les Normes de Castelló, un acord formal per tal d’escriure la llengua pròpia amb una mateixa normativa. Les Normes del 32 –que són, en realitat, una adaptació de les normes ortogràfiques de l’Institut d’Estudis Catalans i constitueixen, per tant, un reconeixement explícit de la unitat de la llengua– han fet possible, en 75 anys, una «saludable inèrcia cultural» que ha permès l’alfabetització en la llengua pròpia de milers de valencians, una considerable producció editorial i l’emergència del valencià en els àmbits d’ús formals, dels quals havia estat exclòs per la força des dels inicis del segle XVIII. Però, malgrat aquesta realitat innegable, i malgrat els avenços incontestables que s’han produït durant els darrers vint-i-cinc anys en el coneixement de l’idioma propi i en l’extensió de l’ús social, la situació actual de la llengua és preocupant i projecta més ombres que llums sobre el futur immediat. Els fets que permeten de fer aquest diagnòstic són ben coneguts i, per tant, ens limitarem a recordar-los d’una forma sintètica.

En primer lloc, les dades de les darreres enquestes sociolingüístiques confirmen un descens alarmant en l’ús social

del valencià, tant en els àmbits públics com en els privats, i una pèrdua significativa de vitalitat de l'idioma, especialment en les grans ciutats, la qual cosa no fa més que confirmar que el procés de substitució lingüística continua imparabile. Aquestes dades confirmen que el català al País Valencià és encara una llengua subalterna, poc prestigiada socialment, condicionada per prejudicis i actituds negatives i sotmesa a unes normes d'ús social que en bloquegen l'ús en els àmbits públics (i sovint també en els privats).

En segon lloc, en la societat valenciana actual viure en valencià és una autèntica quimera. El valencià està exclòs o té una presència insignificant en l'espai de l'oci i el temps lliure, en la producció cinematogràfica i audiovisual, en els videojocs, en l'activitat empresarial, en l'etiquetatge comercial, en l'àmbit de la salut, en el món de la justícia i de l'Administració Pública i en els mitjans de comunicació de massa.

En tercer lloc, durant els últims anys, la creació de l'AVL ha provocat la coexistència de dues autoritats normatives (l'IEC i l'AVL) i ha reobert la discussió sobre l'estàndard i sobre els perfils del model de llengua que cal emprar en els àmbits públics i ha tornat a posar sobre la taula algunes qüestions de normativa que semblaven tancades. Les ambigüitats i les contradiccions en la norma generen dubtes i inseguretats en els usuaris, transmeten una imatge de llengua conflictiva i provoquen una paralització de l'ús de la llengua minoritzada. A més, la politització de l'AVL i la manca de voluntat de les institucions valencianes ha fet del tot impossible el reconeixement definitiu i contundent de la catalanitat de la llengua dels valencians. I això continua provocant ambigüitats, malentesos i confusions i permet dissenyar al partit que governa actualment una política en què l'anticatalanisme n'és la columna vertebral. L'obsessió anticatalanista ha dividit radicalment, durant dècades, la societat

valenciana i ha bloquejat totes les possibilitats de construir un espai cultural i comunicatiu compartit amb la resta de territoris de parla catalana. El tancament dels repetidors de TV3 és tan sols un episodi més d'aquesta voluntat explícita de dinamitar qualsevol vincle d'unió del poble valencià amb el Principat de Catalunya.

Paral·lelament, durant els darrers vint-i-cinc anys s'ha consolidat un bilingüisme de saló, absolutament ridícul, que es manifesta d'una forma ben gràfica en la retolació de carrers i dependències d'institucions públiques. Es tracta d'una estratègia perfectament planificada que, d'una banda, transmet la idea d'una societat bilingüe en què les dues llengües tenen un mateix estatus legal i es troben en una situació d'igualtat d'ús –una idea que contrasta frontalment amb la realitat jurídica (i només cal llegir la Constitució, l'Estatut i la normativa que n'emanen per convèncer-se'n) i amb els usos reals del català i el castellà–, i, de l'altra, manté l'ús de la llengua pròpia reduït a espais simbòlics, marginals i inofensius per al manteniment de la situació de privilegi de la llengua dominant.

Finalment, el valencià és assumit i reivindicat com un valor de futur per una mínima part de la societat valenciana. La llengua dels valencians no forma part del *full de ruta* de la ideologia dominant, si exceptuem, és clar, les obsessives i sospitoses referències a l'idioma propi com «un signe d'identitat irrenunciable», que no passen de ser simples declaracions retòriques, buides de contingut. El valencià és una cosa insignificant: un nores, en el millor dels casos; i una nosa, en el pitjor.

Fa 75 anys, un grup de valencians compromesos amb el futur del seu poble marcaren el camí de la difícil normalitat, de la normalitat somniada per a la llengua i la cultura del país. Ells posaren la primera pedra amb l'acord del 32 i ells bastiren els fonaments de l'edifici en uns temps de

resistència heroica. Ara, tres quarts de segle després, els valencians tenim l'oportunitat, i el deure com a poble, de recollir el llegat dels nostres avantpassats i de recuperar la llengua pròpia com a instrument de cultura i de comunicació, com a símbol d'identitat i com a instrument d'integració i de cohesió de la societat valenciana. Ara, tenim el deure històric de continuar la seua tasca, la responsabilitat de treballar tots plegats per tal de recuperar per a la nostra llengua, més enllà del marc paralizzador del bilingüisme oficial, un espai de normalitat plena (la normalitat de qualsevol llengua de cultura moderna, vàlida per a tots els usos socials) i el repte de lluitar per construir un espai compartit de cultura i comunicació amb la resta dels territoris de llengua catalana.

El futur de la llengua està en mans dels valencians, dels poders públics i dels ciutadans del carrer, de les autoritats i de la societat civil, dels valencians d'origen i dels nous, dels catalanoparlants i dels que no ho són. El valencià és un patrimoni col·lectiu de tots els valencians i entre tots hem de fer possible que siga una llengua de futur. O emprenem aquest camí d'una forma enèrgica i decidida o ens precipitem en el caos i deixarem d'existir com a poble.

El Periódico Mediterráneo, 23 de desembre de 2007, p. 10.

De les Normes de Castelló a l'*Stryer* en català

JULI PERETÓ*

Universitat de València-Estudi General
Institut d'Estudis Catalans

DE VEGADES es critica la traducció al català de manuals universitaris perquè se suposa que els estudiants han de saber anglès. És clar, i no pot ser de cap més manera, que els estudiants universitaris han de fer servir l'anglès amb soltesa i solvència. Ara bé, la realitat és que, a l'hora d'estudiar, el recurs més fàcil i còmode continua essent el de les traduccions castellanques dels principals llibres de text. Aleshores, per què no s'ofereix als nostres estudiants la possibilitat de l'estudi en la llengua pròpia?

En el cas de la bioquímica hi ha justificacions addicionals. Un bon manual és de gran utilitat per als estudiants de ciències de la vida i de la salut. Tanmateix, no podem oblidar la funció social d'un text d'aquesta mena, com a material d'actualització científica per a professionals de la medicina, la farmàcia, la infermeria o la veterinària o, simplement, per obrir una finestra als espectaculars avenços de la bioquímica i la biologia molecular als encuriosits

* Signen també l'article: Coral Barrachina, Alma Bracho, Marcel·lí del Olmo, Eavan Dorsey, Josep Vicent Forment, Ismael Mingarro, Helena Mira, Mercè Pamblanco i Anna Saurí.

per les qüestions de ciència, incloent-hi els comunicadors científics. És clar que és un text especialitzat, però no inaccessible.

Les editorials que tradueixen a l'espanyol manuals universitaris, per definició minoritaris, troben inviable el negoci de publicar llibres molt costosos per a una llengua demogràficament menor, com és el català. Per això que iniciatives com el *Projecte Scriptorium* siguen tan oportunes, pel servei social que acompleixen. Tampoc no hem d'oblidar que aquests projectes es poden desenvolupar perquè en llengua catalana hi ha una excel·lent recerca terminològica. Hi hem tingut dos puntals essencials: l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístic de l'IEC (dirigida per Josep Maria Mestres) i el TERMCAT, de llarg historial en la fixació dels neologismes científics en català. Sense aquests assessoraments i l'existència d'obres cabdals, com el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (d'Enciclopèdia Catalana), no s'hauria pogut enllestir la traducció d'un llibre com l'*Stryer*.

I una consideració de València estant. Des que es decidí de traduir l'*Stryer*, fa uns sis anys, el professor Ricard Guerrero, animador incansable d'*Scriptorium*, em va proposar de fer el treball a València, amb traductors valencians i emprant, per dir-ho a la manera d'Enric Valor, el «nostre català». Malgrat l'envergadura de la tasca, vaig acceptar gustós el repte amb el convenciment que aquella decisió contenia un missatge polític extraordinari. Ara la versió catalana canònica de la *Bioquímica d'Stryer* és valenciana, amb tota normalitat.

Fa unes quantes setmanes s'ha celebrat el 75è aniversari de les Normes de Castelló. Els que les feren possibles tenien visió de futur, estimaven la llengua i sabien que si no es treballava per la unitat lingüística, el valencià s'extingiria ràpidament. Tots hem d'agrair l'esforç d'aquells

–escriptors, lectors, gramàtics, mestres i un llarg etcètera– que compregueren que les Normes convertien un dialecte caòtic en part integrant d’una llengua de cultura moderna capaç de totes les expressions, des de la intimitat poètica fins al tecnicisme científic. I això sense comptar que aquesta llengua encara havia de suportar molts anys de persecució.

Els valencians que hi hem participat considerem la nostra traducció de la *Bioquímica* d’Stryer al català –màximament valencià, com els agrada dir a Joan F. Mira o Vicent Alonso de les seues respectives versions de la *Divina Comèdia* i dels *Assaigs* de Montaigne– com un homenatge a la visió i a la generositat d’aquells valencians aplegats a Castelló el 1932 i, sobretot, com una demostració tangible de l’eficàcia de les Normes que pactaren.

El Temps, 5 de febrer de 2008, p. 52.

Celebrar les Normes

VICENT USÓ
Escriptor

ÉS IMPORTANT, però, no perdre de vista un detall. Les Normes del 32, ja ho saben vostés, no són sinó una translació de les regles que Pompeu Fabra havia proposat per a Catalunya. D'aquesta manera, el consens assolit a Castelló sancionava d'una manera clara la unitat lingüística. I, vist com han anat les coses, el fet resulta d'allò més important. Imaginen per un moment que els valencians, com han fet els gallecs respecte del portugués, s'hagueren apartat de la normativa única. Al marge del tronc comú, el panorama de la llengua autòctona al País Valencià seria, sens dubte, prou més desolador del que coneixem. Per això, també, la rellevància de l'acord del 32. De fet, ningú pot negar, a hores d'ara, l'èxit de les regles aprovades a Castelló. Les Normes són, ara mateix, la base de la llengua que fa servir l'Administració, tant en els escrits rutinaris com en les publicacions oficials, i el punt de partida de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. I idèntic criteri regeix el valencià que fa servir la premsa, el sistema docent o la literatura. Una altra cosa és que el valencià s'use menys del que caldria o que no es promoció com toca. En tot cas, sense les Normes de Castelló, el valencià, avui, seria pràcticament una llengua morta. Que és, no ho oblidem, el que desitjarien alguns dels nostres governants. O això sembla.

Ja saben vostés que durant les últimes setmanes hem celebrat el 75 aniversari de la signatura de les Normes de Castelló. I també deuen saber que la Generalitat valenciana, a diferència d'altres institucions, entitats i de bona part de la societat civil, no s'ha sentit al·ludida per l'efemèride. Curiosament, l'organisme que té la màxima competència per vetlar i promoure la llengua dels valencians ha estat qui menys carn ha posat a la graella. I supose que ningú no se n'estranya. De fet, l'únic acte rellevant en matèria lingüística que ha protagonitzat la Generalitat valenciana en les darreres setmanes ha estat la clausura del senyal de tv3 al País Valencià. Un fet ja prou significatiu perquè calga cap més comentari.

El Periódico Mediterráneo, 23 de desembre de 2007, p. 11.

75 anys de les Normes que van obrir el camí

ROSA ROIG

Àrea de Comunicació, Allioli, STE-PV

DES DELS PRECEDENTS en els anys trenta, amb una clara intenció unificadora; des de l'esforç per difondre les Normes del 32 del mestre Carles Salvador, esforç convertit en «llició» i «cursos de llengua»; amb la humil contribució a la difusió de la literatura en català de l'Editorial Torre; des del primer Institut de Filologia Valenciana de Manuel Sanchis Guarnier fins a la intervenció fonamental i compromesa de la Universitat, tot preparant ensenyants; des de les assemblees unitàries en la Transició, que impregnaren l'esperit d'aquest Sindicat, de compromís per la llengua i amb la llengua; des de la Norma, única i escassa, insuficient i confusa de l'Estatut del 1982, fins a la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que es declara hereva de l'esforç unificador... han passat 75 anys de vida en una societat que va creure en la República, i després va perdre una guerra i l'oportunitat de fer una autèntica transició cap a la modernitat. Una societat que va patir una dictadura i va lluitar per una democràcia que encara estem construint. Només la voluntat ens va moure en el passat i va aconseguir que es transformés la realitat. Ho explica Enric Valor, en el seu discurs d'investidura com a doctor honoris causa de la Universitat d'Alacant: l'any 1932 «el panorama era desolador» i, tot i

així, sorgí la norma, de la voluntat. I ens empaità, i una eina, aparentment tan mínima, ens va fer avançar, segueix dient Valor: «Les Normes havien obert el camí».

Ara, 75 anys més tard, amb un ampli ventall de voluntats recordant les Normes, compartim les paraules de la junta de personal docent de Castelló per tal de «refermar el compromís d'ensenyar la nostra llengua i en valencià a les noves generacions que formem». Hem de treballar per «arribar a un acord que possibilita la recuperació del valencià en tots els àmbits d'ús social i fer de la nostra llengua una eina de comunicació i de cohesió».

Hi ha moltes voluntats, però ens falta la institució. Per al pròxim aniversari, les institucions de tots els valencians i valencianes han de protagonitzar els actes (no només els fórmula 1, l'America's Cup o la visita del Papa).

I mentre arriba el futur, ens acompanyen novament les paraules del mestre Enric Valor: «Les Normes de Castelló han creat una gran i saludable inèrcia de lectors i escriptors. L'idioma s'ha consolidat i es consolida, a més a més, a mesura que el seu ensenyament va ampliant-se, i així ha pogut i pot resistir els embats absurds i inimaginables que sofreix, perquè una nodrida colla de bons valencians han petjat terra ferma en el seu treball renovador».

Allioli. Quaderns d'ensenyament del País Valencià, núm. 209, desembre de 2007, p. 11.

* Vegeu pp. 208-209.

Sort dels mestres

MARC ANTONI ADELL
Doctor en Psicologia

DELS MESTRES D'ABANS I D'ARA, vocacionals, competents, dedicats, sensibles a la llengua i al País. Com els que s'integren en el projecte de la Federació d'Escola Valenciana que, a les seues escoles i instituts, desenvolupen una tasca meritòria, en ocasions contracorrent, perquè la mateixa Conselleria d'Educació, lluny d'afavorir la valencianització del sistema, amb un bilingüisme equilibrat, s'encabota a castellanitzar-lo de forma sectària i degradar-lo amb la indiferència, quan no amb l'absència descarada de suport i mitjans. I així ens «llueix», que estem a la cua dels rànquings de qualitat educativa de tot l'Estat i d'Europa.

Per això ara, en el context dels 75 anys de les Normes de Castelló, seria injust deixar de retre homenatge als mestres benemèrits, que protagonitzaren aquella renaixença pedagògica «d'abans de la guerra»: els Carles Salvador, els Enric Soler i Godes, els Antoni Porcar... i tants d'altres que feren de la seua vocació pedagògica una autèntica vocació cívica, en favor de la llengua i del País, en sintonia amb els moviments pedagògics més renovadors de l'Europa del moment i dels seus representants més significatius: Decroly, Montessori, Freinet..., que feren grans aportacions a la pedagogia renovada, amb el lema «una escola de la vida i per a la vida»: els «centres d'interès», l'educació dels sentits, els

materials didàctics renovadors i suggerents –la «imprensa» entre ells–, l'aprenentatge des de l'experiència i cooperatiu, l'amor a la natura, sense oblidar la formació moral del caràcter... I tot això des de la persuasió i no la imposició. Els principis de l'escola nova es troben en la declaració de la *Ligue Internationale de l'Education Nouvelle*, fundada a Calais en 1921 i foren el «catecisme» d'aquells mestres benemèrits en els quals la llengua, la nostra llengua, ho amara va tot. I no només a l'escola, sinó en el context social, cultural i científic del moment, amb la col·laboració institucional –al més alt nivell–, en la signatura de les Normes del 32 –de les quals enguany commemorem el 75è aniversari.

Hereva d'aquells mestres benemèrits, és la Federació d'Escola Valenciana, que promou les «línies» en valencià, afavoreix la creació literària amb els premis «Sambori», fomenta la participació social i ciutadana, organitza les «trobades» arreu del País, treballa el voluntariat lingüístic, per integrar els nouvinguts. A més, en els darrers anys l'entitat ha eixamplat el seu radi d'acció a la normalització lingüística en l'àmbit social: educació, música, cinema, literatura, cultura popular, multiculturalitat, voluntariat, sostenibilitat i democràcia participativa... Les Trobades d'Escoles en Valencià –per exemple–, són aplecs lúdics i reivindicatius que han esdevingut el projecte amb més ressò de l'entitat, que han reunit en alguna de les seues edicions fins a 220.000 persones, entre alumnes, mestres, familiars i públic addicte. Una trobada és, en l'actualitat, la manifestació popular més important d'estima per la llengua, al nostre País. Les trobades són un invent valencià únic a Europa i segurament a la resta del món.

Perquè l'escola en valencià equival a escola de qualitat pedagògica i humana, on l'alumnat apareix com a centre d'atenció i dedicació, l'activitat escolar com a eina per obrir i desenvolupar el pensament, la motivació esdevé el motor

que fa les tasques més atractives i la llengua no només es treballa a tot el currículum, sinó que es fa present amb un ús social i comunicatiu habitual i amb els millors resultats acadèmics. Perquè totes les investigacions han confirmat que els alumnes escolaritzats en la nostra llengua no només són els autènticament bilingües –fins i tot amb millors notes en castellà que els mateixos castellanoparlants–, sinó que, en la resta d'assignatures, esdevenen alumnes avantatjats.

És per això que en el 75è aniversari de les Normes de Castelló de 1932, que significaren l'adopció al País Valencià dels criteris científics ja avalats a la resta del territori catalanoparlant, tenim una magnífica oportunitat de retre homenatge a aquells mestres benemèrits de la generació dels anys 30 –bona part d'ells castellanencs–, que se significaren per la seua preparació científica i pedagògica i per la seua sensibilitat envers la llengua i el País. I als seus hereus de la Federació d'Escola Valenciana. Als uns ,el record agraït i als altres, l'encoratjament per seguir endavant, per guanyar el millor futur per als nostres infants i joves.

El Dissabte, 14 de desembre de 2007, p. 20.

Molt més que unes normes

JOSEP LLUÍS DOMÉNECH
Acadèmia Valenciana de la Llengua

EL 21 DE DESEMBRE DEL 1932 se signaven a Castelló de la Plana unes bases ortogràfiques fruit d'un acord de diferents persones i entitats. Tot i que qualsevol moment és oportú per tal de commemorar i celebrar un esdeveniment de tal magnitud, sembla que els setanta-cinc anys es presta molt a això.

Ni els signants ni la societat en general van pensar en eixe moment la gran importància del que s'estava fent. De fet, amb el pas del temps ha augmentat el reconeixement públic des de tots els punts de vista, tant des del vessant de la lingüística, com des de la faceta social. Disposar d'un corpus ortogràfic clar, ben estructurat i, sobretot, amb una acceptació molt generalitzada, ajuda o, millor dit, resulta imprescindible per a definir un model de llengua culta, d'una banda, i, d'altra, afavoreix l'acceptació, l'ús i la identificació com a poble diferenciat. A tot això va col·laborar el document que arreplegà l'acord.

La veritat és que concorregueren diverses circumstàncies perquè el desig es fera realitat. La societat catalana, amb una gran decisió, havia acceptat prou bé unes normes ortogràfiques que havia impulsat l'Institut d'Estudis Catalans en 1913. Era una època d'il·lusió i desig de progrés. Ens trobàvem en el segon any de la II República Espanyola,

i en tots els camps es respiraven desitjos de modernitat i de reformes. La ciutat de Castelló de la Plana s'obria al món i a les novetats. Una institució, la Societat Castellonenca de Cultura, feia anys que havia adoptat les regles ortogràfiques predominants a Catalunya. Aquest impuls feia que no fóra casualitat que Castelló es convertira en el centre d'atracció per a la qüestió. El castellonenc Lluís Revest fou el principal redactor de les bases ortogràfiques que, en un temps rècord per a l'època, sense telèfons mòbils, ni ordinadors, ni Internet, foren conegudes i molt prompte acceptades. S'acabava així amb segles d'anarquia ortogràfica. Els escriptors tenien una referència comuna a l'hora de posar-se a escriure. A partir d'eixe moment, la producció escrita augmenta i es fa llegible amb una certa uniformitat. Recordem que alguns signants foren Almela i Vives, Enric Duran i Tortajada, el pare Lluís Fullana, Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Igual Úbeda, Eduard Martínez Ferrando, Mateu i Llopis, Navarro i Borrás, Pascual Tirado, Adolf Pizcueta, Lluís Revest, Carles Salvador, Sanchis Guarner, Sanchis Sivera, Soler i Godes, Joaquim Reig i Ignasi Villalonga. Si important va ser el fet de signar, cosa que suposava una acceptació de l'acord general, no menys extraordinària fou la difusió que en temps de República es dugué a terme. El trencament produït per la desgràcia de la Guerra Civil suposà una disminució en la producció escrita de greus conseqüències, com també va significar un detriment de la vida cultural i social.

Tot i això, després de la confrontació bèl·lica, cal ressenyar el treball fet per l'editorial Torre, de Xavier Casp i Miquel Adlert, que en 1943 comença la seua tasca editorial tenint com a punt de referència obligada les Normes ortogràfiques aprovades a Castelló en 1932. A poc a poc, i en augment progressiu, no sense dificultats, les editorials s'en-carregaren de facilitar als lectors valencians obres de lectu-

ra seguidores de la normativa comuna. Les conseqüències de l'acord ortogràfic s'han notat cada vegada més, fins a arribar a la situació actual, amb la gran empenta que ha suposat l'entrada del valencià com a llengua vehicular en diverses esferes, especialment a l'ensenyament. Ara i ací, el millor homenatge que podem fer és escriure i llegir en valencià, i això no sols quan celebrem el 75 aniversari d'aquesta peça patrimonial de la societat valenciana. Sempre i a tot arreu.

El Punt, 16-22 de desembre de 2007, p. 6.

75 aniversari de les Normes de Castelló

JOSEP DANIEL CLIMENT

EL 21 DE DESEMBRE DE 1932 les més significatives entitats culturals valencianes i un important nombre d'escriptors, polítics i intel·lectuals arribaven a un acord per tal d'emprar les mateixes normes ortogràfiques en els seus escrits.

Que ara, 75 anys després, celebrem l'aniversari d'aquesta data ens ha de fer una idea de la transcendència que per al valencià va suposar i suposa actualment aquell fet; tant és així que podem afirmar, sense exagerar gens ni mica, que les Normes de Castelló representen un dels esdeveniments més significatius de la història de la llengua dels valencians, i sens dubte el més rellevant de tot el segle XX.

I això per dos motius: el primer perquè a partir d'aquell moment els valencians tenim una ortografia unificada, element imprescindible per encetar un procés de redreçament lingüístic, que ens ha de portar a assolir uns mínims de normalitat en l'ús públic de la llengua. A més a més, aquesta ortografia es mantenia en consonància amb l'aprovada uns quants anys abans a Catalunya i emprada també pels mallorquins.

El segon, per l'elevat grau de conformitat amb què van ser aprovades les normes ortogràfiques; la pràctica totalitat d'escriptors valencians del moment, les més significati-

ves entitats culturals, els principals periòdics i setmanaris... les empraran sense vacil·lar ni qüestionar-ne la validesa, conscients com eren que l'augment de l'ús del valencià propiciat pels nous aires de llibertat que portà la II República feia imprescindible aquest acord.

Les Normes de Castelló de 1932 seran la base de la recuperació idiomàtica valenciana durant el període 1932-1939, i posteriorment també durant la dictadura, a partir de 1949 amb els cursos de llengua de Lo Rat Penat, fins a l'actualitat, en ser assumides com a pròpies per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua que estableix, en la Llei de creació, que «té per funció determinar i elaborar, si escau, la normativa lingüística de l'idioma valencià. Així com, vetlar pel valencià partint de la tradició lexicogràfica, literària i la realitat lingüística genuïna valenciana, com també, la normativització consolidada, a partir de les denominades Normes de Castelló».

No cal dir que aquesta llei aprovada per les Corts Valencianes, la màxima institució representativa de la voluntat del nostre poble, suposa el reconeixement explícit i oficial de l'existència de la normativa ortogràfica per al valencià. La normativa de l'any 32, usada per la majoria dels escriptors valencians en els darrers setanta-cinc anys, i difosa per gramàtics i filòlegs com Carles Salvador, Manuel Sanchis Guarnier, Enric Valor, Josep Giner o Francesc Ferrer Pastor, rebia, per primera vegada, el beneplàcit de les institucions autonòmiques valencianes, que la convertien en la normativa oficial dels valencians. El món institucional admestia oficialment, però amb quasi setanta anys de retard, allò que per a la societat civil valenciana era una completa realitat des dels anys trenta.

Enguany, el 2007, celebrant el setanta-cinc aniversari de l'aprovació de les Normes de Castelló, considerem que és un bon moment per recordar la realitat que visqueren els

participants en aquella magnífica iniciativa de dignificació del valencià, que no podem separar de la tasca duta a terme per persones, entitats i partits polítics en favor de la recuperació dels nostres drets polítics i de les institucions d'autogovern. Aquests valencians sabien molt bé que el valencià és una de les més significatives senyes d'identitat que caracteritza el nostre poble, i que sense un model de llengua digne la seua transmissió a les generacions futures perillava seriosament. I per això, abandonant estèrils personalismes, adoptaren l'única normativa ortogràfica viable, que unificava els diversos models existents.

Des de les pàgines de *Notícies Musicals*, butlletí de la Unió Musical l'Horta de Sant Marcel·lí, entitat fortament arrelada a la societat on desenvolupa les seues activitats i compromesa amb la defensa de la personalitat valenciana, i especialment amb la seua llengua, tal com demostren els 30 números editats íntegrament en valencià d'aquesta publicació, no podíem situar-nos al marge de les nombroses activitats que se celebraran durant aquests mesos per commemorar les Normes de Castelló, entre les quals destaquem l'exposició «Els escriptors castellanencs i les Normes del 32» organitzada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i la publicació de diversos llibres i catàlegs.

Notícies Musicals. Butlletí de la Unió Musical l'Horta de Sant Marcel·lí,
núm. 30 de desembre de 2007, p. 23.

Com hauríem superat el franquisme sense les Normes?

JORDI QUEROL
Escriptor

L'ACORD QUE ADAPTAVA la normativa de Pompeu Fabra a les característiques pròpies del País Valencià va ser signat en el moment just. L'any 1932 se'ns obrien unes expectatives lingüístiques i nacionals que, pocs anys després, el resultat advers de la Guerra Civil espanyola i la repressió ferotge del franquisme s'encarregarien de truncar d'arrel, i ens obligava a recomençar quasi des de zero el llarg camí cap a la normalització. I, just en aquells moments de desfeta, l'existència d'unes normes quasi universalment acceptades –el fenomen del secessionisme «blaver» va ser molt posterior–, va ser un dels pocs aspectes positius al qual van agafar-se els escriptors i els escassíssims lectors. Almenys sabíem com havíem d'escriure la llengua en què ens prohibien publicar, almenys podíem aconseguir que els textos que, de manera legal, «alegal» o il·legal, anaven veient la llum, tingueren una coherència i una unitat interna que els donara la força que, amb el «campe qui puga», mai no haurien pogut tenir.

Val a dir que tenim una mostra del que podria haver estat el caos lingüístic, només hem de mirar què va passar amb els sectors antiunitaristes que, a partir de finals dels anys setanta, van intentar configurar «una gramàtica alternativa», una normativa que trencara amb la de les Normes

de Castelló, com única manera de trencar amb la unitat lingüística de la llengua catalana, esmentar la qual davant d'ells era esmentar la creu davant del dimoni. I bé, aquests suposats «normalitzadors» no van fer sinó tornar al caos original del segle XIX, al «valencià segons es parla en lo dia» que, en la pràctica, l'únic que va significar va ser que cadascú escrivia com volia, o com les seues llums, més o menys escasses, li permetien. Regles cada vegada més absurdes miraven inútilment de posar ordre en un desgavell on «necesitat» s'escrivía amb una sola s, mentre que «necessitar» en duia dues (o era a l'inrevés?), on un dia tot duia accent i al dia següent no en duia cap paraula, on... Deixem-ho estar, només ho esmentàvem per demostrar «sensu contrario» el que hauria passat amb la nostra castigada llengua –i país– si l'acord i el consens no hagueren funcionat «quan encara érem a temps».

La normativa fabriana, amb totes les adaptacions «valencianes» que es vulga –i que, a l'hora de la veritat, queden reduïdes a unes quantes formes alternatives de conjugació verbal i poca cosa més– ens ha permés, a tots plegats, escriptors, lectors i ciutadans de tota la nostra àrea lingüística –i nacional– entrar a Europa per la porta gran... li pese a qui li pese, i la veritat és que li pesa, a molta gent. Quan hem pogut assistir fa poc a la Fira de Frankfurt com a cultura invitada, amb uns referents de normalitat, de modernitat i de futur que fins i tot algunes llengües «amb estat» semblen envejar-nos, no hi ha dubte que una de les primeres pedres perquè tot açò fóra possible la van posar aquells «sabuts» de Castelló i d'altres poblacions del País Valencià, quan es van reunir l'any 1932 a la capital de la Plana i van consensuar, en un gest de magnanimitat que els honora, que la llengua parlada pels valencians s'escriuria d'una sola forma, i que eixa forma, com no podia ser d'una altra manera, seria la mateixa que empraven la resta de parlants del

domini lingüístic català, la que Pompeu Fabra havia sistematitzat en la seua normativa uns quants anys abans. I ara, en complir-se 75 anys d'aquella efemèride, no ens limitem a commemorar-ho d'una manera llibresca i historicista, ben al contrari, ho recordem i ho commemorem en el context del treball diari per fer cada vegada més real la presència viva i activa de la llengua en el nou, complex i difícil però també esperançador panorama d'un País Valencià de futur que s'obri davant nostre.

Butlletí d'Acció Cultural del País Valencià, núm. 136, hivern 2007-2008, p. 14.

Normes del 32 i llengua comuna

MATIES SEGURA

Servei de Llengües i Terminologia-UJI

VOLDRIA RETRE UN PETIT HOMENATGE a les Normes d'Ortografia Valenciana del 1932 des de dues vessants. D'una banda, el que va representar el consens sobre la unificació de la manera d'escriure la nostra llengua al País Valencià entre les persones que l'empraven als anys 30 del segle passat. I de l'altra banda, el camí que hauria d'emprendre el valencià per esdevindre llengua comuna, de comunicació, dels parlants de la nostra comunitat.

Pel que fa a la primera part, sense dubte és un exemple per a nosaltres que aquells valencians «sabuts», empentats en gran mesura per la Societat Castellonenca de Cultura, van ser capaços d'adaptar o regularitzar les normes d'ortografia que l'Institut d'Estudis Catalans havia publicat el 1913. Tot i que molts ja anaven emprant les normes de manera individualitzada, ells els van donar la forma d'una escriptura unificada, per fer en el fons «una afirmació política», com deia Adof Pizcueta, perquè «quan s'escriu en valencià la llengua és per a nosaltres quelcom més que un simple instrument expressiu».

Eixa política, eixe instrument unificador, de consens, és el que avui falta a la nostra comunitat per avançar. Caldria aprofitar els mitjans de comunicació del domini lingüís-

tic per establir lligams i potenciar el pes cultural de la comunitat que parla la mateixa llengua. El nostre èxit a la xarxa de xarxes, a Internet, depèn en gran part d'això. Clar que per a aconseguir-ho seria necessari unificar polítiques lingüístiques, culturals o models de llengua.

Evidentment, per a això també faria falta superar el conflicte lingüístic (encara!) i apostar clarament per la lliure circulació d'informació entre tota la comunitat catalanoparlant. No sembla que eixa siga la intenció, ara per ara, del Govern de la Generalitat Valenciana, ans al contrari, com veiem aquests dies, està dificultant al màxim la recepció de TV3 (el passat diumenge, dia 9 de desembre, a la nit, va apagar el senyal a les comarques del sud del País Valencià) i està evitant, fins i tot davant dels tribunals, que es reconega que les denominacions català i valencià són maneres d'anomenar una mateixa llengua.

Recentment el Govern Balear ha adoptat el domini *.cat* per a la seua administració. A ningú se li acut que això mateix ho poguera fer el Consell Valencià. I per què no? O, un altre exemple, a l'Institut Ramon Llull, vehicle unificador i difusor de la cultura catalana a l'estranger, per què no hi té representació la Generalitat Valenciana? Al contrari, la consellera valenciana del ram es dedica a protestar davant el govern espanyol perquè els llibres de la Biblioteca Nacional porten el codi internacional *cat* per als llibres escrits en la nostra llengua.

Sols la Xarxa Vives d'Universitats, amb vint universitats del domini lingüístic, i amb participació plena de les universitats públiques de Castelló, València i Alacant manté el consens i la col·laboració en diversos camps, no sols el de la llengua, sinó també en el de les noves tecnologies, publicacions, etc. S'incorporarà a aquesta xarxa la universitat en gestació anomenada VIU, per les seues sigles en anglès, Valencian International University? i no UIV o UVI?

Heus ací la necessitat de consens que tenim sobre el futur de la llengua.

Si no som capaços de posar-nos d'acord sobre l'anterior, serem capaços els valencians de fer que el valencià esdevinga la llengua comuna, la llengua de comunicació entre els parlants de les llengües que conviuen al País Valencià? I eixa és la segona part de la reflexió de l'article. És evident que el fenomen de la immigració ha fet que tinguem un País Valencià on conviuen més de cent llengües, àrab, xinès, anglès, romanès, quítxua, rus, etc. unes més grans que les altres, però totes dignes de ser ensenyades i dignes de considerar-se valencianes.

Quina és la llengua que uneix avui dia tots els nous valencians? Dissortadament, no podem dir que és el valencià. I davant d'això, què fan els poders públics? Clar, em contestareu ràpidament: en quin espill s'han de mirar aquests nous valencians vinguts de fora si veuen el president de la Generalitat i la majoria d'alcaldes i forces vives més importants del País parlant en castellà?

Voldríem, doncs, que el valencià fóra una eina d'inclusió social, de tal manera que els qui viuen ací sàpiguen que són d'ací i no de cap altre territori, per incorporar els nous vinguts (i els que són d'ací) a la societat «valenciana», a construir entre tots aquest país.

En això, com en les Normes, també són capaços de trobar el consens abans que nosaltres alguns nous ciutadans de Catalunya, els quals, representats per una vintena d'associacions i federacions d'immigrants, juntament amb la Plataforma per la Llengua, en un manifest publicat enguany per Sant Jordi, demanaven la seua incorporació a la societat catalana en condicions d'igualtat de drets: dret al treball, a l'habitatge, al dret lingüístic, o a votar i ser votat. Doncs bé, la llengua, deien ells, el català, és un sinònim de cohesió, i si no ens cohesionen el valencià ho farà el castellà,

dic jo. El valencià, en aqueixa línia d'argumentació, hauria de ser la llengua d'acollida i no una altra.

I finalment, convé recordar, com segurament pensaven aquells que van signar les Normes de 1932, que la llengua és una d'eina d'aproximació, de comunicació i no un instrument de confrontació i de conflicte polític.

El valencià, vehicle d'unió entre les llengües. Eixe seria el meu petit homenatge als signants de les Normes d'Ortografia Valenciana de 1932.

El Periódico Mediterráneo, 16 de desembre de 2007, p. 6.

De tomates i de normes

RAMON SISTAC
Universitat de Lleida
Institut d'Estudis Catalans

HI HA MOMENTS en el decurs de la història que les coses es giren amb vent d'esquena (o de popa) i, com a conseqüència, la humanitat avança a passes de gegant, a tota vela. No sabem quans anys fa, però calculo que en deu fer ben bé dos-cents, algú va tindre la genial idea d'esclafar una tomata damunt d'una llesca de pa i fregar-la-hi amorosint, així, la seua secor estantissa (ai, aquells pans d'abans!). Est fet, però, és la successió d'una sèrie d'esdeveniments encadenats (la conquesta d'Amèrica, l'aclimatació de la tomatera al nostre medi mediterrani, la superació de la prevenció general que generava el seu consum entre els autòctons...) entre els quals la casualitat juga un paper fonamental (al capdavant, algú hi va haver de pensar, algú ho va fer per primer cop i ho va explicar als altres). Gràcies a això, però, els fills d'esta terra disposem d'una potentíssima eina gastronòmica, el pa amb tomata, gairebé impossible de superar (si no fos pel foie gras d'oca, el caviar Beluga i les truites d'espàrrecs de marge, bavosetes, que es cruspeix dia sí dia també l'Esteve Betrià).

Hi ha una altra mena d'esdeveniments, però, que són fruit de l'esforç col·lectiu, d'una gran dedicació social. Van ser les avantguardes d'un país en marxa qui van generar la Renaixença, el Modernisme i, ara fa justament cent anys, el

Noucentisme, primer programa seriós i calculat de (re)construcció d'un país. Com a conseqüència, l'any 1906 i el 1907, la celebració del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana i la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans, respectivament. El 1911 es va crear la seua Secció Filològica, amb les funcions d'acadèmia de la llengua, i dos anys més tard esta institució, de la mà de Pompeu Fabra, va redactar les Normes Ortogràfiques, que van posar fi al desgavell secular del nostre idioma escrit. Malgrat algunes reticències, amb el suport de la Mancomunitat de Catalunya, foren àmpliament acceptades per la societat civil catalana, i també per molts escriptors i intel·lectuals valencians, amb l'activíssima Sociedad Castellonense de Cultura al capdavant. Gairebé vint anys després mossèn Alcover, a Mallorca, acceptava definitivament l'ortografia fabriana, i els escriptors valencians i les institucions, el 1932, signaven les conegudes com a Normes de Castelló, aplicació valenciana de l'obra de Fabra, amb les quals s'acabava l'antinormisme i es creava un dic de contenció contra el secessionisme lingüístic valencià que, si més no fins ara, ha permès el manteniment, simbòlic però també real, de la unitat de l'idioma, malgrat els constants atacs que ha rebut i continua rebent.

Aquella generositat, aquell esperit de pacte i aquell amor a la llengua que va fer que els signants de Castelló de la Plana renunciessen a les seues posicions particulars en benefici d'un projecte comú podria ser un bon exemple, setanta-cinc anys després, per als nostres veïns i companys de viatge aragonesos. Només així es pot encetar la via que impedisca que la llengua aragonesa passe a ser un objecte museístic, record d'allò que va parlar un dia la gent d'un bon bocí de la terra pirinenca.

Temps de Franja [Saragossa], núm. 71, 30 de desembre de 2007, p. 3.

El 75è aniversari de les Normes de Castelló

ANTONI PORCAR

President del Centre Cultural La Nau
i exregidor del Bloc

EL 21 DE DESEMBRE es celebra el 75è aniversari de la signatura, a Castelló, de les Normes que, seguint l'exemple de l'Institut d'Estudis Catalans, normativitzaven al territori valencià la llengua que ens és comuna a catalans, mallorquins i valencians.

Sobre la celebració els especialistes faran estudis pertinents, treballs acurats i fonamentades reflexions de l'impacte que les normes de Castelló han exercit en la literatura valenciana i la normalització del valencià a tots els àmbits.

Jo voldria fer una humil i personal aportació a la celebració de l'efemèride: l'enorme satisfacció que va representar per a mi saber que la llengua que jo parlava era una llengua moderna amb una normativa científica i comparada amb catalans i mallorquins. Això que actualment pot sonar com una obvietat simple que no cal comentar, va ser un descobriment que va canviar la percepció que jo tenia de la llengua que parlava i del poble al qual pertanyia.

M'havien ensenyat que el valencià era una llengua endarrerida, residual, un dialecte de llauradors. Una llengua familiar que no es podia ensenyar a les escoles, no era apta per als treballs científics ni per fer bona literatura.

Però mentre feia el batxillerat a l'Institut Ribalta, devia ser l'any 66, un company em va deixar un llibre, *De la meua garbera*, de Josep Pascual i Tirado. Fins que va caure a les

meues mans aquell llibre jo sols havia llegit en valencià algun sainet, escrit sense cap tipus de normativa i amb una qualitat literària ben precària. *De la meua garbera* me'l vaig empassar d'una tirada; després vaig llegir el *Tombatossals*. Em va sobtar aquell valencià de Castelló tan ben escrit. Allò tenia qualitat, i coherència ortogràfica. En efecte, aquells llibres publicats per la Societat Castellonenca de Cultura estaven escrits seguint les Normes de Castelló. Ja no vaig parar de buscar llibres escrits en valencià, i de llegir-los.

Van haver de transcórrer quinze anys de la meua vida fins que vaig descobrir que en valencià es podia fer, es feia, bona literatura. Fins als vint anys no em vaig assabentar que a Castelló s'havien signat les Normes que codificaven la llengua del País. Ho vaig saber per un germà del meu avi, Joan Baptista Porcar Ripollès, que havia estat precisament un dels signants l'any 32.

La llengua que jo parlava tenia una normativa, un codi modern, un acord d'unificació ortogràfica que s'havia signat a Castelló, la meua ciutat; un familiar pròxim havia estat protagonista d'aquell important acord. I tanmateix no en sabíem res; per contra, ens havien dit que parlàvem un dialecte incoherent.

Anys més tard vaig conèixer altres signants de les Normes del 32: Sanchis Guarner, Sánchez Gozalbo, Soler i Godes. Em van confirmar el que ja sabia pel meu oncle, que les Normes de Castelló eren l'adaptació al territori valencià de la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans, alhora que em van confirmar allò que ja sabia sense que m'ho explicara ningú: que el valencià és la nostra manera de parlar català.

Quan el parlant d'una llengua que ha estat menyspreada, bandejada de les escoles i de les institucions, descobreix un dia –és el meu cas– que la llengua que parla és una llengua moderna, amb una normativa que t'indica com

escriure intel·ligiblement d'una manera unívoca els teus pensaments, eixe descobriment és important. Per a mi ho va ser.

I va ser important perquè em va canviar la percepció de la llengua del país, de la família, dels amics. Perquè el valencià deixava de ser una llengua sense importància que sols servia per parlar a casa i que cadascú escrivia com bonament podia. Una llengua tribal sense recursos tècnics per adaptar-se a la modernitat. El valencià es podia escriure d'una manera correcta, i en valencià es podia escriure sobre qualsevol cosa. No sols sobre festes i folklore, com ens repetien cada dia els qui dominaven tots els recursos acadèmics, socials, polítics i econòmics del País. També es podia escriure sobre política i economia, es podien escriure treballs científics i s'escrivia bona literatura.

La percepció que tinc de mi mateix és la d'una persona que reacciona als estímuls i al coneixement, d'una manera més o menys normal. Definitivament, per a mi saber que hi havia un codi, consensuat amb criteris científics, que normativitzava el valencià, era important. La deducció lògica és que per a la societat valenciana també ho era, per a tots els parlants de la llengua.

Considere d'una importància cabdal el fet que a la ciutat de Castelló, ara fa setanta-cinc anys, 61 persones en representació dels escriptors i de les societats culturals del país, acordaren una normativa que reconeixia la unitat de la llengua i que dotava el valencià dels recursos per fer front als reptes de la modernitat. Els signants de les Normes de Castelló, potser no n'eren conscients del tot, però amb el seu acord, van preparar el valencià per resistir les llargues dècades d'ocultació i d'atacs sistemàtics que havien de vindre.

Ara, en celebrar l'efemèride, cal retre un homenatge de gratitud als signants de les Normes de Castelló, però també

als escriptors que han conreat l'idioma, als mestres que l'han ensenyat en temps hostils i al poble valencià que amb la seua fidelitat lingüística ha sabut conservar i transmetre la llengua, el més valuós instrument de comunicació i d'identificació col·lectiva.

Levante de Castelló-El Mercantil Valenciano, 20 de desembre de 2007, p. 4.

Déu em deu deu pessetes

ENRIC NOMDEDÉU BIOSCA

Portaveu del Bloc a l'Ajuntament de Castelló

«**D**ÉU EM DEU DEU PESSETES». Vés a saber per quina irreverent raó, esta és la frase que resta més persistentment a la meua memòria, dels dictats d'aquell curs del 69. Un any de bata de ratlles blaves i blanques, i de pantalons curts, que deixaven ben a l'aire els meus genolls de natural blanquinosos i plens de blaus. Malgrat que mai no vaig ser gaire baliga-balaga jo.

Els pares són catalans, tot i que la família del pare venia de Pego i el pare de la mare era de l'Alcúdia de Carlet. El cas és que, en vindre a viure al país, van tindre clar que volien que els seus fills aprengueren a escriure i llegir en català. Coherent raó per matricular la meua germana gran i a mi mateix als cursos de llengua valenciana de Lo Rat Penat.

Diré tot passant que ara no sabria explicar com van assabentar-se que existien, i he de confessar que no sé del cert si la meua memòria ho mitifica o no, però tinc el sincer convenciment que la cosa anava com ara diré.

El professor, en Vicent Forcada Martí, expert en castells, mestre i home discret (en una època en la qual per ensenyar valencià en una escola nacional, calia ser més que discret) ens feia comprar un quadern de dibuix i, a la primera plana teníem sempre un dibuix a mig fer i, a partir de la segona, començaven els dictats, les inflexions verbals, el vocabulari... Per si de cas Don Antonio, el director, feia una visita inesperada. Vist amb els ulls de hui, pot semblar una batalleta d'avi rondinaire, però només tinc quaranta-cinc anys, i en eixa mateixa escola, un altre professor em va bufetejar al pati per jugar en valencià amb Miguelín i Padilla. Així eren les coses.

Vaig aprovar el primer curs, i recorde que vàrem anar a València, a la seu de Lo Rat Penat, a recollir els diplomes. Aquell any vaig ser l'alumne més jove de tot el país. Així ho van dir en l'acte mig acadèmic mig lúdic, en el qual crec recordar que em van disfressar d'escolanet per representar una obreta. A l'eixida, se'ns acostà un matrimoni gran. Els havia cridat l'atenció el nostre cognom. Ells eren Tortajada, i de seguida trobàrem el lligam. La meua àvia també ho era de segon cognom, de Tortajada, i el nexa d'unió era els seus cosins germans Miquel i Enric. Miquel Duran i Tortajada, poeta nacionalista que signava Miquel de València, i Enric, que va hostatjar els meus pares en el seu viatge de noces i que fou regidor republicà a València. Adolf Pizcueta no tenia gaire bon concepte de la trajectòria política del meu avantpassat, ignore si amb raó, però a mi m'agrada recordar que va ser un dels signants de les Normes de Castelló.

Aquelles normes ortogràfiques que ens ensenyà d'ama-gat el mestre Forcada, en els cursos de Lo Rat Penat, abans que la ratapenada esdevingués vampir i es begués l'ente-niment. Tot.

L'any següent vaig anar intern a la Universitat Laboral de Xest, i vaig perdre de vista el senyor Forcada. No recorde haver-lo tornat a veure fins l'any 1982. Commemoràvem els 50 anys des de la signatura de les Normes, i el professor Germà Colón va visitar la ciutat per impartir una conferència, crec que a la Caixa d'Estalvis. Abans d'entrar em vaig acostar al meu mestre i li vaig dir: «Hui estic ací perquè l'any 1969 vosté estava allí.»

Sé que el tornaré a veure ara que commemorem el 75è aniversari, i espere que algú li retrà l'homenatge que li devem abans que tornem a coincidir en el centenari de les Normes.

Levante de Castelló-El Mercantil Valenciano, 23 d'octubre de 2007, p. 4.

75è aniversari de les Normes de Castelló: una oportunitat engrescadora

VICENT PITARCH

SENS DUBTE, LA CONFLUÈNCIA en un mateix any, el 2007, del centenari de l'IEC i del 75è aniversari de les Normes de Castelló afegia ingredients d'interès suplementari a ambdues commemoracions. D'entrada, propiciava que es posés de relleu un tret de les Normes del 32 fins aleshores no gaire atès, precisament la seva condició de producte fecund, en darrera instància, de l'Institut d'Estudis Catalans.

Certament, la celebració actual del triomf de la reforma fabriana al País Valencià compta amb uns precedents notoris, el més espectacular dels quals fou l'aplec del cinquantenari, a la plaça de bous de Castelló. Ara, el 75è aniversari ha estat únic i incomparable pel que fa a la profusió, la diversitat, la durada i la distribució del conjunt d'iniciatives que l'han integrat. Juntament amb l'objectiu que la notícia de les Normes assolís uns nivells plausibles de popularitat al si de la societat valenciana n'hi havia el de divulgar-les arreu de la catalanitat.

En aquesta comesa han col·laborat amb eficàcia i generositat els ressorts mediàtics, en proporció directa amb la seva independència respecte del govern de la Generalitat, el capteniment del qual davant la celebració de les Normes ha estat d'una indiferència olímpica. I bé, qualsevol que

hagi estat el nivell d'èxit assolit, l'oportunitat de la commemoració sembla indiscutible. En efecte, la reflexió oberta a l'entorn del significat profund que mantenen les Normes de Castelló esdevé peremptòria per al col·lectiu desvalgut que és la comunitat catalanoparlant del País Valencià, la qual ha de fer front a adversitats tals com la pervivència de prejudicis lingüístics crònics, les maniobres del secessionisme o algun episodi certament insòlit a l'Europa de la comunicació global com ho és el tancament dels repetidors valencians de tv3. Mentrestant, l'aparició d'una segona font normativitzadora, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, introdueix noves preocupacions damunt aquest context de perplexitats.

El Butlletí de l'IEC. La revista de l'acadèmia catalana de les ciències i les humanitats, núm. 117, 22 de gener de 2008. Consultable en línia: <http://www.iecat.net/butlleti/117/opinio.htm>.

PARLAMENTS

JESÚS RODRÍGUEZ MARÍN

PRESIDENT DE LA XARXA VIVES D'UNIVERSITATS
I RECTOR DE LA UNIVERSITAT MIGUEL HERNÁNDEZ, D'ELX

L'11 DE FEBRER DE 2005, amb motiu del desè aniversari de la fundació de la Xarxa Vives d'Universitats, els rectors del Consell General reunit a la ciutat de Morella en sessió extraordinària van acordar unir-se a les commemoracions del 75è aniversari de la signatura de les Normes d'Ortografia Valenciana, conegudes com a Normes de Castelló. Des d'aleshores, les comissions Permanent i de Política Lingüística de la Xarxa han treballat en la confecció del programa d'aquesta jornada que ara inaugurarem i que creiem que està a l'altura de la commemoració que avui ens uneix. Permeteu-me que, per això, comence amb l'agraïment pel seu interès i esforços en l'organització d'aquest acte a la Universitat Jaume I, en la persona del seu rector, Francisco Toledo, i en la de la vicerectora de Cultura, Margarita Porcar, així com al director d'Estudis d'Humanitats i Filologia de la Universitat Oberta de Catalunya, Isidor Marí.

L'acord signat en aquesta ciutat ara fa 75 anys, era aleshores una necessitat fonamental per a la comunicació –especialment escrita– entre els membres d'uns pobles amb vincles geogràfics, històrics i culturals comuns, ja que es tractava d'unes normes que convergien amb les que l'Institut d'Estudis Catalans havia acordat poc de temps

abans. Aquella va ser una decisió intel·ligent, útil i necessària, perquè els valencians poguérem aportar al món la nostra visió de les coses, i en valencià. Però encara avui l'esperit d'aquell acord és una necessitat imperiosa de la comunicació –base del pensament– entre unes societats que comparteixen problemes, recursos i oportunitats, i que mai guanyaran el futur si, tan a prop com estan els seus ciutadans, les institucions polítiques, científiques o culturals es donen l'esquena.

Quan, amb ocasió del desè aniversari de la fundació de la Xarxa Vives, vam emprendre la tasca de definir estratègicament l'associació, el reconeixement –sense cap fissura– de la unitat lingüística de les comunitats universitàries que en formem part –des de Perpinyà fins a Elx i des de Palma fins a Lleida– va ser identificat com el primer dels 6 valors compartits sobre els quals calia redefinir la missió social i projectar la visió de futur de la Xarxa, i puc assegurar avui que aquesta convicció comuna de la immensa majoria dels membres de les nostres universitats, no s'ha assolit sense investigació, reflexió, diàleg i voluntat de consens. Potser per això la Xarxa Vives ha esdevingut el marc idoni per donar continuïtat a l'esperit de les Normes de Castelló, i les trobades periòdiques i tan prolífiques dels serveis lingüístics universitaris, el portal electrònic Llengua.info o l'edició de vocabularis bàsics sobre àmbits concrets del coneixement, com ara la fotoquímica, la infermeria o la didàctica de l'educació musical, són exemples de la continuïtat d'aquest esperit.

Les universitats podem afirmar amb satisfacció que, des de la ferma fidelitat a la veritat científica, el diàleg constant i obert, i el respecte a la diversitat han caracteritzat i caracteritzen el treball en l'àmbit lingüístic, per tal que la nostra llengua o qualsevol altra llengua, lluny de ser «problematitzada», convertida en un conflicte, esdevinga un dret

real i un focus d'oportunitats per als seus parlants. Aquesta actitud institucional i els esforços que s'han fet en conseqüència no sempre han estat reconeguts, aprofitats ni, malauradament, respectats per les institucions polítiques. Però avui cal mirar endavant si volem que aquesta commemoració siga cap cosa més que el simple recordatori d'un fet històric i cal obrir-se a un diàleg rigorós, allunyat d'altres interessos que no siguen els d'un servei honest a la societat a la qual ens devem. És un desig generalitzat en el món acadèmic que les diverses institucions socials –i molt especialment aquelles que tenen la funció de normativitzar la llengua– facen un esforç per treballar conjuntament, sense intromissions ni subsidiarietats, sense complexos ni imposicions, amb llibertat i responsabilitat. Hi ha nous reptes que ens són comuns i que no podrem afrontar dividits. Per això la Xarxa Vives –com a espai institucional de trobada i intercanvi de coneixement– vol fer palesa en aquest acte la seua disponibilitat absoluta a treballar pel diàleg entre institucions homòlogues dels diferents territoris administratius del nostre àmbit lingüístic.

Un dels nous reptes als quals s'enfronten les nostres societats, i molt directament les institucions universitàries, és el del multilingüisme, una qüestió que urgeix planificar, coordinar i gestionar adequadament perquè la convergència del nostre sistema universitari en l'Espai Europeu d'Educació Superior siga plenament competitiva. És a dir, perquè els nostres professors, estudiants i investigadors estiguen a l'altura del que pretén el procés de Bolonya i, entre altres capacitacions, puguen comunicar en més d'una llengua els seus coneixements. Un panorama imminent, davant del qual la universitat no oblida que les llengües, a més de la seua funció comunicativa òbvia, tenen un paper fonamental pel que fa a la construcció de la realitat i un valor simbòlic insubstituïble per a la construcció identitària i la

cohesió legítima de qualsevol grup humà. Des d'aquest posicionament, la universitat defuig el reduccionisme utilitarista que pretén minoritzar les llengües minoritàries i presta a la societat el servei de preservar de la desaparició un element viu de la cultura i un dret de la ciutadania que, en el nostre cas, és la llengua dels valencians, catalans i balears, andorrans, rossellonesos i sards i de tots aquells que lliurement vulguen escriure-la o parlar-la.

Xarxa Vives, *De Castelló a Bolonya*, commemoració del 75 aniversari de les Normes de Castelló, Universitat Jaume I, 15 de novembre de 2007. Consultable en línia: http://www.vives.org/pdf/normes-castello_discurspresi.pdf.

FRANCISCO TOLEDO LOBO
RECTOR DE LA UNIVERSITAT JAUME I

PER A LA UNIVERSITAT JAUME I és un orgull poder acollir avui aquest acte acadèmic, en commemoració d'unes normes ortogràfiques que la història ha volgut unir al nom de la ciutat en la qual van ser signades ara fa 75 anys, les Normes de Castelló, un compendi de regles breu però cabdal per algunes raons fonamentals:

- a) Va ser promogut amb una clara voluntat de servei social, el d'orientar els valencians que escrivien, llegien i sobretot parlaven valencià.
- b) Va estar presidit per un esperit de consens entre diverses sensibilitats que hi van fer les seues aportacions amb generositat.
- c) Es va fonamentar en la reflexió intel·lectual.

La localització de la signatura de les Normes d'Ortografia Valenciana a la ciutat de Castelló va ser conseqüència directa del lideratge que la Societat Castellonenca de Cultura va tenir en el seu procés d'elaboració: la institució ha sabut aplegar des de 1919 la intel·lectualitat de les comarques castellonenques en un marc de diàleg, de racionalitat i d'universalització del coneixement, sense el qual no es pot entendre el progrés social i cultural experimentat pels castellonencs al llarg dels darrers 100 anys, i que

ha tingut en la creació d'aquesta universitat una de les fites més importants.

Des dels seu inicis, la Universitat Jaume I va agafar el testimoni, entre d'altres, de la Societat Castellonenca de Cultura, per tal de convertir-se en el principal motor de desenvolupament socioeconòmic i cultural del seu entorn. Setze anys després, consolidada com a epicentre dels recursos intel·lectuals de les nostres terres i com a espai de dinamització del coneixement des del qual Castelló s'ha obert i projectat al món sencer, la Universitat ens ha permès participar dels coneixements més universals, però també endinsar-nos en les particularitats de la cultura nostrada, per saber ben bé qui som i d'on venim a l'hora d'obrir-nos tants i tan nous camins. Per això, des d'aquesta institució no hem escatimat mai esforços per a la normalització de l'ús i la promoció del valencià, una tasca comuna a la resta d'universitats públiques de la Comunitat que té en l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana un dels seus màxims exponents.

Aquella voluntat de servei social dels signataris de les Normes de Castelló té continuïtat en la tasca que diàriament desenvolupen els serveis lingüístics universitaris i els docents, els quals llauren dret i fondo perquè l'ús oral i escrit del valencià es desenvolupe amb la correcció i la normalitat que li pertocquen al si de les nostres comunitats universitàries i, per extensió, de la nostra societat. La voluntat de consens i els espais d'intercanvi entre sensibilitats i pensaments diversos en matèria lingüística, l'hem trobat les universitats valencianes en la Xarxa Vives, de la qual formem part juntament amb les institucions d'educació superior de Catalunya, les Illes Balears, Andorra i Perpinyà. Gràcies a aquest marc interuniversitari de col·laboració, coordinació i actuació conjunta, hem fet importants avanços en la promoció de la nostra llengua als entorns més

immediats de les nostres universitats i també en importants fòrums internacionals, com ara les fires editorials de Guadalajara –a Mèxic– i Frankfurt.

Gràcies a la Xarxa Vives podem debatre, reflexionar i treballar amb llibertat i sense cap mena de complexos amb totes les comunitats universitàries dels territoris que tenen el català com a llengua pròpia.

L'emperador Marc Aureli aconsellava en el seu llibre III de meditacions venerar la facultat intel·lectual, «en ella rau tot –afirmava– perquè no es trobe mai en la teua guia interior una opinió inconseqüent amb la naturalesa i amb la disposició de l'ésser racional». Aquesta sentència resumeix d'alguna manera l'actitud de la Universitat respecte de la qüestió lingüística. Una actitud fidel amb l'intel·lecte, que exigeix racionalitat per accedir al coneixement d'allò més autèntic dels fenòmens humans i que es manté i s'enforteix amb la ferma convicció que –com deia el pensador romà– no té altra conseqüència que la correspondència del pensament amb la naturalesa humana dotada de raó. Açò és tot just el mateix que pretenien aquells «sabuts» que van investigar i fixar l'autenticitat del valencià l'any 1932, per tal de preservar-lo, dignificar-lo i donar-li possibilitats de futur.

Ara, davant dels reptes que l'Espai Europeu d'Educació Superior ens planteja, entre d'altres el del multilingüisme, la commemoració que avui ens ha convocat ací porta a la nostra memòria els noms d'uns homes que van saber fer de l'intel·lecte un servei al seu poble. No siguem tots nosaltres –persones i institucions– menys valents a l'hora de fer el mateix, assumir l'evidència científica i treballar tots plegats vers la llibertat que sols la saviesa ens pot donar.

Xarxa Vives, *De Castelló a Bolonya*, commemoració del 75 aniversari de les Normes de Castelló, Universitat Jaume I, 15 de novembre de 2007: Consultable en línia: http://www.vives.org/pdf/normescastello_discursuji.pdf.

XAVIER GRAU

RECTOR DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

COM ENS IL·LUSTRAVA el professor Miquel Àngel Pradilla en la seva conferència, les Normes de Castelló de l'any 1932 foren centrals per a la nostra llengua, atès que significaren l'impuls al coneixement i la difusió de l'ortografia fabriana de l'Institut d'Estudis Catalans al País Valencià. Un acord que amb la seva força ha permès que 75 anys després hagi superat tota mena d'obstacles, que de ben segur no han estat inerts, però que cap dels quals per separat, ni tampoc la seva suma, no han aconseguit esberlar ni fragmentar ni fer morir la nostra llengua, si bé cal reconèixer que de vegades hem patit i de valent, fins i tot encara avui dia. En aquest sentit, la Junta de Personal Docent no universitari de Castelló (vegeu pàgines 208-209) emetia la setmana passada un comunicat en què demanava, entre altres qüestions, recuperar l'esperit de consens de les Normes de Castelló per enfortir la nostra llengua al País Valencià com a eina de comunicació i de cohesió social. De ben segur que aquest és un dels reptes que tenim al davant, però, si em permeten, no només al País Valencià sinó a tot l'àmbit lingüístic i territorial del nostre idioma.

D'exemples, malauradament, no ens en falten. Fa pocs dies, i amb motiu de la participació en un acte del Centre Cultural d'Aragó de Tarragona, vaig voler centrar-me en

el binomi nació-llengua. Com saben millor que jo, a la Corona d'Aragó hi havia dues llengües de treball habituals, l'aragonès i el català. L'aragonès va ser desplaçat pel castellà, molt disminuït, encara més que el català, fins a aconseguir un estadi molt minoritari, tant que avui dia s'hi suposen un global de 12.000 parlants. Com saben, el Parlament d'Aragó està tramitant un projecte de llei de llengües que, entre altres qüestions, té previst afavorir el coneixement i l'ús de l'aragonès i també del català en aquells territoris aragonesos que la tenen com a pròpia. De ben segur que si no s'hagués arribat a aquest estadi, la feina a fer no seria tan ingent.

Un segon exemple: ahir, amb motiu de la cloenda del Correllengua a Perpinyà, un miler de manifestants reclamaven que també s'impulsi l'ús social del català a la Catalunya del Nord.

I altres exemples, si volen: les advertències principalment dels nostres acadèmics sobre l'ús del català al Principat de Catalunya, el debat dia sí dia també sobre el tancament de les emissions de TV3 al País Valencià, la dificultat per expressar-se en català davant la Unió Europea i un seguit d'etcèteres.

I no pretenc magnificar els problemes, al contrari. Com els deia, després de gairebé mil anys encara som aquí, i això crec que és un magnífic exemple d'èxit col·lectiu. Comemorar, però, el 75è aniversari de les Normes de Castelló també ha de ser motiu per reflexionar sobre el nostre passat, el nostre present i fer propostes per al futur.

Aquesta reflexió sobre el present em porta a voler destacar un paper que també entenc central, sobretot en les darreres dècades, el de la universitat, però molt en especial el de la universitat valenciana. M'explicaré.

Tradicionalment, la universitat moderna ha tingut un doble paper, una doble missió, que se'n diu ara: d'una

banda, la docència, és a dir, la formació de les persones en el màxim nivell del coneixement i en tots els camps del saber i, d'una altra, la recerca, la generació de coneixement, instrument de desenvolupament de la ciència i de la societat mateixa. I és la combinació adequada d'aquests dos papers el que defineix a tot el món una veritable universitat. La universitat pública catalana d'avui, capdavantera a l'estat espanyol i ben situada a Europa, ha sabut desenvolupar bé aquest doble encàrrec.

És a la fi del segle XX, però sobretot durant aquests primers anys del segle XXI, quan, a la universitat, se li comença a demanar de manera explícita un tercer paper. És el que anomenem tercera missió, que es defineix, en un sentit molt ampli, com la transferència de coneixement cap a la societat.

Com els deia, entenc que, en l'àmbit lingüístic, la universitat, i molt intensament la universitat valenciana, des de molt abans de l'inici del segle XXI ha desenvolupat amb molta fermesa aquesta tercera missió, aquesta responsabilitat cap a la societat que l'ha creada. La universitat ha estat (i és) un dels garants principals de la rigorositat acadèmica i la raó científica al voltant de la llengua catalana. Avui he après, a més, que és font també d'arguments segregadors. En qualsevol cas, la universitat valenciana s'ha enfrontat, quan ha calgut, al poder polític i fins i tot al judicial (són coneguts els conflictes estatutaris de les Universitats de València i de la Jaume I de Castelló). Aquest fet ha permès, de ben segur, que les Normes de Castelló hagin tingut en la comunitat científica i acadèmica un dels principals defensors i difusors. No vull dir amb això que la universitat del Principat no hagi desenvolupat, quan ha calgut, aquest paper (a la URV coneixem bé el que significa ser un objectiu identificat amb la batalla lingüística com a instrument de confrontació política). Però el fet de comptar amb una altra realitat

social i política i amb l'existència de sòlides institucions com l'Institut d'Estudis Catalans ha facilitat desenvolupar aquesta tasca una mica més acompanyats.

Lluny de les permanents acusacions d'interferència en la realitat valenciana des del Principat, les universitats, atesa la nostra vocació científica i humanística, entenem que la realitat i la fermesa d'una llengua, a semblança del coneixement, no es pot fragmentar per àmbits polítics sinó que és responsabilitat de tots els parlants. És amb aquesta raó de ser que, ara ja fa tretze anys, les universitats de tot l'àmbit lingüístic crearem també la Xarxa d'Universitats Joan Lluís Vives (de la qual el professor Martí fou el primer president), exemple de la voluntat compartida de les universitats de parla catalana per recuperar els nostres lligams lingüístics, històrics i culturals.

Les llengües no han ser, i menys en el camp del coneixement, motiu de distància; ans al contrari, enriqueixen i amplien la nostra cultura, i la universitat ha d'ajudar-les-hi, ja que l'expressió i fortalesa d'una llengua és també expressió i fortalesa d'una cultura i, per tant, d'una cultura científica.

Celebro, doncs, que l'Institut d'Estudis Catalans, l'any del centenari de la seva creació (en felicito el president), hagi decidit commemorar aquest 75è aniversari de les Normes de Castelló i que aquest magnífic cicle també ens permeti desenvolupar noves propostes de futur que ens duguin a augmentar la fortalesa de la llengua que compartim tots els Països Catalans.

Commemoració del 75è aniversari de les Normes de Castelló,
Aula Magna de la Facultat de Lletres, Universitat Rovira i
Virgili, Tarragona, 6 de novembre de 2007.

JOAN MARTÍ I CASTELL
PRESIDENT DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA
DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
I EXRECTOR DE LA URV

L'ANY 2007 és especialment ric en aniversaris que afecten la història, sempre sinuosa, de la llengua catalana. Avui escau que en destaquem dos, que estan íntimament lligats: el Centenari de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans i el setanta-cinquè aniversari de les Normes de Castelló. Dues fites estretament relacionades, perquè l'una és conseqüència de les finalitats i els objectius de l'altra.

Deia fa pocs dies en una altra seu que la primera meitat del segle XX marca el punt d'inflexió en la vida de la llengua catalana i en salva la solució de continuïtat que l'amenaçava fatalment. N'hi ha prou amb pensar què s'hauria esdevingut si abans de 1936 l'Institut d'Estudis Catalans no hagués conclòs la tasca de la seva normativització que liderà Pompeu Fabra. Llegint el pensament del Mestre, fa l'efecte que tant l'Institut com ell mateix s'adonaren que era una necessitat del tot peremptòria codificar el català, per tal que fos possible allò que mogué principalment Enric Prat de la Riba a crear l'acadèmia: que recuperés els espais que havia perdut en l'expressió més formal, en l'àmbit de la ciència, de la tècnica i de la creació literària. Com si preveïessin la tragèdia que no era lluny; com si les convulsions sociopolítiques i econòmiques els fessin conscients

que o s'afanyaven a ordenar-lo adequadament o podrien perdre la darrera ocasió de restituir-lo a la comunitat. Sortosament, hi foren a temps.

Nogensmenys, la preceptiva que dirigí Fabra no podia per si mateixa assegurar la recuperació lingüística. Calia l'extensió i l'acceptació social, òbviament, més enllà del Principat de Catalunya, en tots els territoris de llengua catalana. Sense l'adopció disciplinada, hauria quedat en no-res, en un intent fallit. I, malgrat que en l'elaboració s'hi aplicaren criteris científicament i sociolingüísticament impecables, malgrat que la feina s'igualava amb escriure a les codificacions de totes les altres llengües romàniques, no obtingué l'assumpció immediata general de la comunitat catalanoparlant. S'hi hagueren d'ajuntar fins i tot esforços polítics per a aconseguir que no s'estronqués allò que al cap de més de cent anys hem comprovat que ha estat la preservació del català de la seva extinció definitiva.

Les normes socials, siguin de la mena que siguin, resulten molestes, justament perquè obliguen, perquè exigeixen una acollida unitària, altrament no funcionen com a tals. I les ortogràfiques, gramaticals i lèxiques no en són una excepció. Les que redactà Pompeu Fabra i que l'Institut d'Estudis Catalans promulgà l'any 1913, que es completen amb el *Diccionari ortogràfic* de 1917, se cenyien escrupolosament a la tradició literària del segle xv, a la ciència de l'etimologia, a l'ús quotidià en les diverses variacions, al contrast ponderat amb les solucions de la Romània. Però, al costat de les adhesions incondicionals, no hi faltaren els rebuigs més vehements. D'institucions, com l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, i d'escriptors, com Àngel Guimerà, i erudits, com Ramon Miquel i Planas, Antoni Griera, Anfós Par o Josep Calveras. Persones i ens principatins.

A la Catalunya del Nord, a les Balears i al País Valencià, les resistències foren molt superiors. Calgué una espera no

exempta d'irritació i d'indignació del mateix Pompeu Fabra; i llarga, perquè fins als anys trenta no es generalitzà l'acceptació.

Allò que celebrem avui és precisament el fet que podem dir que simbolitza la fi de les reticències i, doncs, que representa la comprensió final que si es volia la pervivència de la llengua, no es podia refusar la imprescindible codificació. I Castelló en fou la ciutat testimoni l'any 1932. Les anomenades per això *Normes de Castelló* no són en el fons sinó la preceptiva fabrista invariada que sabé presentar-se tàcticament de manera adequada per a assolir el fi de la cohesió en l'ús literari de la llengua. Les entitats culturals i els intel·lectuals valencians que les signaren tancaven feliçment unes polèmiques que, si haguessin prosperat, haurien enfonstat l'obra de redreçament de Pompeu Fabra i, amb aquesta, la continuïtat, si més no, d'un idioma d'alta cultura.

Remarco unes paraules de les *Bases per a la unificació de l'ortografia valenciana*, que constitueixen les Normes: «Els escriptors i investigadors del País Valencià, les Corporacions i publicacions més preparades de la nostra terra, amb un patriotisme que mai s'enaltirà prou, han arribat a l'acord transaccional que suposa el sistema que ací s'explana.» S'hi fa referència al patriotisme, a la lleialtat a la comunitat lingüística, en la línia que el mateix Pompeu Fabra reclamava quan es lamentava de les resistències d'alguns escriptors a assumir la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans: els retreia que eren, per això, mals escriptors, però també mals patriotes.

Vull aportar, en aquest sentit, una reflexió que em sembla especialment pertinent. Fa la impressió que alguna cosa hem desaparegut de la lliçó històrica; ara i adés es manifesten tendències de rebuig a les solucions que s'estableixen acadèmicament, que són i que han de ser, més enllà dels gustos personals, les que s'han d'admetre. I no parlo de cap territori en concret, sinó que em refereixo al conjunt de les

terres de llengua catalana, si volen, començant pel mateix Principat de Catalunya. El distanciament respecte a la normativa no es pot definir de cap altra manera que no sigui l'amenaça de la fragmentació d'un idioma que ja està prou maltractat pels qui, des de fora, en són particularment i obstinadament hostils. No anirem bé, gens bé, si les forces que atempten contra la unitat de la llengua no són solament exògenes, sinó que també són endògenes. D'això, n'hauríem de ser més conscients que no som.

Commemoració del 75è aniversari de les Normes de Castelló,
Aula Magna de la Facultat de Lletres, Universitat Rovira i
Virgili, Tarragona, 6 de novembre de 2007.

GERMÀ COLÓN DOMÈNECH

UNIVERSITAT DE BASILEA
I INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

CELEBREM ENGUANY EL 75 ANIVERSARI de les Normes de Castelló, les quals uns intel·lectuals valencians van signar a desembre de 1932, no tots com a lingüistes, ans simplement ciutadans, conscients del que val la recuperació de la llengua pròpia, llengua que sempre s'hauria de presentar vestida amb dignitat, i no amb parracs, a péntols. El que per a les persones és el vestit, és la grafia per als idiomes. En realitat, les Normes de Castelló van ser un acord ortogràfic, amb el qual els valencians s'unien amb els escriptors de les altres terres de parla catalana, tot preservant qualche particularitat de la terra valenciana. Això és tot. Si les coses no havien vingut com han vingut, i algunes capelletes de la capital del vell regne no s'havien volgut destacar per tèrbols interessos, avui només recordaríem les Normes com un encertat esdeveniment del passat, com una respectable antigalla, cosa d'arqueologia filològica. Quin castellà o quin francès recorda quan es va fixar la grafia castellana o la francesa? Ara, però, en les nostres circumstàncies, les anomenades Normes del 32 o de Castelló han esdevingut un signe d'agrupament dels valencians fidels a llurs responsabilitats.

Fins a l'any 1981, quan a València un grup d'ignorants va decidir, solemniament i grotesca en una cerimònia al Puig, de donar per mortes les normes castel·lonenques, que fins aleshores tots aplicaven, no m'havia preocupat gens d'aquestes regles. Després m'he vist obligat a parlar-ne i a defensar-les.

Des d'aquell dia de desembre del 1932, amb la signatu-

ra de l'acord s'unificava la manera de representar els fonemes de l'idioma; l'anarquia grafemàtica desapareixia i s'obria pas a un coherent sistema ortogràfic. Aquells valencians, sens dubte, tenien individualment unes inclinacions per la representació de la pronúncia o certes preferències morfològiques o lexicals; els uns eren més o menys arcaïtzants o etimologitzants, els altres innovadors i partidaris d'un acostament a la grafia fonètica. Hom hi va renunciar, amb seny i sentit cívic, a favor d'una normativització que tots havien de compartir. Les Normes foren publicades al *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*.*

Un important esplet representatiu de literats i d'estudiosos de tot el País Valencià arribà a un consens sobre codificació idiomàtica. Recorde, entre d'altres, les personalitats del pare Lluís Fullana (primer signatari), del canonge Josep Sanchis Sivera, del doctor Àngel Sánchez Gozalbo, de Lluís Revest, de Gaietà Huguet, de Josep Pascual Tirado, d'Ignasi Villalonga, del notari Honorí Garcia, i del aleshores jove Manuel Sanchis Guarner. He dit que tots sacrificaren alguna cosa de llurs propensions, però donaren una lliçó de tolerància i de convivència (que avui ens sembla ben envejable).

L'harmonia durà fins als anys 1974 o 1975, és a dir que, durant la negra nit del franquisme, tots els valencians que usaven la nostra llengua, de Xavier Casp i Miquel Adlert a Joan Fuster i a Vicent Andrés Estellés, seguiren pacíficament i fructíferament el model normatiu.

En l'actualitat aqueixa harmonia ha deixat pas en alguns reduïts i sorollosos cercles a una cacofonia. Al Cap i Casal algú ha volgut trencar la pau lingüística, prenent separar el que des dels inicis històrics del Regne de València és unit. Aquest intent no podrà prosperar per molt que s'hi esforcen.

* BSCC, xiv, 1933, pp. 273-280.

Les bases castellonenques resumeixen, simplificant-les, les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans del 1913, exposades per Pompeu Fabra a partir del 1917. Però davant el desori lingüístic existent a València, el mateix fet d'haver-les signades constituïa un intent generós de resoldre un antic plet i delicat. Hi hagué, cal repetir-ho, respectables sacrificis d'amor propi.

La grafia propugnada per les Normes del 32 és molt senzilla per a un parlant valencià (-es dels plurals femenins, -r final etimològica, distinció de les àtones *a*, *o*, *e*), mentre que presenta problemes sovint arduos per a qualsevol locutor d'altres indrets del domini, siga principatí o balear. Això em duu a pensar que abans de la reforma ortogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans del 1913 (i encara després) hi hagué al Principat i a les Illes enfrontament entre normistes i antinormistes; aquests volien, com a mínim, la *y* grega, el femení del plural en *-as* (*casas*), o la terminació de la sisenana persona del plural en *-an*, però la fonètica del valencià i del lleidatà era la prova vivent que aquesta pretensió no es justificava de cap de les maneres. Ara totes aquelles discussions i baralletes s'han calmat i ningú no hi pensa més. Esperem que un dia podrem dir el mateix de la situació a València: la ignorància, el complex d'inferioritat i l'interès torçut són difícils de desarrelar, però cal no desconfiar, car sabem de quin costat es troba la raó i la ciència.

En una altra ocasió vaig precisar el següent: Amb les Normes a la mà, m'he lliurat a un curiós i gratificant experiment. He analitzat diversos fragments de texts valencians antics: *Furs* de Jaume I i de Pere el Cerimoniós, *Poesies* d'Ausiàs March, *l'Espill* o *Llibre de les dones* de Jaume Roig, *el Tirant lo Blanch*, la *Vita Christi* de sor Isabel de Villena, *el Cartoixà* de Roís de Corella, *Liber elegantiarum* de Joan Esteve, i la *Vida de santa Magdalena en cobles*. M'he entretingut a observar els punts que poden ésser conflictius: sobre-

tot el de la representació de les consonants sibilants palatals: *-tx-* i *-tg-* o de *-ch-* i *-g-*. Realment les solucions adoptades per aquells prohòmens valencians responen al geni de la llengua, sense cap mena de dubte. No vull cansar-vos amb una tirallonga de grafies; alguna cosa vaig exposar-la breument en un discurs acadèmic ara fa 25 anys i fóra superflu tornar-hi en aquest moment (això no vol dir que no ens calguen assèptics estudis grafemàtics ben pregons de la *scripta* valenciana, però no és l'hora de fer-ho ara i ací). Hom em creurà si dic només que, per la prepalatal africada sorda (corresponent al castellà *-ch-* de *hucha*, *ocho*, *mucho*), *-tx-* i *-ch-* estadísticament són quasi equivalents al segle XV, però en alguns tèrmins com *despatxar*, *tatxar* hom mostra una preferència per la solució amb la *-tx-* sobre *-ch-* (en els *Furs* la permanència va des de texts de 1261 fins al segle XVI). El nexa *-tx-* és més antic. Els qui, no sabem per quines raons, propugnen la *-ch-* no s'adonen que el grafema en qüestió és de procedència francesa i que, com Menéndez Pidal en va deixar constància, del francès el prengueren els castellans.¹ La grafia *-g-* en casos com *metge* quasi no es troba mai.

La qüestió de les finals sordes és simplement de fidelitat etimològica: escrivim d'acord amb amb l'ètimon *gratitud*, però *joventut*; escrivim *verd* i no **vert* (com apareix sovint en documents antics i com fan els francesos en llur grafia actual) perquè el llatí deia *viridem*, mentre que la justificació del mot *cert* (i no **cerd*) es troba en *certum*. Si hi ha alguna dificultat, la solució ens la dóna el femení *verda* | *certa*. Una cosa semblant passa amb *verb* (cf. *verbal*, *verbalitzar*), però *serp* (cf. *serpentina*). L'ortografia és una convenció i comporta unes regles a les quals s'ha d'ésser fidel. Si totes

1. Vegeu el seu llibre *Orígenes del español. Estado lingüístico de la Península Ibérica hasta el siglo XI*, Madrid, 1950, 3a ed., pp. 60-63, § 8.

les grafies dels idiomes foren tan fàcils com la nostra!, he pensat sovint a encarar-me amb algun idioma estrany.

Resta un punt del qual s'ha volgut fer un cavall de batalla, i és el de l'accentuació gràfica. Precisament s'ha pres com a emblema el nom de la capital: amb l'accent o sense? Quines coses s'amaguen darrere aquesta innocent titlla de *València*? El problema de l'accentuació gràfica no es pot dirimir amb els materials antics al davant, perquè l'accent diacrític és una invenció relativament moderna i solament la impremta veneçiana d'Aldo Manuzio començà, a la fi del segle xv, a utilitzar-ne el procediment (el qual, però, no es generalitzà fins prou més tard), sobretot per evitar confusions d'homònims. També Nebrija en el seu diccionari llatí-castellà del 1492 va recórrer alguna vegada a l'accent. En una llengua hispànica, i en la nostra particularment, els diacrítics són fonamentals ja que la posició de la síl·laba tònica té rellevància fonològica: en *líquida*, *liquida*, *liquidà*, el sentit canvia segons que el mot és esdrúixol, greu o agut. Sense cap justificació, uns pocs han pretès recentment, a la ciutat de València, suprimir els accents en l'escriptura: *Castelló* esdevé *Castello*, com qualsevol topònim italià! És una bona manera d'embolicar el que era molt clar. Afortunadament a Castelló, bres de les Normes, i a la major part del País Valencià aquesta actitud no ha provocat més que indiferència. No volem caure en el desgavell i ens mantenim fermes dins l'esperit d'obertura, d'integració i de serenitat d'aquells valencians lúcids d'ara fa 75 anys. Aquells valencians eximis tingueren l'honor de contribuir a aital esperit de concòrdia. Per aquesta lliçó i per tantes altres com ens han donat en el camp de la història jurídica i de la nostra història, de la nostra cultura valenciana, els devem un gran agraïment.

Del discurs inaugural de la commemoració del 75è aniversari de les Normes de Castelló per la Xarxa Vives, *De Castelló a Bolonya*, Universitat Jaume I, 15 de novembre de 2007: Consultable en línia: http://www.vives.org/pdf/normescastello_discurscolon.pdf.

JAVIER MOLINER GARGALLO
VICEALCALDE DE CASTELLÓ DE LA PLANA

AVUI ESTEM ACÍ perquè Castelló i el ciutadans i ciutadanes que estimem la nostra llengua, enguany estem d'aniversari. Han passat 75 anys des d'aquell acte a la Casa Matutano del carrer de Cavallers, però l'esperit de les Normes del 32 segueix tan viu com aquell any.

Les Normes de Castelló són un document senzill, a penes són 34 pautes ortogràfiques per a ajudar-nos a establir criteris per a tots els parlants i escriptors. Darrere aquesta simplicitat, les Normes del 32 és el document de la valentia de les persones que sabien quina era la veritable riquesa de la llengua, que és unir i no separar.

La llengua serveix per a aproximar, per a comunicar-se, per a entendre's i no per a allunyar-se ni buscar la dispersió.

Perquè la llengua està viva, és canviant, sempre ha de millorar, d'adaptar-se als temps i a les necessitats dels seus parlants. Hem de mantenir la seua integritat sense que l'excés de zel ens faça caure en l'anquilosament o en l'allunyament de la realitat que l'envolta.

I la realitat és que avui Castelló és una ciutat rica perquè llueix amb satisfacció i sense humilitat que vam ser la seu d'aquest important document que va possibilitar la unió de 14 entitats i 52 personalitats del món social i cultural de la Comunitat Valenciana. Vam ser el lloc elegit per a aquest gran pacte que s'amagava darrere l'ortografia per una raó

essencial: Castelló és una ciutat sense ruptura lingüística. Ho demostrem cada dia perquè l'ús de la nostra llengua ací, a la nostra ciutat, es fa de manera natural i perquè saber valencià, parlar valencià, és un motiu d'orgull per a qual-sevol castellanenc o castellanenca.

A la nostra ciutat, conrear la llengua no ha de ser una obligació, sinó un dret de tots els ciutadans i ciutadanes. Hem d'evitar les imposicions i convertir en un orgull ser capaços d'entendre'ns en el mateix idioma.

La llengua és un mitjà de comunicació, una eina que no és patrimoni dels territoris, sinó de les persones. Per si mateixa, la llengua no és res si ningú la parla, si cap persona no la utilitza. Aquelles Normes van ser l'inici d'un important procés d'ensenyament i revalorització de la nostra cultura i la nostra parla, i avui reprenem aquesta voluntat de fomentar al màxim l'ús de la llengua i el seu consum com a element d'integració.

Les Normes del 32 es van redactar amb dues premisses ben clares: unificar criteris d'ortografia en funció de l'aplicació de la filologia i, una cosa igual d'important, introduir-les contemplant la realitat social de l'època.

L'editorial de la publicació *Taula de Lletres Valencianes* deia en l'època que «per arribar a la unificació lingüística no veiem més que un camí. No és el de les autoritats... ni el de la imposició, sinó el de l'acord».

Aquesta jornada és l'avançament de molts actes que reviuran a Castelló aquells dies i aquell sentiment d'unió i d'unitat. Donem exemple, 75 anys després, des d'ací, des de Castelló, i mantinguem viu l'esperit conciliador i enriquidor fonamentat en la unitat i el consens.

Xarxa Vives, *De Castelló a Bolonya*, commemoració del 75 aniversari de les Normes de Castelló, Universitat Jaume I, 15 de novembre de 2007: Consultable en línia: http://www.vives.org/pdf/normes-castello_discursviceal.pdf.

DECLARACIONS I RESOLUCIONS

XARXA VIVES D'UNIVERSITATS

Davant la construcció de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, reunides per a la commemoració del 75 aniversari de les Normes de Castelló, i com a conclusió de la jornada «De Castelló a Bolonya», les 20 universitats de la Xarxa Vives

CONSTATEM la gran oportunitat que per a la nostra llengua significa la construcció d'un espai universitari multicultural i multilingüe, que ens permet aprofitar l'experiència d'acollida lingüística i la configuració de l'aula multilingüe adquirides els darrers anys, i posar les nostres universitats en l'espai d'ensenyament europeu i mundial com a motors del desenvolupament i la innovació dels nostres territoris i de la qualitat de vida de les seues persones, en un context internacional enriquidorament plural i divers.

CONFIRMEM la nostra ferma voluntat de continuar treballant per dissenyar les polítiques i les estratègies comunes que ajuden a construir la realitat multilingüe i multicultural de les nostres universitats.

Xarxa Vives, *De Castelló a Bolonya*, commemoració del 75 aniversari de les Normes de Castelló, Universitat Jaume I, 15 de novembre de 2007: Consultable en línia: http://www.vives.org/pdf/declaracio_castello.pdf.

JUNTA DE PERSONAL DOCENT NO UNIVERSITARI

La Junta de Personal Docent no universitari, davant de la commemoració del 75é aniversari de la signatura de les Normes de Castelló,

MANIFESTA:

Les Normes de Castelló, o simplement les Normes del 32, en paraules d'Enric Valor «fou un fet importantíssim per al ressorgiment, afirmació i consolidació del tret més característic de la identitat del nostre poble. Les Normes de Castelló han creat una gran i saludable inèrcia de lectors i escriptors. L'idioma s'ha consolidat i es consolida més a més segons el seu ensenyament va ampliant-se...»

En paraules de Vicent Pitarch: «Les Normes de Castelló constitueixen una de les fites més sòlides que van ser capaçes de bastir els nostres predecessors...»; «Les Normes de Castelló constitueixen, com és ben sabut, la consolidació al País Valencià de la codificació lingüística generalitzada que havia iniciat, l'any 1913, l'Institut d'Estudis Catalans».

Per tant, la signatura de les Normes de Castelló ha estat i és el fet més important que els valencians hem fet per la nostra llengua. Aquell moment, tan lluny i alhora tan pròxim en la nostra història, va fer possible aquell context d'acord, de consens, al si de la societat valenciana.

Com a ensenyants, la nostra modesta contribució per homenatjar els escriptors, intel·lectuals i associacions cívi-ques que feren possible la signatura de Les Normes de Castelló, ha estat, és i serà refermar el compromís d'ensenyar la nostra llengua i en valencià a les noves genera-cions de valencians que es formen a les nostres escoles.

Per això, la Junta de Personal Docent fa una crida a tots els centres didàctiques i als ensenyants perquè en les seues tasques docents programen, organitzen i facen activitats per tal de destacar la transcendència social i històrica de les Normes però no només com un fet històric a comeme-morar, sinó sobretot com una projecció de futur, de cara a plantejar-se la presència i la vigència de la nostra llengua en l'Europa del segle XXI.

Així mateix, la Junta de Personal dóna suport a totes aquelles iniciatives que des de la societat civil, institucions, associacions, etc., es facen per tal de commemorar la dimen-sió de les Normes de Castelló.

Finalment, la Junta de Personal fa una crida a la socie-tat civil valenciana per recuperar l'esperit de consens i concòrdia que va possibilitar la signatura de les Normes de Castelló, per arribar a un acord que possibilite la recu-peració del valencià en tots els àmbits d'ús social i fer de la nostra llengua una eina de comunicació i de cohesió social.

(La Junta de Personal Docent no universitari de Castelló, formada pels sindicats STEPV-IV, ANPE, FETE-UGT, CCOO, USO i CSI-CSIF va aprovar aquest manifest el 29 d'octubre de 2007. El manifest fou assumit per les Juntes corresponents de València i d'Alacant –integrades pels sindicats esmentats, amb excepció d'USO– els dies 26 de novembre i 19 de desem-bre, respectivament, de 2007. Totes tres Juntes van aprovar aquesta resolució per unanimitat).

FEDERACIÓ D'ENSENYAMENT DE COMISSIONS OBRERES PV

La comissió executiva de la Federació d'Ensenyament de CCOO PV,

RESOL:

1. Adherir-se a tots els actes promoguts per la Comissió Cívica pels 75 anys de les Normes de Castelló i col·laborar en la difusió de la rellevància que aquestes Normes han suposat per a la difusió i la consolidació del valencià com a llengua d'integració social i d'identificació cultural.

2. La Federació d'Ensenyament, a més ,col·laborarà en aquestes iniciatives amb la campanya «Normal i normalitzat» que vol promocionar l'ampli ús social de la llengua pròpia i consolidar l'opinió que el valencià és una llengua normalitzada juntament amb la resta de variants del català i que pot servir com a vehicle d'integració social per a totes les treballadores i treballadors.

La campanya consistirà en la difusió en els mitjans de comunicació propis de la Federació, en els de la Confederació Sindical i en la resta de mitjans del País Valencià d'un seguit d'articles i entrevistes de persones relacionades amb l'ensenyament, la difusió o la normalització social de la nostra llengua.

3. La Federació d'Ensenyament de CCOO PV col·laborarà en la gestió i promourà la difusió de la pàgina web

«Normal i normalitzat» que ha posat en marxa la Confederació Sindical de CCOO PV i que inclou les accions esmentades al punt anterior més altres enllaços i aportacions que s'hi vagen incorporant. Aquesta serà la principal eina de relació i difusió de la campanya.

4. Aquesta Comissió Executiva considera que el valencià ha de convertir-se en punt de trobada de tots aquells que viuen i treballen al País Valencià i que el Govern valencià ha de dedicar esforços polítics i econòmics necessaris per a una extensió global de l'ús social del valencià, especialment en aquells en què la seua presència és encara feble, com ara el cinema, la justícia, la integració dels nous nadius, etc.

5. Proposem que Castelló, amb motiu d'aquesta commemoració de les normes del 32, siga anomenada capital cultural de la llengua catalana pel que fa a la integració i difusió de la nostra llengua a tots els territoris on és llengua cooficial o oficial. Proposem també –i ho traslladarem als àmbits als quals tenim accés– que la Ciutat de les llengües que el govern valencià ha promogut a Castelló siga una referència acadèmica de la difusió i la formació en català i que aquesta siga la seua llengua oficial i primordial.

6. Finalment, aquesta Comissió Executiva fa una crida a la societat civil valenciana per recuperar l'esperit de consens i concòrdia que va possibilitar la signatura de les Normes de Castelló, per arribar a un acord que possibilita la recuperació del valencià en tots els àmbits d'ús social i fer de la nostra llengua una eina de comunicació i de cohesió social.

Resolució de 14 de desembre de 2007.

INTERSINDICAL VALENCIANA (STEPV, STA, STAPV, STSPV, PUT, STICS i SF)

Declaració sobre les Normes de Castelló

Intersindical Valenciana «fa una crida a la societat civil valenciana per recuperar l'esperit de consens i concòrdia que va possibilitar la signatura de les Normes de Castelló». Aquesta se suma a la commemoració del 75è aniversari de les Normes Ortogràfiques de Castelló, sovint conegudes simplement com les Normes del 32, per la data –21 de desembre de 1932– en la qual destacats escriptors i entitats culturals valencians del moment, reunits a Castelló, van consensuar un acord que adaptava l'ortografia fabriana de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) a la variant valenciana de la llengua comuna. Entre els escriptors signants de l'acord hi havia el pare Lluís Fullana Mira i, entre les institucions, a més de la Societat Castellonenca de Cultura, d'altres com Lo Rat Penat i el Centre de Cultura Valenciana.

Intersindical Valenciana referma «el compromís de promocionar i usar en tots els àmbits de la vida la nostra llengua, així com d'ensenyar-la a les noves generacions de valencians que es formen en les nostres escoles». En aquest sentit exigeix a totes les administracions públiques que dediquen més esforç per garantir-ne l'ús i la seua promoció. A més, convida tota la societat valenciana i, especialment, els

centres docents i professionals de l'ensenyament «perquè en les seues tasques programen, organitzen i facen activitats per tal de destacar la transcendència social i històrica de les Normes però no només com un fet històric a commemorar sinó sobretot com una projecció de futur, de cara a plantejar-se la presència i la vigència de la nostra llengua en l'Europa del segle XXI».

País Valencià, 19 de desembre de 2007.

Consultable en línia: http://stepv.intersindical.org/efemerides/comunicat_normes32.pdf.

AJUNTAMENT DE MUTXAMEL

*Declaració institucional en commemoració
del 75 aniversari de les Normes de Castelló*

La signatura, ara fa 75 anys, de les Normes de Castelló, constitueix un esdeveniment que mereix, sens dubte, ser commemorat dignament pel que va representar per a la llengua pròpia dels valencians: el decisiu pas endavant que calia per a iniciar el camí que havia de portar-la, des de la situació de marginació com a llengua gairebé sols familiar i del carrer en què havia viscut durant segles, fins a tornar a ser utilitzada en totes les funcions que corresponen a l'idioma en una societat complexa i avançada com és la valenciana. Un camí que, cal admetre-ho, encara estem lluny de culminar.

També és important reconèixer i celebrar el magnífic exemple cívic que ens van donar als valencians els signants d'aquell document: un acord generós i raonable, inspirat per un sentiment sincer i constructiu, entre gent de pensaments i sensibilitats ben distintes. Un acord lliurement adoptat en un marc democràtic, del qual tots van eixir com a guanyadors, tot i que els que més hi hem guanyat som justament els membres de les generacions que hem vingut després.

Les Normes de Castelló, de 1932, representen, en aquest sentit, l'esperit oposat a aquell altre de divisió, i confront-

tació virulenta que tantes vegades s'ha deplorat i s'ha qualificat com a estèril, o que va presidir batalles que el poble valencià vol considerar ja superades. Són les Normes que han guiat l'ús culte del valencià contemporani i que han servit de base, fins i tot, per als treballs de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, tal com s'explicita en la llei de creació d'aquest organisme. És aquest, doncs, un bon moment per a recordar i celebrar uns fets dels quals la ciutadania valenciana tenim dret de sentir-nos ben orgullosos i orgullosos.

Com deia Enric Valor en el discurs pronunciat amb motiu de la seua investidura com a doctor honoris causa per la Universitat d'Alacant: «La proclamació de les Normes d'Ortografia Valenciana, l'any 1932, fou un fet importantíssim per al ressorgiment, afirmació i consolidació del tret més característic de la identitat del nostre poble».

Finalment, no hem d'oblidar que les Normes de Castelló es van concebre, al cap i a la fi, com un instrument, una eina que els signants van oferir a la societat valenciana per tal de facilitar l'ús de la llengua. En aquest sentit, creiem que la manera més adequada de commemorar i celebrar la memòria és continuar oferint a la nostra societat actual eines lingüístiques que estiguen a l'altura de les necessitats del segle XXI.

Consultable en línia: <http://www.mutxamel.org/pdf/normescastello.doc>.

TEXTOS ICÒNICS

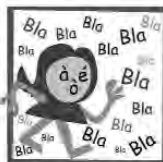

Logo de Joan Montañés, Xipell

Valencià per Norma

Auca del 75é aniversari de les Normes de Castelló

Text i dibuixos: Xipell

Valencià, sóc la Norma, movent sempre la llengua estic en plena forma

La llengua es mou parlant, que és un bon exercici que fa l'orella gran

I ara que faig memòria parcu molta atenció: vos contaré una història

És el dia joíós d'un document de l'any mil nou-cents trenta-dos

Que és la data que exalta se que s'escriu valencià sense que fem cap falta

Esculta així com sona: és gràcies a la Norma que fas lletra més bona

Norma que escriu i pensant en el Segle d'Or com en la Renaixença

També Jaume I, Martorell, March, Corella i sant Vicent Ferrer

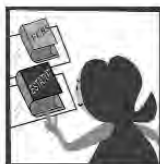
Filla del Rei Barbut, gegant Tombatossals i llibres dels "sabuts"

Amics: "Tois a una veu!", diu la lletra de l'himne que llegiu i escolteu

A l'escola, al carrer, normal: en valencià parlar, això hem de fer

Deis Furs a l'Estatut, una llengua agermana eis que ací han vingut

I del Segura al Sénia la parla valenciana disposa d'Acadèmia

Treballa el Diccionari, una nova Gramàtica i algun vocabulari

Celebra el dia gran de l'amant Carnestina i el cavaller Tirant

Fet d'importància enorme que és festa a Castelló, la ciutat de les Normes

n³² CABE LA LINGUA ANABE LA NGUA

Auca de Joan Montañés, Xipell

Vinyetes d'Enric Arenós, Quique

AUCA DE LES NORMES DE CASTELLÓ

75^è ANIVERSARI 1932-2007

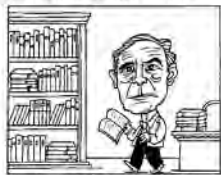
1932
EL 1932 ÉS LA DATA DE LA FITA PER UN ACCORD PRÁCTIC QUE LA LLENGUA NECESSITA.

AL XVII SE'NS SOMETIÀ PER FORÇA I APLICACIÓ, PERÒRE LES PAGES PERMETIA OREU CASTELLANITZACIÓ.

SIGNANT SORES I VAMPARIS, AL XX APRENEM A ESCRIURE: DAVANT LES DIFÍCILS I LES PERMANENTS DIFERÈNCIES ENTRE NOSTRES.

POWELL PODIA ESCREVE GUIA AMB NORMES DE L'INSTITUTE, LA REFORMA QUE ESTABLIA ES LA RONT DON HEN BEGLET.

DESPOS D'UNS ANYS D'INVESTESA I REPIRACIÓ EN LA REFORMA ARRIBAVEN A UNA ENTESA PER UNIFICAR LA NORMA.

ELS TROCHAMS DE LA CULTURA, REVIST, SANCOS, BARRUET, EN SOLEMNE SIGNATURA DEUVEN CONSTATANCIA DEL FET.

RESPECTARIN AMB CONSCIENCIA DIALECTES I PARLARS DE CATALUNYA, VALÈNCIA I LES ILLES BALEARS.

LA LLENGUA RECUPERADA, SIGNE VU D'IDENTITAT, ARA ÉS LLENGUA RECONHADA QUE PROMOURA L'UNITAT.

AL LLARG DE PER EL DOMINI LINGÜÍSTIC NO H' HAVIÀ MÉS VETLAVAN EL PROTOCCIN DE LES NORMES TEMPS FUTURS.

QUINA MENSA DALS GRINCHERS L'ILLUSTRACIÓ O FICCIÓ, SIGA ES CRITA PER MANIS D'ARTISTES I FERRASSA DEL CARRER.

CELLEBREM JUNTS L'ORARI DE LA NORMA MÉS CLORPE, PERÒRE AQUEST ANIVERSARI VEIZA LA LLENGUA ÚNICA.

EL SEGUILL DE ISARANTIA, DE L'ANARER AL RESSICILL, LES BASES ORTOGRÁFICAS "LES NORMES DE CASTELLÓ".

TEXTS I MAQUETACIÓ: MANEL PRIBAZO I RONT
DIBUJOS: QUIQUE

Auca d'Enric Arenós, Quique